

Η Ριζοσπαστική Αριστερά στις εκλογές	3
Οι αντικαπιταλιστικές συνελεύσεις	6
Γαζα - Η νίκη της Αντίστασης	8
Ο πόλεμος των 6 ημερών	11
Σοσιαλισμός στον 21ο αιώνα Αφιέρωμα	14
Βενεζουέλα: "Λαϊκή εξουσία"	15
Είναι η Κούβα διαφορετική;	18
Ρώσικη επανάσταση: Οι μέρες του Ιούλη	22
Η Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα	25
ΜΜΕ και Επαναστατικός Τύπος	29
Βιβλιοκριτική	31-34
<i>Λέον Τρότσκι</i> Προβλήματα της Καθημερινής Ζωής	
<i>Προσπερ-Οθλιβιέ Λισαγκαρέ</i> Η Ιστορία της Παρισινής Κουμούνας του 1871	
<i>Erik Y.Zürcher</i> Σύγχρονη Ιστορία ης Τουρκίας	

Το «Σοσιαλισμός από τα Κάτω»
είναι το δίμηνο περιοδικό του
Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: **Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία**
Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Επιμέλεια: Λεάνδρος Μπόθλαρης
Κεντρική διάθεση: **Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο**,
Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 52 47 584

Για συνδρομές και γράμματα:

Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω»
Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα
E-mail: sak@sek-ist.gr
Μπορείτε να διαβάσετε το περιοδικό
στο internet στη ιστοσελίδα www.sek-ist.gr

Η Ριζοσπαστική Αριστερά στις εκλογές

Μέχρι πρόσφατα, το «χαρτί» των πρόωρων εκλογών εμφανιζόταν από τους πιο πολλούς αναλυτές σαν ένας «άσος» κρυμμένος στο μανίκι του Καραμανλή. Η κυρίαρχη άποψη δεν θεωρούσε την πρόωρη προσφυγή στις κάλπες σαν απόδειξη της κρίσης και των αδιεξόδων που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση της Ν.Δ, αλλά σαν κίνηση διεξόδου από αυτά τα προβλήματα. Το κυβερνητικό κόμμα προηγείται στις δημοσκοπήσεις, κάνει πρόωρες εκλογές, τις κερδίζει και αποστομώνει πολιτικά τις «μειοψηφίες» που αντιδρούν στις μεταρρυθμίσεις. Αυτό το σενάριο έμοιαζε σαν ένας σίγουρος δρόμος για την πολιτική ήττα του κινήματος που αναπτύχθηκε γύρω από τις φοιτητικές καταλήψεις, την απεργία των δασκάλων και τις άλλες μεγάλες αντιστάσεις της τελευταίας τριετίας.

Το τελευταίο διάστημα, όμως, αυτή η σιγουριά έχει αρχίσει να χάνεται. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι η ψαλίδα ΝΔ-ΠΑΣΟΚ κοντεύει να κλείσει, αλλά και ότι όποιο κόμμα έρθει πρώτο, κινδυνεύει να διαθέτει μια ισχνή κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Η κυβέρνηση που θα βγει από τυχόν

πρόωρες εκλογές μπορεί να είναι υποχρεωμένη να αντιμετωπίσει τις αντιστάσεις στο πρόγραμμά της από χειρότερες θέσεις. Αντί για εκτόνωση της κρίσης, οι εκλογές μπορεί να φέρουν την επιβεβαίωση της και τη μετατροπή της σε πολιτική. Ξαφνικά, ο Γιώργος Παπανδρέου που ζητούσε εδώ και τώρα εκλογές, προβληματίζεται μήπως είναι καλύτερα να γίνουν στο τέλος της τετραετίας. Το ίδιο σκέφτονται και πολλοί υπουργοί του Καραμανλή.

Πέρα από τους ελιγμούς και τους τακτικισμούς των κομμάτων που διεκδικούν να σχηματίσουν την επόμενη κυβέρνηση, η πραγματικότητα είναι ότι οι επόμενες εκλογές, όποια στιγμή κι αν γίνουν, θα γίνουν σε συνθήκες δυσκολιών και προβλημάτων για την άρχουσα τάξη του ελληνικού καπιταλισμού.

Η επίσημη βιτρίνα εμφανίζει την ελληνική οικονομία να βαδίζει από επιτυχία σε επιτυχία, μειώνοντας τα ελλείμματα και ξεφεύγοντας από της επιτήρηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της Ε.Ε. Τυπικά, η κερδοφορία των επιχειρήσεων βρίσκεται σε ύψη ρεκόρ και το Χρηματιστήριο ξαναζει

9 Ιούνη, η πρώτη συνέλευση της Πρωτοβουλίας "η Ριζοσπαστική Αριστερά και οι εκλογές" στο θέατρο Αθήνα

μέρες δόξας. Είναι, όμως, κοινό μυστικό ότι όλα τα οικονομικά επιτελεία ανησυχούν. Η περίοδος των χαμηλών επιτοκίων έχει πάρει τέλος και κανένας δεν είναι βέβαιος πόσο θα αντέξουν οι επιτυχημένες κερδοσκοπικές φούσκες στον επόμενο γύρο ανόδου των επιτοκίων. Το βάρος των τόκων στο δημόσιο προϋπολογισμό παραμένει τεράστιο και οι πιέσεις για νέους γύρους περικοπών, ιδιωτικοποιήσεων και άλλων «μεταρρυθμίσεων» μεγαλώνουν καθημερινά.

Ο ελληνικός καπιταλισμός δεν έχει τα περιθώρια να παγώσει το πρόγραμμα τέτοιων «μεταρρυθμίσεων» περιμένοντας να εκτονωθεί το κύμα των αντιστάσεων με κάποιους πολιτικούς ελιγμούς. Στην ημερήσια διάταξη δεν βρίσκονται προεκλογικές παροχές (όπως υπονοεί η προπαγάνδα γύρω από την «άρση της επιτήρησης»), αλλά το αντίθετο: μεγαλύτερες πιέσεις για πιο σκληρές επιθέσεις.

Εξίσου εύθραυστη είναι η βιτρίνα των «εθνικών επιτυχιών», που εμφανίζει τον ελληνικό καπιταλισμό σαν «ομφαλό» της περιοχής – πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά και ενεργειακά. Όσες φορές κι αν «εγκαινιάζει» ενεργειακούς αγωγούς ο Σιούφας, όσα ταξίδια σε ελληνικές φρεγάτες στην Ανατολική Μεσόγειο κι αν κάνει η Ντόρα Μπακογιάννη, η αλήθεια είναι ότι η Ειρήδα βρίσκεται να είναι «κεφαλοχώρι» σε μια περιοχή όπου διασταυρώνονται τα μεγαλύτερα τόξα αστάθειας του διεθνούς

ιμπεριαλισμού.

Τίποτα δεν έχει σταθεροποιηθεί ούτε στην Μέση Ανατολή, ούτε στον Καύκασο, ούτε στα Βαλκάνια. Ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός χάνει στην Μέση Ανατολή, η «διεύρυνση» της Ε.Ε προς την Ανατολή έχει κολλήσει, η ρώσικη επιρροή ανακάμπτει σε όλα αυτά τα σημεία. Η στρατηγική της ελληνικής διπλωματίας που πρόβαλλε τον εαυτό της σαν κολώνα της Νέας Τάξης Πραγμάτων στην περιοχή και εγγυητή της «ευρωπαϊκής προοπτικής» των πάντων, από τα Σκόπια μέχρι την Άγκυρα και ακόμα πιο πέρα, μπαίνει σε κρίση. Η επόμενη κυβέρνηση, όποια κι αν είναι, Ν.Δ, ΠΑΣΟΚ, συγκυβέρνηση, με ή χωρίς κυβερνητικούς συνέταιρους, θα έχει να διαχειριστεί κρίσεις και βρώμικες επεμβάσεις που κάθε άλλο παρά δημοφιλείς θα είναι.

Εδώ ακριβώς βρίσκεται και το κυριότερο πρόβλημα για την άρχουσα τάξη. Όχι μόνο μεγαλώνουν οι πιέσεις πάνω της για πιο επιθετική πολιτική, αλλά αυτό συμβαίνει σε συνθήκες όπου οι αντιστάσεις σ' αυτή την πολιτική μεγαλώνουν και ριζοσπαστικοποιούνται.

Όταν η Ν.Δ κέρδισε τις εκλογές την Άνοιξη του 2004, είχαν ανθίσει οι θεωρίες ότι η ελληνική κοινωνία συντηρητικοποιείται. Άμα διαβάξει κανένας σήμερα το τι γραφόταν και τι λεγόταν τότε απο σοβροφανείς αναλυτές, είναι να τον πιάσουν τα γέλια. Η πορεία του κόσμου, οι αγώνες

και οι ιδέες του κινήθηκαν στην αντίθετη κατεύθυνση. Πριν φτάσουμε στην κορύφωση της τελευταίας χρονιάς όπου η «γενιά του φραπέ» μετασχηματίστηκε σε «γενιά του Άρθρου 16» και έσπασε όλα τα ρεκόρ του φοιτητικού κινήματος σε μαζικότητα, διάρκεια και μαχητικότητα κινητοποιήσεων, είχαμε δει μια σειρά εργατικούς χώρους να περνάνε το δικό τους «μετασχηματισμό». Οι συμβασιούχοι – οι «όμηροι του ρουσφετιού» – έγιναν κίνημα. Η ΟΤΟΕ, προπύργιο του πιο «διαδηλατικού» συνδικαλισμού από τον καιρό του Πρωτόπαππα, έκανε απεργία διαρκείας. Η ΠΝΟ χρειάστηκε να επιστρατευτεί για να σπάσει τη απεργία στα καράβια. Οι λιμενεργάτες βγήκαν νικητές στις κόντρες με τον Κεφαλογιάννη όχι μια αλλά πολλές φορές. Και οι δάσκαλοι δίδαξαν για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια τι σημαίνει μαζική απεργία διαρκείας.

Σε όλα αυτά πρέπει να προσθέσουμε τις εικόνες της αλληλεγγύης ανάμεσα στους αγώνες. Είναι μέτρο της πολιτικοποίησης του νέου κινήματος το γεγονός ότι κανένας αγώνας δεν απομονώθηκε από την κοινή γνώμη μέσα από αστυνομικές επιθέσεις και προκλήσεις ή μέσα από υστερικές κραυγές των ΜΜΕ. Αντίθετα είδαμε το λιμάνι του Πειραιά να γεμίζει συμπαραστές την κρίσιμη μέρα της επιστράτευσης στα καράβια, είδαμε τις φοιτητικές συνελεύσεις να αντέχουν ακόμα και όταν οι τηλεοράσεις έδειχναν το

φιλήκιο του Άγνωστου Στρατιώτη να καίγεται. Και βέβαια είδαμε μαζικές διαδηλώσεις και σαρωτικά ποσοστά της κοινής γνώμης στο πλευρό της Λιβανέζικης Αντίστασης κατά της εισβολής του Ισραήλ πριν ένα χρόνο.

Αυτά τα πολιτικά προχωρήματα είναι ο πονοκέφαλος της άρχουσας τάξης, ο βραχνάς του Καραμανλή και η αδυναμία του Γιώργου Παπανδρέου. Αυτός είναι ο καθοριστικός παράγοντας ώστε ο πρωθυπουργός να μην ξέρει αν οι πρόωρες εκλογές θα του λύσουν τα χέρια και ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης να φοβάται ότι η ανταρσία για το Άρθρο 16 ήταν μόνο η αρχή.

Γι' αυτό οι επικείμενες εκλογές μπορούν να είναι πραγματικό «θρίλλερ» και η παρέμβαση της Αριστεράς να είναι καθοριστική. Το κύμα ριζοσπαστικοποίησης αναζητάει πολιτική διεξοδό και, αν τη βρει, ο επόμενος γύρος των συγκρούσεων με την άρχουσα τάξη θα είναι πιο θερμός. Το ζήτημα είναι τι κάνει η Αριστερά προς αυτή την κατεύθυνση.

Για λόγους ιστορικούς, που έχουν να κάνουν με τη φυσιολογία τους και τη στρατηγική τους, οι ηγεσίες της παραδοσιακής Αριστεράς δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν και να βοηθήσουν αυτή τη ριζοσπαστικοποίηση να εκφραστεί και να προχωρήσει. Η ηγεσία του ΚΚΕ ξεκίνησε από αρνητική αφετηρία τόσο στις φοιτητικές καταλήψεις όσο και στην απεργία των δασκάλων. Το πιο ψηλό κινηματικό σημείο της την τελευταία τριετία ήταν η απεργία των ναυτεργατών όπου βρέθηκε στην ηγεσία και υποσχέθηκε ότι θα κάνει την επιστράτευση «πατοαβούρι». Αλλά η υπόσχεση δεν κράτησε ούτε 24 ώρες πριν συμφωνήσει στο κλείσιμο της απεργίας μαζί με την ηγεσία της ΠΝΟ. Ο κόσμος που ανταποκρίθηκε σ' αυτή την αναληπή αφέθηκε μετέωρος.

Το ίδιο μετέωρος αισθάνεται πολλός κόσμος της Αριστεράς απέναντι στην ηγεσία του Συνασπισμού. Οι διακηρύξεις για πάλη κατά του νεοφιλελευθερισμού και του πολέμου ψηφίζονται τακτικά από τα Συνέδρια και τις Συνόδους της ΚΠΕ του ΣΥΝ, αλλά ακυρώνονται το ίδιο τακτικά από τις πράξεις. Η συμμετοχή του Μπερτινότη στην κυβέρνηση Πρόντι που συνεχίζει την ιταλική συμμετοχή στο πόλεμο του Μπους και στα μέτρα λιτότητας, μιλάει πιο δυνατά από τις όποιες υποσχέσεις του ΣΥΡΙΖΑ.

Η δυσπιστία του κόσμου που αγωνίζεται δεν οφείλεται «μόνο» στην συμπεριφορά του ΣΥΝ με το Ευρωπαϊκό Κόμμα της Αριστεράς και τα κεντροαριστερά κατορθώματά του. Ούτε μόνο στα έργα της «ανανεωτικής πτέρυγας» που προμήθευσε μεγάλο μέρος από τους 1000 Πανεπιστημιακούς που στήριξαν την Γιαννάκου. Οι βαθύτερες ρίζες της δυσπιστίας ξεκινάνε

Χρειάζεται να εμφανιστούμε σαν πολιτικό ρεύμα στον εκλογικό χάρτη για να αναδείξουμε τη δύναμη που στηρίζει τις αντιστάσεις

από το γεγονός ότι ο ΣΥΝ αντιπροσωπεύει ιστορικά τη σοσιαλδημοκρατική μετάληψη της παραδοσιακής Αριστεράς προς την ανοιχτή αποδοχή του «δημοκρατικού δρόμου». Δεν έχει στρατηγικές διαφορές με το ΠΑΣΟΚ και γι αυτό το ζήτημα μιας κεντροαριστερής κυβέρνησης παραμένει πάντα ανοιχτό, όσες φορές και αν το ξορκίσουν κάποιες διακηρύξεις.

Μεγάλο τμήμα του κόσμου που έδωσε τις μάχες από τον καιρό του Σημίτη και έπαιξε κρίσιμο ρόλο για να αναδειχτεί η «γενιά του Άρθρου 16» νοιώθει την ανάγκη να βρει πολιτική στήριξη πέρα από τις παραδοσιακές ηγεσίες. Σε μια Αριστερά αντικαπιταλιστική που δεν διστάζει να ανταποκριθεί στα νέα προχωρήματα.

Σ' αυτή την ανάγκη λογοδοτεί η πρόσφατη Πρωτοβουλία για την Παρέμβαση της Ριζοσπαστικής Αριστεράς στις εκλογές. Αυτή είναι η εξήγηση για την επιτυχία της συνέλευσης στο θέατρο Αθήνα στις 9 Ιούνη. Αυτός ο χώρος είχε πολλή χρόνια να δει μια τόσο πετυχημένη πολιτική πρωτοβουλία, που έχει μεγάλη δυναμική όπως φάνηκε και από τις τοπικές συνελεύσεις που ακολούθησαν.

Το ΣΕΚ κάνει μια μεγάλη προσπάθεια για να πετύχει αυτή η Πρωτοβουλία. Η συλλογιστική μας στηρίζεται σε τρεις βασικές διαπιστώσεις: Πρώτο, η μακρόχρονη καθοδική πορεία του κινήματος και της Αριστεράς φτάνει στο τέρμα της και αρχίζει μια νέα φάση ανάκαμψης.

Δεύτερο, η ανάκαμψη ξεπερνάει το στάδιο των κατακερματισμένων «κοινωνικών κινήματων» και η Πολιτική αρχίζει να επιστρέφει.

Τρίτο, η επιστροφή του Πολιτικού ανοίγει το δρόμο για την επιστροφή της στρατηγικής. Το δίλημμα «Μεταρρύθμιση ή επανάσταση» δεν είναι ξεπερασμένο,

είναι δικιά μας που έχουμε ξανά μπροστά μας.

Για την πρώτη απ' αυτές τις διαπιστώσεις έχουμε αρχίσει να επιχειρηματολογούμε ήδη από την εποχή της Σιατλή, το 1999. Σήμερα, σχεδόν οκτώ χρόνια αργότερα, αυτό έχει αρχίσει να γίνεται κοινός τόπος. Ακόμα και τα πιο θλιμμένα τμήματα της Αριστεράς διαπιστώνουν ότι υπάρχουν ξανά όχι μόνο όλο και περισσότερες εκρήξεις αληθιά και νίκες. Οι νίκες των φοιτητικών καταλήψεων στην Ελλάδα εντάσσονται σε μια αλυσίδα που περνάει από την Γαλλία και την Λατινική Αμερική και επιβεβαιώνει αυτή την εικόνα.

Στα πρώτα χρόνια αυτής της ανάκαμψης κυριαρχούσαν οι αντιλήψεις της αποστασιοποίησης από την πολιτική. Διεθνώς, αυτό μεταφραζόταν με την εξάπλωση των ιδεών της Αυτονομίας και την προσπάθεια οργανωτικού συντονισμού μέσα από μορφές όπως τα Κοινωνικά Φόρουμ. Αλλά και στην Ελλάδα, μεγάλο μέρος της νέας πολιτικοποίησης ή και της παλιάς που επιβίωσε, αναζητούσε τη δράση της σε επιμέρους οχήματα και συσπειρώσεις, μακριά από απόπειρες για κεντρική πολιτική έκφραση.

Όμως η ίδια η ανάπτυξη του κινήματος έβαλε στην ημερήσια διάταξη μάχες που άρχισαν να αλληλίζουν τα δεδομένα. Στην Ευρώπη, η επιστροφή της Πολιτικής ήχησε σαν καμπάνα με το δημοψήφισμα του 2005 για το Ευρωσύνταγμα στη Γαλλία και τη νίκη του ΟΧΙ. Έτσι φτάσαμε σε μια μεγάλη αλληλαγία. Το 2002 στην ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ στην Φλωρεντία, πρωταγωνιστές ήταν επιμέρους κοινωνικές συλλογικότητες, με τα πολιτικά κόμματα τυπικά απαγορευμένα. Πέντε χρόνια αργότερα, όλα τα μάτια ήταν στραμμένα στα κόμματα της Αριστεράς στη Γαλλία και στην προσπάθεια για κοινό υποψήφιο στις προεδρικές εκλογές.

Στην Ελλάδα, αυτή η αλληλαγία είχε τις επιπτώσεις της. Η ηγεσία του ΚΚΕ έμεινε πίσω, επιμένοντας στις επιλογές της προηγούμενης περιόδου και στους συσχετισμούς της ήττας. Άφησε έτσι το περιθώριο στο Συνασπισμό να προβληθεί στο πλευρό της Κομμουνιστικής Επανάστασης σαν δύναμη που κινείται προς τη νέα ριζοσπαστική Αριστερά. Η παραδοσιακή δύναμη της ριζοσπαστικής Αριστεράς, ο εξωκοινοβουλευτικός χώρος, έμοιαζε σε λήθαργο με τις μισές ομάδες να κινούνται στην τροχιά της σεχταριστικής στάσης του ΚΚΕ και τις άλλες μισές να υποκύπτουν στα θείλητρα του ΣΥΝ. Το ΣΕΚ έμοιαζε η εξαίρεση που καθούσε τους επαναστάτες να πρωτοστατήσουν στο νέο κίνημα χωρίς να υποστείθουν την επαναστατική στρατηγική του.

Ήδη αυτή η κατάσταση αλλοιάζει ξανά και το κίνητρο έρχεται και από το εσωτερικό και από το διεθνές κίνημα. Στην Ελλάδα

δα, το δωδεκάμηνο των φοιτητικών καταλήψεων ήταν εγερτήριο σάλλισμα για όλες τις δυνάμεις που τοποθετούνται πέρα από την ρεφορμιστική Αριστερά.

Αλλά και διεθνώς, η εμπειρία της κυβέρνησης Πρόντι με την Κομμουνιστική Επανάσταση να δίνει ψήφο στον πόλεμο και στη λιτότητα, σήμανε την επιστροφή της στρατηγικής. Η επιλογή ανάμεσα στο δρόμο της μεταρρύθμισης και στο δρόμο της επανάστασης δεν είναι κάποια μακρινή διαμάχη του παρελθόντος. Είναι κρίσιμη συζήτηση του σήμερα που κάνει όλη την διαφορά.

Αυτές οι σκέψεις δεν είναι πια αποκλειστικότητα της συλλογιστικής του ΣΕΚ. Απλώνονται και γίνονται κοινό κεκτημένο για χιλιάδες αγωνιστές. Αγωνιστές που έδωσαν μάχες από την μεγάλη απεργία των καθηγητών το 1997 μέχρι την τωρινή απεργία των δασκάλων, για πρώτη φορά ήλθε να μην αρκεί να παλεύει ο καθένας στο χώρο του, στη συσπείρωση του ή στην παρέμβασή του. Χρειάζεται να εμφανιστούμε σαν πολιτικό ρεύμα στον εκλογικό χάρτη για να αναδείξουμε τη δύναμη που στηρίζει τις αντιστάσεις. Μαζί τους συμμερίζονται την ίδια ανάγκη οι μαχητές της νέας ριζοσπαστικοποίησης, που έδωσαν περισσότερες πολιτικές μάχες μέσα στους τελευταίους 12 μήνες, απ' όσες είχε να δώσει η προηγούμενη γενιά τα τελευταία 12 χρόνια.

Το αίτημα για μια πολιτική πρωτοβουλία της νέας Ριζοσπαστικής Αριστεράς στις εκλογές προέρχεται, λοιπόν, από τις ίδιες τις ανάγκες και τα προχωρήματα του κινήματος. Όταν ένα κίνημα φτάνει να βάζει στόχους όπως την ματαίωση της αναθεώρησης του Συντάγματος και μάλιστα να τους πετυχαίνει, τότε η "επιστροφή της Πολιτικής" δεν είναι οξύμωρο λόγος. Είναι ζωντανή πραγματικότητα.

Το ζήτημα είναι πλέον ποια πολιτική, με ποια προοπτική, με ποια στρατηγική μπορεί να δώσει συνέχεια. Ο αντικαπιταλισμός αναδεικνύεται σαν το κρίσιμο στοιχείο που μπορεί να κάνει την διαφορά, να βοηθήσει το κίνημα να αντισταθεί στα ψεύτικα διλήμματα της "ρεαλιστικής" πολιτικής. Ο ορίζοντας των αγώνων δεν είναι ούτε μια απλή κυβερνητική εναλλαγή, ούτε έστω η "ήττα του δικομματισμού" για να αρχίσει μια περίοδος συμμαχικών κυβερνήσεων. Είναι σύγκρουση με τις επιθέσεις του ελληνικού καπιταλισμού μέχρι τη νίκη των εργατών, των φοιτητών, του κόσμου που παλεύει και αντιστέκεται.

Η προσπάθεια να ανταποκριθούμε σ' αυτές τις απαιτήσεις δεν θα είναι εύκολη. Αλλά σίγουρα αξίζει τον κόπο. Και γι' αυτό, σίγουρα το ΣΕΚ θα είναι προωθητική δύναμη για να κερδίσουμε αυτό το στόχημα.

Αντικαπιταλιστικές Συνελεύσεις

Η ανταπόκριση του κόσμου στο κάλεσμα της 9 Ιούνη, στην πρώτη πανελλαδική συνέλευση για το κατέβασμα της ριζοσπαστικής αριστεράς στις εκλογές, ήταν κατά γενική ομολογία η μεγαλύτερη και η πιο επιτυχημένη συγκέντρωση που έχει οργανωθεί στο χώρο της ριζοσπαστικής αριστεράς τα τελευταία χρόνια.

Για πέντε περίπου ώρες το Πεδίο του Αρεως είχε πλημμυρίσει με τον κόσμο των καταλήψεων, τον κόσμο των απεργιών στην Παιδεία, με αγωνιστές από το χώρο της υγείας, της οικολογίας. Δεκάδες από αυτούς κατάφεραν να τοποθετηθούν και να εκφράσουν με τον δικό τους τρόπο τις διαθέσεις όχι μόνο των ίδιων αλλά και την ανταπόκριση που συναντά η πρωτοβουλία για μία κοινή εκλογική κάθοδο της ριζοσπαστικής αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Η μεγάλη πλειοψηφία μίλησε για τη διάθεση ενός ευρύτερου κομματιού κόσμου που έδωσε τις μάχες ενάντια στις επιθέσεις της αγοράς και του πολέμου να εκφράσει αυτή τη δυναμική του κινήματος και στις ίδιες τις εκλογές. Ισως η καλύτερη στιγμή της συνέλευσης ήταν η τοποθέτηση του Ευτύχη Μπισοάκη που μίλησε υπέρ της συγκρότησης ενός ενιαίου σχήματος της ριζοσπαστικής αριστεράς στις εκλογές με προοπτική τη δημιουργία ενός νέου επαναστατικού κόμματος.

Δεν ήταν μόνο ο όγκος του κόσμου που έδωσε τον αέρα της αισιοδοξίας σε αυτό το πρωτόγνωρο για τα δεδομένα της αριστεράς γεγονός. Ήταν και η ίδια η σύνθεση του. Ήταν η συνάντηση του νέου με το παλιότερο κίνημα, ήταν το κίνημα των καταλήψεων μαζί με τη γενιά της μεταπολίτευσης. Ήταν κυρίως η δυναμική που αναβίβιζε από αυτή την πρώτη συγκέντρωση, η δυναμική της έκφρασης του ίδιου του κινήματος που ξεπερνά κατά πολύ τα όρια των οργανώσεων και των ενέταχτων που συσπογράψανε το κοινό κάλεσμα για συζήτηση στις 9 Ιούνη.

Η απόφαση της συνέλευσης για να προχωρήσει αυτή η πρωτοβουλία και σε τοπικό επίπεδο με την οργάνωση αντικαπιταλιστικών συνελεύσεων σε γειτονιές και χώρους εργασίας δεν άργησε να πάρει σάρκα και οστά. Την αρχή έκανε το Ρέθυμνο στις 17 Ιούνη. Πάνω από 80 άτομα συμμετείχαν στην πρώτη τοπική αντικαπιταλιστική συνέλευση που οργάνωσε πανελλαδικά. Η συνέλευση ξεκαθάρισε τα χαρακτηριστικά αυτής της πρωτοβουλίας, αποφάσισε τη διεύθυνση της στα γύρω χωριά και κατέληξε σε ένα εμπλουτισμένο κείμενο πρόταση προς την πανελλαδική συνέλευση της πρωτοβουλίας στις 14 Ιούλη. Όπως μας μετέφεραν οι σύντροφοι του Ρεθύμνου η καλύτερη στιγμή της συνέλευσης ήταν

Η Συνέλευση στα Γιάννενα 21 Ιούνη

Η Συνέλευση στο Ρέθυμνο 17 Ιούνη

όταν «ο εκπαιδευτικός Νίκος Τσιμιτάκης, γέμισε με έμπνευση τη βραδιά τονίζοντας πως αυτή είναι η αριστερά που θέλουμε, αυτή που πρωτοστάτησε το προηγούμενο διάστημα με το «16» και γι' αυτό πρέπει οπωσδήποτε να συνεχίσει δίνοντας δυναμική στους επόμενους αγώνες».

Τις επόμενες ημέρες τη σκυτάλη πήραν τα Γιάννενα. Στο Πάρκο Λιθαρίτσια πάνω από 100 άτομα, σε μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητές συμμετείχαν στη συνέλευση, αλλιά και εργαζόμενοι, μέλη τοπικών δημοτικών κινήσεων της Αριστεράς και οργανώσεις. Τη συζήτηση άνοιξαν οι Μάριος Μιχαηλίδης, δάσκαλος και μέλος της πανελλαδικής επιτροπής πρωτοβουλίας, Πέτρος Γρηγορίου, APAN, Λευτέρης Παπαθανάσης, ΟΚΔΕ Σπάρτακος, Γιάννης Χατζηδάκης, πανεπιστημιακός, Γιώργος Τσιρώνης, ΣΕΚ και Κώστας Παπαδάκης, Δικηγόρος και μέλος της πανελλαδικής Επιτροπής Πρωτοβουλίας. Και στα Γιάννενα όπως και σε όλα τα άλλα σημεία αναδείχθηκε σαν προοπτική η ανάγκη αυτή η προσπάθεια να μην έχει ορίζοντα τις εκλογές αλλιά να αποτελέσει εργαλείο για τον κόσμο που παλεύει ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, την καταστροφή του περιβάλλοντος, για τα δημοκρατικά δικαιώματα και την ίδια στιγμή να ανοίξει η συζήτηση για τη συνολική ρήξη με τον καπιταλισμό. Χαρακτηριστική ήταν η τοποθέτηση ενός εργαζόμενου που ζήτησε από τον κόσμο της ριζοσπαστικής αριστεράς να πρωτο-

στατήσει στη μάχη ενάντια στην ανασφάλιστη εργασία από τα γιασιά μέχρι τα φαστφουντάδικα. Η συνέλευση αποφάσισε να διευρυνθεί και προς την Ηγουμενίτσα σε μία προσπάθεια στοίματος και εκεί επιτροπής.

Τη Δευτέρα 25/6 η παραλία της Θεσσαλονίκης μετατράπηκε σε χώρο πολιτικής συζήτησης και έμπνευσης για την προοπτική της έκφρασης του κινήματος στις εκλογές. Συμμετοχή τουλάχιστον 200 άτομα, από το κίνημα των καταλήψεων, το κίνημα της Μεταπολίτευσης και του Πολυτεχνείου αλλιά και αγωνιστές που συμμετείχαν στις κινητοποιήσεις της δεκαετίας του 90.

Η συζήτηση ήταν εντυπωσιακά πλούσια. Ο Παύλος Νεράτζης, δημοσιογράφος, μίλησε για το αντιπολεμικό κίνημα των τελευταίων χρόνων και τις νίκες που έχει κατοκτήσει και τόνισε ότι η αντικαπιταλιστική αριστερά πρέπει να εκφράσει συγκεκριμένη θέση για τον πόλεμο. Δεν έλειψε η συζήτηση γύρω από το θέμα της ενότητας. Ο Θεοδόσης Μπούσουλας, φοιτητής της Αρχιτεκτονικής και μέλος της ΑΡΑΣ ανέφερε ότι στο παρελθόν τα διασπαστικά κατεβασμάτα υπονόμισαν τη Ριζοσπαστική Αριστερά και ότι θα ήταν λάθος ο καθένας να συσπειρωθεί γύρω από την άποψη του αποκλείοντας τις συνεργασίες. Ήταν εκεί και πήραν το λόγο ο Δημήτρης Τεμουρτζίδης μέλος της Πρωτοβουλίας Ενεργών Αριστερών Πολιτών, ο Μπάμπης Τσολλάκης πρώην συνδικαλιστής στα ΕΛΠΕ, ενώ δεν έλειψαν οι τοποθετήσεις πολλών συντρόφων και συντροφιισών που αναφέρονταν στα παραδείγματα της Γαλλίας και της Ιταλίας.

Εντυπωσιακή ήταν και η προσέλευση στην συνέλευση της Πάτρας στο Εργατικό Κέντρο της πόλης. Την ώρα που το θερμόμετρο έδειχνε 45 βαθμούς πάνω από 200 άτομα συμμετείχαν στη διαδικασία της συνέλευσης. Μπορεί στην αίθουσα να μην υπήρχε κλιματισμός αλλιά το ενδιαφέρον για τη στήριξη του νέου εγχειρήματος για τη συμμαχία της ριζοσπαστικής αριστεράς στις εκλογές ήταν έντονο. Στη

συζήτηση στη διάρκεια της συνέλευσης δεν έλειψε η αναφορά στο ΛΑΟΣ, σαν ένα φασιστικό κόμμα που προσπαθεί όμως να εκμεταλλευτεί την απογοήτευση ενός κομματιού κόσμου από την αριστερά. Η είδηση ότι η σύναξη του ΛΑΟΣ την ίδια ώρα στο πολυτελές Πρέζιντεντ ακυρώθηκε, ξεσήκωσε ενθουσιασμό για τις δυνατότητες του κινήματος να μην αφήσει την ακροδεξιά να σηκώσει κεφάλι στην Ελλάδα.

Την ίδια ημέρα πραγματοποιήθηκε η αντικαπιταλιστική συνέλευση των νοτιών προαστίων στο Δημοτικό Θέατρο Αργυρούπολης. Πέρασαν πάνω από 70 άτομα και συμμετείχαν σε μία πολύ πλούσια συζήτηση που κράτησε μέχρι αργά το βράδυ. Το άνοιγμα έκανε ο Παναγιώτης Βασιλάκης, ανένταχτος αγωνιστής ο οποίος τόνισε τον αντικαπιταλιστικό χαρακτήρα του εγχειρήματος. Στη διάρκεια της συζήτησης τοποθετήθηκαν συνολικά 15 ομιλητές, που μίλησαν για την ανάγκη να συνδεθεί η πρωτοβουλία με τα τοπικά κινήματα, να συνεχιστεί και μετά τις εκλογές αλλιά και να γίνει υπόθεση του ίδιου του κόσμου που έδωσε και θα συνεχίσει να δίνει αυτές τις μάχες. Με πολλή από αυτά τα ζητήματα της συνέλευσης των νοτιών εμπλουτίστηκε η απόφαση της τοπικής πρωτοβουλίας που θα μεταφερθεί προς την πανελλαδική συνέλευση της 14 Ιούλη.

Στην αντικαπιταλιστική συνέλευση στο θεατρικό του Ταμπουργείου στο Βύρωνα την Τετάρτη 27 Ιούνη συμμετείχε κόσμος και από τις γύρω περιοχές το Παγκράτι και την Καισαριανή. Πάνω από 60 άτομα συζήτησαν για την ανάγκη να συνδεθεί η τοπική πρωτοβουλία με τις μάχες ενάντια στην κερδοσκοπική επέλαση τους ελευθερούς χώρους, αλλιά και την ανάγκη να απομονωθεί το ΛΑΟΣ σε αυτές τις εκλογές. Επίσης στην απόφαση της συνέλευσης περιλαμβάνεται η θέση για την συμμετοχή στην συγκέντρωση στη ΔΕΘ στις 8 Σεπτέμβρη.

Η προσπάθεια να απλωθεί το μήνυμα της νέας ριζοσπαστικής αριστεράς δεν σταματά στις μεγάλες πόλεις. Αντικαπιταλιστικές συνελεύσεις έγιναν και στα Χανιά, στη Μυτιλήνη, στα Γιαννιτσά, στην Ξάνθη, ενώ υπάρχει ένας ολόκληρος κατάλογος με νέες συνελεύσεις που θα γίνουν το επόμενο διάστημα στις γειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά. Ο στόχος είναι να φτάσει το μήνυμα σε κάθε Δήμο της Αθήνας, σε κάθε πόλη και χωριό οπουδήποτε χτυπά η καρδιά του κινήματος. Και μόνο το γεγονός ότι χιλιάδες άνθρωποι έχουν μπει στη διαδικασία της συζήτησης και της ενεργής στήριξης αυτής της προσπάθειας είναι η καλύτερη παρακαταθήκη για τη συνέχεια αυτού του πρωτόγνωρου εγχειρήματος.

Κ·

Γάζα

Νίκη της Αντίστασης

Ένα χρόνο απο την ήττα στον Λίβανο, το Ισραήλ και οι μπερλιαθιστές σύμμαχοί του βρίσκονται αντιμέτωποι με μια νέα ήττα, αυτή τη φορά στη Γάζα. Η απόπειρα πραξικοπήματος σε βάρος της Χαμάς γύρισε μπουμέρανγκ και η Γάζα βρίσκεται κάτω απο τον έλεγχο της. Το Ισραήλ έχει δυσκολίες να ξεκινήσει βομβαρδισμούς στην Γάζα και να στείλει ξανά τον στρατό του εκεί. Το κυνηγάνε οι εφιάλτες της περσικής του ήττας στον Λίβανο και ο κίνδυνος να ξεκινήσει μια νέα Ιντιφάντα που αυτή τη φορά δεν θα περιοριστεί στην Γάζα και στην Δυτική Όχθη, αλλά μπορεί να απλωθεί και στις γύρω χώρες.

Το Ισραήλ αναγκάστηκε να αποσύρει τον στρατό του και τους εποίκους απο την Γάζα πριν δύο χρόνια, τον Σεπτέμβριο του 2005. κάτω απο την πίεση της δεύτερης Ιντιφάντα που είχε ξεκινήσει το 2000. Η πραγματικότητα ήταν ότι το κόστος του να κρατάνε τον έλεγχο της Γάζας ήταν δυσβάσταχτο, ενώ απο την άλλη ήταν και μια κίνηση καλής θέλησης απέναντι στον Αμπάς. Ο Αμπάς ήταν ο διάδοχος του Αραφάτ στην Παλαιστινιακή Αρχή, υποστηρικτής της Συμφωνίας του Όσλο, όπου ο ίδιος συμμετείχε, και έτοιμος να βάλει χέρι στην παλαιστινιακή αντίσταση και στα ένοπλα κομμάτια όχι μόνο της Χαμάς αλλά και της Φατάχ. Η εκλογή του ως επικεφαλής της Φατάχ μετά τον θάνατο του Αραφάτ ήταν το καλύτερο δώρο για το Ισραήλ.

Λογάριαζαν χωρίς τον Ξενοδόχο. Μερικούς μήνες αργότερα στις εκλογές που έγιναν για την Παλαιστινιακή Βουλή τον Γενάρη του 2006, η Χαμάς κέρδισε την πλειοψηφία. Οι Παλαιστίνιοι προτίμησαν να στηρίξουν την Χαμάς γιατί την θεωρούν σαν αδιάφθορη απέναντι στην διαφθορά της Παλαιστινιακής Αρχής και γιατί πιστεύουν ότι είναι η δύναμη που συνεχίζει να παλεύει για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης.

Η Χαμάς μεγάλωσε μετά την Συμφωνία του Όσλο επειδή απο την αρχή ήταν αντίθετη και στην αναγνώριση του Ισραήλ και στην μετατροπή της Παλαιστινιακής Αρχής σε τοποτηρητή του Ισραήλ και των μπερλιαθιστών μέσα στην Παλαιστίνη. Ουσιαστικά η Φατάχ τότε, δηλαδή στις αρχές της δεκαετίας του '90, είχε οδηγήσει την πρώτη Ιντιφάντα σε έναν άδοξο

Δεν είναι ώρα για δάκρυα για τον "Παλαιστινιακό Εμφύλιο". Είναι ώρα να απαιτήσουμε να σταματήσει ο αποκλεισμός της Γάζας και να συμπαρασταθούμε στην Αντίσταση, γράφει η Μαρία Στύλλη

συμβιβασμό. Την ώρα που οι Παλαιστίνιοι έδειχναν με τον πιο ηρωικό τρόπο ότι αρνούνται την Ισραηλινή κατοχή, η ηγεσία της Φατάχ αναγνώρισε το Ισραήλ με αντάλλαγμα τη δημιουργία μιας Παλαιστινιακής Αρχής εξαρτημένης απο τους κατακτητές, όπως τα Μπαντουστάν ήταν εξαρτημένα απο το καθεστώς του Αραφάτ στην Νότια Αφρική.

Ο Εντουαρντ Σάιντ, Παλαιστίνιος ακαδημαϊκός που συμμετείχε στο μέτωπο της άρνησης ενάντια στις συμφωνίες θεωρούσε ότι η στάση του Αραφάτ και της PLO άνοιξαν τον δρόμο για να μετατραπεί ένα απελευθερωτικό κίνημα σε διαχειριστή δήμαρχο μιας τοπικής δημορχίας.

Η Χαμάς δεν περιορίστηκε μόνο να καταγράψει την διαφωνία της με την Συμφωνία του Όσλο αλλά συμμετείχε και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην δεύτερη Ιντιφάντα που ξεκίνησε το 2000, όταν ο Σαρόν οργάνωσε την πρόκληση στο τέμενος του Αϊν Ακτσα για να αποδείξει ότι το Ισραήλ δεν δεσμεύεται σε καμία Συμφωνία.

Ένας επιπλέον λόγος για την ενίσχυση της Χαμάς ήταν η σύγκρουση της με την διαφθορά της Παλαιστινιακής Αρχής. Οι αξιωματούχοι της Φατάχ μετέτρεπαν την οικονομική βοήθεια απο την Ευρώπη και απο τις αραβικές χώρες σε κερδοφόρα συμβόλαια για τους φίλους τους. Ετσι έφτασαν στη δημιουργία μιας κλίμακας αξιωματούχων που καθοπερνούσε ενώ η πλειοψηφία και ιδιαίτερα στην Γάζα ζούσε κάτω απο τα όρια της φτώχειας. Η Χαμάς είχε στήσει ένα δίκτυο που προσπαθούσε να καταπολεμήσει την φτώχεια και τον υποσιτισμό, οργανώνοντας συσσίτια, παιδικούς σταθμούς, κέντρα υγείας και δίνοντας υποτροφίες σε Παλαιστίνιους που ήθελαν να σπουδάσουν.

Οικονομικό εμπόργκο

Η εκλογική νίκη της Χαμάς σήμανε συναγερό στα επιτεύγματα των μεγάλων δυνάμεων. Η ελπίδα ότι το μέτωπο της Παλαιστίνης βρισκόταν κάτω απο τον

έλεγχο τους, μέσα απο την συνεργασία με τον Αμπάς, έβλεπαν τώρα να διαψεύδεται. Αυτό δεν ήταν κάποιο τοπικό πρόβλημα αποκομμένο απο τα γενικότερα προβλήματα των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή. Οι ελπίδες των μπερλιαθιστών να ελέξουν το Ιράκ στηρίζονταν απο την αρχή στην προσπάθεια να εξευμενίσουν την αραβική κοινή γνώμη παριστάνοντας ότι «προσπαθούν να λύσουν το Παλαιστινιακό». Η διπλωματία Μπους – Μπλερ έλεγε ότι «ο δρόμος για τη Βαγδάτη περνάει απο την Ιερουσαλήμ». Η εκλογική ήττα της Φατάχ και η ανάδειξη της Χαμάς που αρνιόταν να αναγνωρίσει το Ισραήλ τίναζε στον αέρα αυτή τη διπλωματία. Γι' αυτό η αντίδραση των Μεγάλων Δυνάμεων ήταν χυδαία.

Το πρώτο βήμα ήταν να ξεκινήσει το οικονομικό εμπόργκο απέναντι στην εκλεγμένη κυβέρνηση της Χαμάς. Το Ισραήλ παρακρατούσε τα έσοδα απο τους φόρους, που ανήκαν στην Παλαιστινιακή Αρχή. Οι διεθνείς τράπεζες πάγωσαν τους λογαριασμούς που ήταν στο όνομα της Παλαιστινιακής Αρχής και σταμάτησαν τα εμβάσματα και τη βοήθεια απο την Ευρώπη.

Για να γονατίσουν την παλαιστινιακή οικονομία και να δημιουργήσουν προβλήματα στην Χαμάς, έβαλαν ακόμα μεγαλύτερους περιορισμούς στις εμπορικές σχέσεις και στην μετακίνηση απο την Γάζα στην Αίγυπτο, στην Ιορδανία και το Ισραήλ. Απαγορεύτηκε στους παλαιστίνιους φοιτητές που κατοικούσαν στην Γάζα να παρακολουθούν μαθήματα και να δίνουν εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο τους που ήταν στην Δυτική Όχθη.

Το 2006 το Ισραήλ σκότωσε 660 Παλαιστίνιους, τρεις φορές περισσότερους απ' ότι το 2005 και προχώρησε σε συλλήψεις, φυλακίσεις και δολοφονίες ηγετικών μελών της Χαμάς. Σχεδόν η μισή κυβέρνηση της Χαμάς βρίσκεται σε φυλακές του Ισραήλ.

Στην προσπάθεια να τσακίσουν την Χαμάς, το Ισραήλ και οι ΗΠΑ βρήκαν πρό-

Η πικέτα γράφει: Μπουκοτζά στο Ισραήλ όχι στη Χαμάς

θυμο συνεργάτη τον Αμπάς. Η κυβέρνηση εθνικής ενότητας Φατάχ-Χαμάς που δημιουργήθηκε πριν 6 μήνες με μεσοδιάβαση της Σαουδικής Αραβίας ήταν ένα σύντομο διάλειμμα συνεργασίας που δεν κράτησε για πολύ. ΗΠΑ και Ισραήλ πίεζαν συνεχώς για νέες επιθέσεις σε βάρος της Χαμάς. Γι' αυτό και η προοπτική να ανατρέψουν με πραξικόπημα την δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση ήταν το μόνο που τους έμενε. Για την πρακτική οργάνωση αυτών των σχεδίων χρειάστηκε η βοήθεια του Μουμπάρακ.

Η εφημερίδα Χάρετζ, που κυκλοφορεί στο Ισραήλ, έγραφε ότι ο Αιγύπτιος δικτάτορας βοήθησε με κάθε μέσο το πραξικόπημα, επειδή πιστεύει ότι «η Χαμάς δεν πρόκειται να υπογράψει καμία συμφωνία ειρήνης με το Ισραήλ εάν συνεχίσει να έχει την εξουσία. Με την Χαμάς δεν μπορεί να υπάρξει καμία συνεργασία».

Επικεφαλής της απόπειρας πραξικοπήματος κατά της Χαμάς ήταν ο Μοχάμεντ Νταχλάν, ο επικεφαλής των μυστικών υπηρεσιών της Φατάχ. Ο Νταχλάν ανήκει μαζί με τον Αμπάς στους συνεργάτες των

ιμπεριαλιστών.

Ο Μουμπάρακ που κρατάει κλειστά τα σύνορα της Αιγύπτου με την Γάζα για κάθε στρατιωτική βοήθεια προς τους Παλαιστίνιους εδώ και χρόνια, άνοιξε ξαφνικά το πέρασμα για να στείλει ενισχύσεις στον Νταχλάν. Μάταια όμως. Ο κόσμος της Γάζας παρέμεινε στο πλεονέκτημα της Χαμάς. Όταν οι πραξικοπηματίες οργάνωσαν απόπειρα δολοφονίας του πρωθυπουργού Ισμαήλ Χανίγιε, η απάντηση της Χαμάς ήταν σαρωτική. Οι δυνάμεις της κατέλαβαν το αρχηγείο του Νταχλάν στην Γάζα και οι πραξικοπηματίες έτρεξαν να βρουν καταφύγιο στην Αίγυπτο.

Τα σχέδιά τους

Η νίκη της Χαμάς στην Γάζα είναι νίκη της παλαιστινιακής αντίστασης. Η ιστορία θα είχε άλλη εξέλιξη εάν το πραξικόπημα είχε πετύχει. Γι' αυτό και το αντιπολεμικό κίνημα βρίσκεται μπροστά σε καινούργια καθήκοντα.

Η παλαιστινιακή αντίσταση δεν κρίνεται μόνο στην Γάζα και στην Δυτική Όχθη,

αλλά στο τι γίνεται σε όλη την Μέση Ανατολή. Στις 28 Μάρτη μέχρι την 1η Απριλίου έγινε το αντιπολεμικό Συνέδριο του Καΐρου που έδωσε την καλύτερη εικόνα για το κίνημα στην Αίγυπτο. Μέσα στο 2006 έγιναν 220 απεργίες που πήραν μέρος δεκάδες χιλιάδες εργάτες. Και μια σειρά από τους πρωταγωνιστές τους βρέθηκαν στο συνέδριο και έδωσαν την εικόνα ότι μόνο των απεργιών αλλά πώς έχουν φτάσει οι απεργοί να συντονίζονται με τους αγρότες που παλεύουν για να κρατήσουν τη γη τους, και όλοι μαζί ενάντια στον Μουμπάρακ και τη συνταγματική αναθεώρηση που ετοιμάζει για να περιορίσει ακόμα περισσότερο τις δημοκρατικές ελευθερίες.

Στην Αίγυπτο έχει δημιουργηθεί μια πρωτοβουλία για την δημοκρατία και ενάντια στην συνταγματική μεταρρύθμιση που συντονίζει την νέα Αριστερά, τους αδελφούς μουσουλμάνους, τους αριστερούς νασερικούς μαζί με τους εργάτες που πρωτοστατούν στις απεργίες και το νέο φοιτητικό κίνημα. Αυτή η δυνατότητα άνοιξε στην Αίγυπτο γιατί ο Μπους χάνει στο Ιράκ, και όσο οι ΗΠΑ επιμένουν, τόσο αυτή η εικόνα θα υπάρχει παντού. Η νίκη της Χαμάς στην Γάζα διευρύνει αυτή την δυνατότητα και γι' αυτό ΗΠΑ και Ισραήλ τρέχουν σαν τρελοί να την προλάβουν.

Μέχρι τώρα, όλα τα «προληπτικά χτυπήματα» έχουν αποτύχει. Πριν ένα χρόνο απέτυχε η Ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο. Φέτος, έχει βαρύνει η προσπάθεια του Μπους να σταθεροποιήσει την κατοχή στο Ιράκ στέλνοντας 30.000 έξτρα πεζοναύτες. Τώρα απέτυχε και το πραξικόπημα κατά της Χαμάς. Αυτή την αλυσίδα προσπαθούν να σταματήσουν οι Μεγάλες Δυνάμεις και η νέα τους κίνηση ήταν να διορίσουν τον Τόνι Μπλερ «ειδικό απεσταλμένο» του κουαρτέτου (ΗΠΑ-ΕΕ-Ρωσία-ΟΗΕ) στο Παλαιστινιακό.

Η επιλογή του Μπλερ στηρίζεται πρώτα και καλύτερα γιατί είναι ο πιο έμπιστος του Μπους. Μέχρι τώρα αυτό τον ρόλο τον έπαιζε η Κοντολιζα Ράις, που συναντούσε τον Ουόλερ και τον Αμπάς, προσπαθώντας να ξαναμαγειρέψουν ένα καινούργιο σχέδιο ενώ ταυτόχρονα μεγάλωνε τις πιέσεις προς την Χαμάς.

Ο ρόλος του Μπλερ είναι να χρησιμοποιήσει ακόμα πιο σκληρά την τακτική «διαίρει και βασίλευε» απέναντι στην παλαιστινιακή αντίσταση. Κι αυτό σημαίνει ακόμα μεγαλύτερη επίθεση στους «τρομοκράτες» της Γάζας, ανοίγοντας τον δρόμο στο Ισραήλ για στρατιωτικές επιθέσεις που αφήνουν πίσω τους δεκάδες νεκρούς και τραυματίες καθημερινά, ενώ ταυτόχρονα μεγάλωνουν τον οικονομικό αποκλεισμό των μαχητών της Γάζας και της Χαμάς.

Την ίδια στιγμή που σφίγγουν τον κλοιό στην Γάζα, ανοίγουν επίσημα την οικονο-

Συλλαλητήριο στη Γάζα

μική βοήθεια στον Αμπάς σε μια ανοιχτή προσπάθεια να στρέψουν τη Δυτική Όχθη ενάντια στη Γάζα. Αλλά ακόμα και αμερικάνοι αξιωματούχοι προειδοποιούν δημόσια τον Μπους ότι το μόνο που θα πετύχουν είναι να ενισχυθεί η επιρροή της Χαμάς και στη Δυτική Όχθη.

Η Αριστερά μέσα στην Παλαιστίνη αντιμετωπίζει ένα μεγάλο πρόβλημα. Κρατάει ουδέτερότητα απέναντι στην Χαμάς και την Φατάχ υποστηρίζοντας ότι αυτή είναι μάχη ανάμεσα σε δύο φράξιες για την εξουσία. Αυτό είναι μεγάλο λάθος γιατί εξισώνει αυτούς που αντιστέκονται με αυτούς που συνεργάζονται με το Ισραήλ.

Δυστυχώς το ίδιο λάθος κάνει και η πλειοψηφία κομμάτων της Αριστεράς στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Ο Ριζοσπάστης (1η Ιούλη) φιλοξενεί άρθρο μέλους του πολιτικού γραφείου του Κόμματος Παλαιστινιακού Λαού (το Κομμουνιστικό Κόμμα της Παλαιστίνης) που ξεκινάει ως εξής: «Μετά τα τραγικά γεγονότα στην Λωρίδα της Γάζας και την ολική κατάληψη της με στρατιωτικό πραξικόπημα από την Χαμάς, πιστεύουμε ότι είναι σημαντικό να επισημάνουμε τα παρακάτω σημεία:

1. Καταδικάζουμε το πραξικόπημα της Χαμάς που είχε ως συνέπεια το διαχωρισμό της Γάζας από την Δυτική Όχθη....».

Στο ίδιο άρθρο που καταδικάζει την Χαμάς, κάνει συντροφική κριτική στον Αμπάς και στους συνεργάτες των σιωνιστών: «Απο την άλλη πλευρά ήταν πολύ απείρηστη η συμπεριφορά ορισμένων στοιχείων της Φατάχ και της Παλαιστινιακής Αρχής να στηριχτούν στην εξωτερική πίεση και να ακολουθήσουν κάποιες πολιτικές απόλυτα εξαρτώμενες από τη καλή θέληση των ΗΠΑ ή του Ισραήλ». Την ίδια αντιμετώπιση έχει και ο ΣΥΝ.

Το αντιπολεμικό κίνημα έχει να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο σ' αυτή την κρίσιμη φάση όπως και σε προηγούμενες καμπές. Μετά την 11/9 βγήκε στους δρόμους ενάντια στους βομβαρδισμούς του Αφγανιστάν και την εκστρατεία ενάντια στην «τρομοκρατία» που ξεκίνησε ο Μπους. Εάν δεν απαντούσε μετά τις 11 Σεπτέμβρη, δεν θα μπορούσε να κινητοποιήσει τα εκατομμύρια των ακτιβιστών όταν ξεκίνησε ο πόλεμος στο Ιράκ και να βρεθεί στην πρώτη γραμμή με το μέρος της Χεζμπολάχ και της Λιβανέζικης Αντίστασης πέρσι το καλοκαίρι που το Ισραήλ ξεκίνησε τους βομβαρδισμούς στο Λίβανο.

Τώρα βρισκόμαστε πάλι μπροστά σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι και γι' αυτό έχει σημασία να πετύχουν τα αντιπολεμικά συλλαλητήρια στις 12 Ιούλη που γίνονται

στην Αίγυπτο και στην Ελλάδα.

Αυτή η μάχη δίνεται παράλληλα με την συζήτηση για το ποιος μπορεί να απελευθερώσει την Παλαιστίνη.

Η Χαμάς κουβαλάει τα όρια ενός κινήματος που παλιαντζάρεi ανάμεσα στην σύγκρουση με το Ισραήλ και στον ρεαλισμό της συνεργασίας με τα αραβικά καθεστώτα. Έτσι ξεκίνησε και η Φατάχ το 1960 και έφτασε σήμερα η ηγεσία της να συνεργάζεται με το Ισραήλ και τους ιμπεριαλιστές. Ο κίνδυνος μα μπει η Χαμάς στο ίδιο ρουίκι είναι ορατός. Ο Μπλερ έχει εντολή να αναζητήσει μετριοπαθή στοιχεία της Χαμάς και οι σχέσεις με την Σαουδική Αραβία ανοίγουν ένα τέτοιο παράθυρο. Η μόνη ελπίδα για τους μαχητές που επιμένουν αντιστασιακά δεν είναι τα αραβικά καθεστώτα αλλά οι άραβες εργάτες.

Η δύναμη για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης, για να γυρίσουν πίσω όλοι οι πρόσφυγες, για να μη ζουν οι Παλαιστίνιοι κάτω από το απαρχαίντ που δημιουργήσε το Όσλο και οι παραπέρα συμβιβασμοί, βρίσκεται μέσα στον αραβικό κόσμο. Το κίνημα στην Αίγυπτο σήμερα δείχνει τον δρόμο όχι μόνο για την ανατροπή των Μουμπάρακ της περιοχής αλλά και για την απελευθέρωση του Παλαιστινιακού λαού.

Ο πόλεμος των 6 ημερών

Σαράντα χρόνια έκλεισαν τις μέρες αυτές από τον "πόλεμο των έξι ημερών". Ο πόλεμος αυτός, που ξεκίνησε με μια αιφνιδιαστική επίθεση της ισραηλινής αεροπορίας ενάντια στα αιγυπτιακά πολεμικά αεροδρόμια και έκλεισε έξι μέρες αργότερα με μια συντριπτική ήττα των αραβικών στρατών, σημάδεψε ανεξίτηλα την ιστορία όχι μόνο της Μέσης Ανατολής αλλά και ολόκληρου του πλανήτη.

Το πρώτο και άμεσο θύμα του πολέμου ήταν αναμφισβήτητοι οι Παλαιστίνιοι. Τα εδάφη που σήμερα ξέρουμε σαν "κατεχόμενα" -η Δυτική Οχθη του ποταμού Ιορδάνη, η Λωρίδα της Γάζας, η Ανατολική Ιερουσαλήμ- καταλήφθηκαν από το Ισραήλ εκείνες τις έξι ημέρες. Στον αραβικό κόσμο πολλοί μιλούσαν για την δεύτερη "αίη-Νακμπά", την δεύτερη "καταστροφή" -μια μέρα που μόνο με την 15η Μάη του 1948, την ημέρα που ιδρύθηκε το κράτος του Ισραήλ μπορεί να συγκριθεί. Εκατοντάδες Παλαιστίνιοι εκτελέστηκαν εν ψυχρώ από τα ισραηλινά στρατεύματα στον πόλεμο των έξι ημερών. Δεκάδες χωριά ισοπεδώθηκαν, ενώ χιλιάδες αναγκάστηκαν να καταφύγουν στην γειτονική Ιορδανία για να γλυτώσουν την ζωή τους.

Ο διωγμός των Παλαιστίνιων δεν σταμάτησε με το τέλος των εχθροπραξιών στις 11 Ιούνη. Επί έναν ολόκληρο μήνα το Ισραήλ μετέφερε χιλιάδες Παλαιστίνιους από την Ανατολική Ιερουσαλήμ στην γέφυρα Αλένμπι, μια γέφυρα πάνω από τον Ιορδάνη που συνδέει την Δυτική Οχθη με την Ιορδανία. Εκεί, αφού τους υποχρέωνε να υπογράψουν μια δήλωσή που έλεγε ότι φεύγουν με την θέλησή τους, τους έδινε στην άγνη πλευρά. Το ένα τέταρτο, περίπου, του αραβικού πληθυσμού ξεριζώθηκε από την γη του.

Μέσα στις δεκαετίες που ακολούθησαν το Ισραήλ συνέχισε, χωρίς κανέναν δισταγμό, την εγκληματική του πολιτική εξόντωσης των Παλαιστίνιων -την αρπαγή της γης τους, τους βομβαρδισμούς των καταυλισμών, την εν ψυχρώ εκτέλεση των ηγετών τους, την περικύκλωσή τους με το "τείχος του αίσχους". Οι συνέπειες της ήττας του 1967 συνεχίζουν να καταδιώκουν τους Παλαιστίνιους μέχρι σήμερα.

Ο πόλεμος, όμως, δεν σημάδεψε μόνο την μοίρα των Παλαιστίνιων. Η ήττα σήμα-

Σαράντα χρόνια συμπληρώθηκαν τον Ιούνη απ'τον "πόλεμο των έξι ημερών" στην Μ.Ανατολή. Ο Σωτήρης Κοντογιάννης εξηγεί τις αιτίες και τις επιπτώσεις της νίκης του Ισραήλ.

νε ταυτόχρονα και το τέλος του κινήματος του ριζοσπαστικού αραβικού εθνικισμού - ενός κινήματος που είχε συνεπάρει τα προηγούμενα χρόνια εκατομμύρια ανθρώπους όχι μόνο στην ίδια την Αραβία αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ο αδιамφιβήτητος ήρωας αυτού του κινήματος ήταν ο Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ. Ο Νάσερ ήταν ο ηγέτης των "Ελευθέρων Αξιωματικών" της Αιγύπτου που ανέτρεψαν, τον Ιούνη του 1952 τον εκλεκτό των Βρετανών και των Αμερικανών βασιλιά Φαρούκ, επέβαλαν μια άμεση αναδιανομή της γης που ωφέλησε εκατομμύρια φτωχούς αγρότες και ξεκίνησαν ένα φιλόδοξο πρόγραμμα "σοσιαλιστικής" ανοικοδόμησης της οικονομίας.

Το 1956 ο Νάσερ έγινε θρύλος στα μάτια όλων των καταπιεσμένων του κόσμου όταν τόλμησε να εθνικοποιήσει την Διώρυγα του Σουέζ. Το πόσο προκλητική ήταν αυτή η ενέργεια για τον ιμπεριαλισμό φάνηκε αμέσως από την αντίδραση της Βρετανίας και της Γαλλίας που με την βοήθεια, την υποστήριξη και την συμμαχία του Ισραήλ εισέβαλαν τον Οκτώβριο του 1956 στην Αίγυπτο με στόχο την ανατροπή του. Απέτυχαν, όχι γιατί ο αιγυπτιακός στρατός κατάφερε να τους αναχαιτίσει -στρατιωτικά η εισβολή είχε σχεδόν απόλυτη επιτυχία- αλλά γιατί η Αμερική, η "υπερδύναμη" του Δυτικού στρατόπεδου, φοβήθηκε τις αντιδράσεις που θα μπορούσε να ξεσηκώσει αυτή η επέμβαση και "διέταξε" τους συμμάχους της να υποχωρήσουν.

Τον Ιούνη του 1967, όμως, ούτε οι ΗΠΑ, ούτε η Βρετανία, ούτε η Γαλλία, ούτε καμιά άλλη Μεγάλη Δύναμη δεν διέταξαν το Ισραήλ να υποχωρήσει. Το αντίθετο ακριβώς έκαναν. Ο Αμερικάνικος 6ος Στόλος, που βρισκόταν για ασκήσεις στην περιοχή του Γιβρατάρ, κατευθύνθηκε αμέσως προς την ανατολική Μεσόγειο, με στόχο να υπερασπιστεί το Ισραήλ, εάν αυτό χρειαζόταν. Και οι ΗΠΑ και η Βρετανία έστειλαν τους τελευταίους μήνες πριν

από τον πόλεμο τόνους όπλων και πυρομαχικών στο Ισραήλ. Η τελευταία αποστολή έγινε στις 4 Ιούνη -μια μέρα πριν την ισραηλινή επίθεση στα αιγυπτιακά αεροδρόμια.

Στο Πεντάγωνο και τον Λευκό Οίκο υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό την ισραηλινή νίκη. "Το Ισραήλ", έγραφε ένα κείμενο του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, "έχει καταφέρει, κατά πάσα πιθανότητα, περισσότερα στην Μέση Ανατολή σε σύγκριση με τα χρήματα και την προσπάθεια που έχουμε επενδύσει, από ό,τι οποιοσδήποτε άλλος από τους ονομαζόμενους συμμάχους μας στις άλλες περιοχές του κόσμου από την εποχή του τέλους του Β' Παγκόσμιου Πολέμου μέχρι σήμερα... Οι Ισραηλινόι κέρδισαν τον πόλεμο μόνοι τους, μας έβγαλαν από το αδιέξοδο και εξυπηρετήσαν τα συμφέροντά μας, όπως και τα δικά τους... Στην Απω Ανατολή δεν έχουμε σχεδόν κανέναν να μας βοηθήσει στο Βιετνάμ..."

Ο πόλεμος του Βιετνάμ είχε γίνει ήδη ανοκέφαλος για την άρχουσα τάξη των ΗΠΑ. Η κυβέρνηση του Τζόνσον είχε αυξήσει, από τα τέλη του 1965 κιόλας, την αμερικανική δύναμη στο Βιετνάμ σε 500.000 αήλη η νίκη δεν φαινόταν πουθενά στον ορίζοντα. Μέσα στις ίδιες τις ΗΠΑ το κίνημα φούντωνε επικίνδυνα -το 1967 ήταν η χρονιά όπου έγιναν οι πρώτες μεγάλες αντιπολεμικές διαδηλώσεις. Η προοπτική ενός δεύτερου μετώπου στην Μέση Ανατολή ήταν εφιαλτική για την αμερικάνικη άρχουσα τάξη. Και αυτή η προοπτική ήταν ανοιχτή τον Ιούνη, όταν το Ισραήλ ξεκινούσε τον πόλεμο των έξι ημερών.

Η εθνικοποίηση της Διώρυγας του Σουέζ είχε κάνει το 1956 τον Νάσερ ήρωα στα μάτια των αραβικών πληθυσμών. Ταυτόχρονα, όμως, είχε γεννήσει ένα ολόκληρο κίνημα που ξεπερνούσε κατά πολύ και σε ιδέες, και σε οράματα και σε ριζοσπαστισμό το κίνημα των "ελευθέρων αξιωματικών".

Ο Νάσερ μιλούσε για "αραβικό σοσιαλισμό". Το όραμά του, όμως, δεν ήταν η εργατική εξουσία αλλά η ανάπτυξη. Στο κέντρο του κινήματος του Νάσερ δεν ήταν οι εργάτες αλλά τα νέα μικροαστικά στρώματα -οι αξιωματικοί, οι ανώτεροι δημόσιοι υπάλληλοι, οι μορφωμένοι νέοι επαγγελματίες (μηχανικοί, δικηγόροι, γιατροί, μικροέμποροι και καταστηματάρχες κλπ)- που στένοζαν κάτω από το παλιό καθεστώς και έβλεπαν, τώρα, ξαφνικά στην δύση της εποχής της αποικιοκρατίας, μια ευκαιρία να διεκδικήσει η χώρα τους ελεύθερα και ισότιμα μια θέση στο παγκόσμιο σύστημα.

Ο Νάσερ δεν ήθελε να καταργήσει τον καπιταλισμό: να τον επιταχύνει ήθελε. Και για να το πετύχει αυτό διάλεξε το μοντέλο ανάπτυξης της σταλινικής Ρωσίας της δεκαετίας του 1930 -την ανάπτυξη με κέντρο το κράτος. Η εθνικοποίηση του Σουέζ ήταν η αρχή ενός κύματος κρατικοποιήσεων που σάρωσε ολόκληρη την Αίγυπτο μέσα στα επόμενα χρόνια. Ο Τόνι Κλιφ περιέγραφε σε ένα άρθρο του της εποχής εκείνης με τα παρακάτω λόγια την "σοσιαλμανία" της κυβέρνησης του Νάσερ: *"Η Τράπεζα Μισρ και η Εθνική Τράπεζα της Αιγύπτου εθνικοποιήθηκαν τον Φλεβάρη του 1960. Τον Ιούνιο του 1960 εθνικοποιήθηκε ο τύπος, ενώ τα λεωφορεία του Κάιρου πέρασαν στον Δήμο. Όλες οι τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες εθνικοποιήθηκαν ενώ 300 περίπου βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις πέρασαν μερικά ή ολικά στον έλεγχο του κράτους. Από τον Οκτώβριο του 1961 μέχρι τον Φλεβάρη του 1962 απαλλοτριώθηκε η περιουσία των 600 πλουσιότερων οικογενειών της Αιγύπτου από το κράτος..."*.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές σίγουρα εξόργισαν κάποια κομμάτια της παλιάς αριστοκρατίας. Το μεγαλύτερο, όμως, τμήμα της ενσωματώθηκε στο νέο καθεστώς. Για τους φτωχούς, οι μεταρρυθμίσεις είχαν μικρά μόνο αποτελέσματα: *"Δυο εκατομμύρια αγρότες παρέμειναν με γη λιγότερη από ένα εκτάριο ο καθένας, ενώ πολλοί γαιοκτήμονες συνέχισαν να έχουν 100 εκτάρια (μερικοί κατάφεραν να βρουν τρύπες στον νόμο και να ξεπεράσουν και αυτό το ανώτατο όριο). Ο αριθμός των άκληρων χωρικών δεν μειώθηκε καθόλου, αντίθετα αυξήθηκε μετά το 1952"*.

Τα όρια του νασερισμού, όμως, δεν φαίνονταν μόνο στο εσωτερικό. Ο Νάσερ, παρά την σύγκρουσή του με την Βρετανία και τις άλλες Μεγάλες Δυνάμεις, συνέχισε να έχει στενές σχέσεις με όλα τα παλιά συντηρητικά αραβικά καθεστώτα που είχαν επιβιώσει από τις αρχές του 20ου αιώνα στην περιοχή: ο βασιλιάς Χουσεΐν της Ιορδανίας (που είχε προδώσει τους Παλαιστίνιους κλείνοντας μουσικές συμφωνίες με το Ισραήλ) ήταν ένας από τους διακεκριμένους "Αραβες αδελφούς μας".

**Αιγύπτιοι αιχμάλωτοι των Ισραηλινών.
Εκατοντάδες εκτελέστηκαν και θάφτηκαν σε ομαδικούς τάφους.**

Το ίδιο και ο Βασιλιάς Φεϊζάλ της Σαουδικής Αραβίας -ο πιο πιστός σύμμαχος της Δύσης στον Αραβικό κόσμο. Το 1961 οι φιλόδοξες της Αιγύπτου του Νάσερ "σκότωσαν" την "Ενωμένη Αραβική Δημοκρατία" -την ένωση της Συρίας με την Αίγυπτο που τόσο είχε προπαγανδίσει τα προηγούμενα χρόνια.

Το αποτέλεσμα αυτής της οπισθοχώρησης ήταν η ανάπτυξη ενός ολόκληρου κινήματος που βρισκόταν στα "αριστερά" του Νάσερ. Η Συρία βρισκόταν από το 1963 κάτω από την εξουσία της ριζοσπαστικής πτέρυγας του Κόμματος Μπάσθ. Η πρώτη κίνηση της νέας κυβέρνησης ήταν η εθνικοποίηση, τον Δεκέμβριο του 1964, των πετρελαιοπηγών της Συρίας. Τον επόμενο χρόνο απαίτησε από τις "Επτά Αδελφές" μια δραματική αύξηση του "ενοικίου" για τους αγωγούς που περνούσαν από το έδαφός της. Οι διαπραγματεύσεις αυτές ναυάγησαν και το 1966 η κυβέρνηση της Συρίας έκλεισε τους αγωγούς. Το πλήγμα για την Δύση ήταν τρομαχτικό -όχι μόνο οικονομικά αλλά και πολιτικά: μια μικρή χώρα ούκωνε κεφάλι και οι Μεγάλες Δυνάμεις έμοιαζαν αδύναμες να την εμποδίσουν.

Στο μεταξύ στην Υεμένη είχε ξεσπάσει επανάσταση ενάντια στο φιλοδυτικό βασιλικό καθεστώς. Η Υεμένη βρίσκεται δίπλα στην Σαουδική Αραβία και η επανάσταση τρομοκράτησε τον Φεϊζάλ, που έτρεξε να στείλει στρατεύματα να υποστηρίξουν τον στρατό του Ιμάμ. Η αίγλη της επανάστασης ήταν τόσο μεγάλη (αλλά και η θέση της Υεμένης στην είσοδο της Ερυθράς Θάλασσας τόσο σημαντική) που ανάγκασε την Αίγυπτο να στείλει στρατεύματα στο πλευρό των Δημοκρατικών. Τον Ιούνιο του 1967 υπήρχαν 50.000 αιγύπτιοι φαντάροι στην Υεμένη.

Το 1964 ιδρύθηκε η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ) - μια οργάνωση που υποσχόταν να συγκρουστεί με το Σιωνιστικό (Ισραηλινό) κράτος και τους υποστηρικτές του "μέχρι την τελική του καττροφή". Το ιδρυτικό συνέδριο έγινε στο Κάιρο και ο Νάσερ είχε μεγάλη επιρροή στις αποφάσεις και τις διακηρύξεις της οργάνωσης. Αλλά μέσα στην ΟΑΠ υπήρχε ένα ολόκληρο ρεύμα -η Φατάχ του Γιασέρ Αραφάτ- που αντιπαρέθετε στην διπλωματία και τις μανούβρες από τα πάνω τον ένοπλο, επαναστατικό, ανταρτοπόλεμο.

Στις 4 Ιούνη τρεις βόμβες έσκασαν στο Ριάντ, την πρωτεύουσα της Σαουδικής Αραβίας. Για τις ΗΠΑ και τις άλλες Μεγάλες Δυνάμεις της Δύσης οι επιλογές ήταν πια καθαρές: ή θα συνέτριβαν τον Νάσερ με πόλεμο από τα πάνω, ή θα τον άφηναν να σαρωθεί από ένα ριζοσπαστικό κίνημα από τα κάτω που θα άνοιγε την προοπτική ενός νέου Βιετνάμ στην Μέση Ανατολή. Τα ξημερώματα της 5ης Ιούνη η Ισραηλινή Αεροπορία επιτέθηκε στην Αίγυπτο.

Ποιος ευθύνεται για τον πόλεμο;

Σήμερα τα αφιερώματα των εφημερίδων για τα σαράντα χρόνια από τον πόλεμο των έξι ημερών προσπαθούν να ξαναγράψουν την ιστορία, ρίχνοντας τις ευθύνες στον Νάσερ. Μπορεί ο πόλεμος, γράφουν, να ξεκίνησε τυπικά με μια αιφνιδιαστική επίθεση του Ισραήλ. Η επίθεση όμως ήταν δικαιολογημένη γιατί η Αίγυπτος και οι σύμμαχοί της -η Συρία, η Ιορδανία, το Ιράκ και τα άλλα αραβικά καθεστώτα που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο στήριζαν τον Νάσερ- προετοιμάζονταν

εδώ και μήνες για μια μεγάλη επίθεση ενάντια στο Ισραήλ, με στόχο την διαγραφή του από τον χάρτη. Ο πόλεμος των έξι ημερών ήταν ένας δικαιολογημένος "προληπτικός πόλεμος", με άλλα λόγια.

Στα τέλη του Μάη, λίγες μέρες πριν από τον πόλεμο, ο Νάσερ, σε μια ομιλία του, είχε πράγματι απειλήσει να καταστρέψει το Ισραήλ: *"Αν το Ισραήλ προχωρήσει σε επίθεση ενάντια στην Συρία ή την Αίγυπτο, ο αγώνας ενάντια στο Ισραήλ θα είναι γενικευμένος και δεν θα περιοριστεί στα σύνορα της Συρίας ή της Αιγύπτου. Η μάχη θα είναι γενικευμένη και ο στόχος μας θα είναι να καταστρέψουμε το Ισραήλ"*.

Στις 22 Μάη η Αίγυπτος ανακοίνωσε το κλείσιμο των Στενών της Ακαμπα -της στενής θωρίδας θάλασσας που συνέδεε το Ισραήλ με την Ερυθρά Θάλασσα. Το Ισραήλ είχε διακηρύξει χρόνια πριν ότι θα θεωρούσε οποιαδήποτε τέτοια πράξη Casus Belli -αιτία πολέμου. Ταυτόχρονα η Αίγυπτος άρχισε να συγκεντρώνει στρατεύματα στην χερσόνησο του Σινά.

Ο Νάσερ, όμως, δεν είχε καμιά πρόθεση να προχωρήσει σε πόλεμο. Αυτό που ήθελε ήταν, από την μια να κλείσει το στόμα της ριζοσπαστικής αμφισβήτησης και από την άλλη να πιέσει για μια ακόμα διπλωματική νίκη -σαν αυτή που είχε καταφέρει το 1956, μετά από τον Πόλεμο του Σινά. Ο Μεναχέμ Μπέγκιν, ένας διάσημος Σιωνιστής και μέτεπειτα πρωθυπουργός του Ισραήλ, παραδέχτηκε ανοιχτά ότι την ευθύνη για τον πόλεμο την είχε αποκηρύξει το Ισραήλ:

"Η συγκέντρωση των αιγυπτιακών στρατευμάτων στο Σινά δεν αποδεικνύει ότι ο Νάσερ ήθελε πράγματι να μας επιτεθεί. Πρέπει να είμαστε ειλικρινείς με τους εαυτούς μας. Εμείς αποφασίσαμε να του επιτεθούμε". Το ίδιο επιβεβαιώνει και ο Αμπά Εμπάν ο τότε υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ: ο Νάσερ διαβεβαίωνε συνε-

χώς το Ισραήλ ότι δεν είχε κανένα σχέδιο επίθεσης. Εμείς, γράφει ο Εμπάν, βρήκαμε τις διαβεβαιώσεις του πειστικές. *"Ο Νάσερ δεν ήθελε πόλεμο. Ήθελε μια νίκη χωρίς πόλεμο"*.

Το 1967 η Δύση στάθηκε σύσσωμη στο πλευρό του Ισραήλ. Τα ραδιόφωνα, οι τηλεοράσεις και οι εφημερίδες στην Ευρώπη και την Αμερική ζωγράφιζαν τον Νάσερ σαν ένα τέρας και παρουσιάζαν το Ισραήλ σαν ένα θύμα -το κράτος των Εβραίων που είχαν επιβιώσει από το Αουσβιτς και τώρα βρίσκονταν κάτω από την απειλή του νέου "Χίτλερ του Νείλου". Ακόμα και η αριστερά είχε υποκύψει, σύσσωμη σχεδόν, σε αυτές τις απόψεις. Ο Τόνι Κλιφ ήταν εκείνη την εποχή μια από τις ηγούστές φωτεινές εξαιρέσεις. *"Ο Ygael Gluckstein (που ασκούσε σοσιαλιστική πολιτική και έγραφε με το όνομα Tony Cliff)"*, γράφει ο Ταρκ Αλι στο βιβλίο του «Η Σύγκρουση των Φονταμενταλισμών», *"περιέγραφε τον εαυτό του σαν Παλαιστίνιο που εγκατέλειψε το Ισραήλ γιατί δεν μπορούσε να ανεχθεί τις αντιαραβικές διακρίσεις που εμπεδώνονταν στις δομές του νέου κράτους σε κάθε επίπεδο. Ήταν ιδιαίτερα δεικνός ενάντια στο σιωνιστικό εργατικό κίνημα για την συνεργασία του και τη δικαίωση που παρείχε στον αντιαραβικό ρατσισμό. "Ξέρετε γιατί η Δύση έχει ανάγκη το Ισραήλ;" ρωτούσε και επέμενε να απαντήσει ο ίδιος. "Το πετρέλαιο. Το πετρέλαιο. Το πετρέλαιο. Καταλαβαίνετε;" Καταλάβαινα. Σαφείς διατυπώσεις, επανάληψη, διαύγεια..."*

Η νίκη του Ισραήλ στον πόλεμο των έξι ημερών ήταν σημείο καμπής για την ιστορία. Την επαύριο της ήττας ο Νάσερ, συντετριμένος, υπέβαλε την παραίτησή του. Αλλά ο κόσμος δεν ήταν έτοιμος να αφήσει τον ήρωά του να πέσει από τα χέρια του Σιωνισμού.

"Μετά από λίγες στιγμές διαταγμού

ολόκληρη η χώρα μπήκε σε δράση: οι δρόμοι του Καΐρου πλημμύρισαν από περισσότερους από δύομιση εκατομμύρια ανθρώπους, ολόκληρος ο πληθυσμός της Τάντα, του κέντρου του Δέιττα, έκανε πορεία προς την πρωτεύουσα, το ίδιο και στο Πορτ Σάιτ... Από κάθε πόλη, κωμόπολη και χωριό από την Αλεξάνδρεια έως το Ασσουάν, από την Δυτική Ερημο μέχρι το Σουέζ ένα ολόκληρο έθνος βρισκόταν σε πορεία. Και τα συνθήματά του δεν άφηναν περιθώρια παρανόησης: "Όχι στον ιμπεριαλισμό! Όχι στο δολάριο! Δεν έχουμε άλλον ηγέτη εκτός από τον Γκαμάλ..."

Ο Νάσερ πήρε πίσω την παραίτησή του. Αλλά ο ριζοσπαστισμός του είχε πια πεθάνει. Δυο χρόνια αργότερα πέθανε και ο ίδιος. Οι διάδοχοί του οδήγησαν τα επόμενα χρόνια την Αίγυπτο στις συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ -στην αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ και την συνθηκολόγηση με τον Ιμπεριαλισμό. Σήμερα η Αίγυπτος του Μουμπάρακ είναι ένα από τα πιο φιλοαμερικανικά κθεστώτα της Μέσης Ανατολής. Και ο κόσμος στην Αίγυπτο φτωχός και εξαθλιωμένος όσο ποτέ άλλοτε στην ιστορία.

Στην Συρία η ριζοσπαστική πτέρυγα του Μπάσθ εκδιώχθηκε από την κυβέρνηση και η εξουσία πέρασε στα χέρια του Ασσάδ -και από αυτόν στα χέρια του γιού του μετά τον θάνατό του. Η Συρία μπορεί να ανήκει σήμερα στον "άσπρο του κακού" του Μπους -αλλά αυτό δεν έχει κανένα απολύτως αντίκρουσμα ούτε για τους ίδιους τους κατοίκους, ούτε για τις άλλες χώρες της περιοχής.

Το Ισραήλ κατέλαβε την Λωρίδα της Γάζας και την Δυτική όχθη και τα κρατάει μέχρι σήμερα. Και οι ιμπεριαλιστές κατάφεραν να αποφύγουν ένα δεύτερο Βιετνάμ στην Μέση Ανατολή με όλες τις συνέπειες που θα μπορούσε να έχει κάτι τέτοιο μέσα στα επόμενα χρόνια.

Το κίνημα, όμως, δεν τέλειωσε. Η χρεοκοπία του Αραβικού Εθνικισμού έστρεψε χιλιάδες Παλαιστίνιους στην Φατάχ -την μαχητική, τότε, οργάνωση του Γιασέρ Αρφάτ. Το 1969 ο έλεγχος της ΟΑΠ πέρασε στα χέρια της Φατάχ. Υστερα ήρθε ο ένοπλος αγώνας των Παλαιστίνιων, η "τρομοκρατία", η Ιντιφάντα, το Ριζοσπαστικό Ισλάμ. Όλα αυτά έχουν γεννήσει ένα νέο κίνημα στην Μέση Ανατολή -την Χεζμπολάχ που ρεζίλεψε δυο φορές τον Ισραηλινό στρατό τα επόμενα χρόνια, την Χαμάς που κατάφερε να αντισταθεί αυτές τις μέρες στο πραξικόπημα του Μαχμούντ Αμπάς, του Ισραήλ και των ΗΠΑ στην Λωρίδα της Γάζας, τον στρατό του Μάχντι του Μοκτάντα αλ Σαντρ στο Ιράκ που έχει γίνει ο φόβος και ο τρόμος των στρατευμάτων κατοχής.

Ο πόλεμος των έξι ημερών ήταν πράγματι σημείο καμπής. Η ιστορία, όμως, δεν έχει πει ακόμα την τελευταία της λέξη.

Πρόσφυγες από τον πόλεμο του 1967

Σοσιαλισμός στον 21ο αιώνα

Το μέληθον του σοσιαλισμού είναι ξανά μια ζωντανή πολιτική συζήτηση. Εδώ και είκοσι περίπου χρόνια, από τις καταρρεύσεις του 1989, αυτή η συζήτηση έμοιαζε κλειστή: ο σοσιαλισμός είχε παρελθόν αλλά δεν είχε μέλλον. Όμως τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αλλάζει. Στη Βενεζουέλα, η «Μπολιβαριανή Επανάσταση» έχει φτάσει να μιλάει ανοιχτά για «σοσιαλισμό στον 21ο αιώνα».

Προφανώς η Βενεζουέλα δεν είναι μόνη. Αυτό φαίνεται ορακά-θαρά στη Λατινική Αμερική, σε όλες τις χώρες από το Μεξικό και κάτω, από την έκρηξη της Οαχάκα μέχρι την Βολιβία. Αλλά η συζήτηση δεν περιορίζεται μόνο εκεί.

Ο απόηχος απλώνεται σε όλη την Ευρώπη, καθώς η Αριστερά αναζητάει τις εναλλακτικές λύσεις απέναντι στον νεοφιλελευθερισμό. Στη Γαλλία τα φώτα της δημοσιότητας στάθηκαν πιο πολύ στην αδυναμία να υπάρξει ένας κοινός υποψήφιος της Αριστεράς στις προεδρικές εκλογές. Συγκαλύφθηκε μ' αυτό τον τρόπο η άλλη όψη αυτών των εξελίξεων: η πλούσια συζήτηση που αναπτύσσεται γύρω από τις στρατηγικές απαντήσεις και προοπτικές στην Ευρώπη του σήμερα. Αρκεί μια κυβερνητική εναλλαγή με διακρύψεις κατά του νεοφιλελευθερισμού ή μπορούμε να αναζητήσουμε ρήξεις με τον ίδιο τον καπιταλισμό που ανοίγουν τον δρόμο για μια σοσιαλιστική κοινωνία; Αυτό το ερώτημα έχει μπει στην ημερήσια διάταξη και κανένας δεν μπορεί να το κρύψει κάτω από το τραπέζι.

Απο πού μπορεί να αντλήσει έμπνευση, εμπειρίες και διδάγματα αυτή η αναζήτηση; Η ίδια η έκφραση «Σοσιαλισμός στον 21ο αιώνα» παραπέμπει σε μια κριτική διάθεση απέναντι στις εμπειρίες του προηγούμενου αιώνα. Έστω κι αν η Κούβα είναι ένα προφανές σημείο αναφοράς σε όλη την Λατινική Αμερική, αυτό δεν σημαίνει άκριτη αποδοχή ενός «μοντέλου». Η συζήτηση ανοίγει και όσο θα προχωράει θα έχει την τάση να σταθεί κριτικά σε όλες τις περιπτώσεις που σημάδεψαν τον 20ο αιώνα.

Το αφιέρωμα που επιχειρούμε σ' αυτό το τεύχος του «Σοσιαλισμός από τα Κάτω» δίνει μια πρώτη γεύση αυτής της προσπάθειας.

Ο Κρις Χάρμαν γράφει για τη Βενεζουέλα και τις προσπάθειες που γίνονται εκεί για να υπάρξει ένας λαϊκός έλεγχος έξω από την διεφθαρμένη γραφειοκρατία που καλείται να εφαρμόσει τα διατάγματα του Τσάβες. Πίσω από τα συνθήματα της «Λαϊκής Εξουσίας» ξετυλίγεται μια σύνθετη και πολύπλοκη διαδικασία, με στοιχεία έλεγχου από τα κάτω που όμως περιορίζονται σε φτωχογειτονιές και είναι ευάλωτα, ακριβώς γιατί δεν αγκαλιάζουν την καρδιά της εργατικής τάξης. Το προχώρημα από κάποια στοιχεία «λαϊ-

κής εξουσίας» προς την κατεύθυνση της εργατικής εξουσίας είναι το βήμα που μπορεί να κάνει τη διαφορά, υποστηρίζει ο Κρις Χάρμαν.

Στην Κούβα περιορίστηκαν από πολύ νωρίς οι δυνατότητες ελέγχου από τα κάτω, όπως μας θυμίζει ο Νίκος Λούντος στην αναδρομή που επιχειρεί. Για συγκεκριμένους ιστορικούς λόγους, που έχουν να κάνουν με την κυριαρχία του αντάρτικου στρατού του Κάστρο και όχι με την «υπανάπτυξη της Κούβας», η εργατική τάξη δεν μπόρεσε να δημιουργήσει θεσμούς δικού της ελέγχου και αυτό κόστισε στην πορεία της κουβανέζικης επανάστασης.

Για κάποιο διάστημα το καθεστώς του Κάστρο δοκίμασε να αποστασιοποιηθεί από το ρώσικο γραφειοκρατικό μοντέλο με τον αυστηρό έλεγχο από τα πάνω, κάνοντας ανοίγματα προς την Κίνα. Ήταν η εποχή που η Κίνα με την Πολιτιστική Επανάσταση προβαλλόταν ως εναλλακτική λύση. Ωστόσο, εκείνα τα ανοίγματα δεν καρποφόρησαν γιατί η Κίνα σύντομα έκανε στροφή στην «διπλωματία του πιγκ-πονγκ» με τον Νίξον και η Κούβα έμεινε εκτεθειμένη στις απειλές των ΗΠΑ με μόνο σύμμαχο ξανά την ΕΣΣΔ.

Η αποτυχία του «κινέζικου δρόμου» φάνηκε πολύ πιο καθαρά στην ίδια την Κίνα. Στο τρίτο άρθρο του αφιέρωματος, ο Κώστας Πίττας ανατρέχει στα χρόνια της «Μεγάλης Προληταριακής Πολιτιστικής Επανάστασης» του Μάο. Ήταν χρόνια κρίσης του κινέζικου «υπαρκτού σοσιαλισμού» και εξεγέρσεων που ξεκίνησαν από τη νεολαία και απλώθηκαν στην εργατική τάξη. Αλλά η Μαιϊκή ηγεσία του Κ.Κ Κίνας που εμφανίστηκε ως μέντορας εκείνων των εξεγέρσεων, φρόντισε να τις περιορίσει ώστε να μην πάρουν χαρακτηριστικά ελέγχου από τα κάτω. Και όταν η δυναμική αμφισβήτησε αυτούς τους περιορισμούς, ο Μάο και η πτέρυγα του φρόντισε να καταστείλει τους εξεγερμένους με βία.

Το πιο μεγάλο ιστορικό παράδειγμα για το τι σημαίνει γνήσιος έλεγχος από τα κάτω με τη δύναμη της εργατικής δημοκρατίας παραμένει η Ρώσικη Επανάσταση του 1917. Φέτος που συμπληρώνονται 90 χρόνια, το περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω» παρακολουθεί σε κάθε τεύχος τα βήματα εκείνης της επανάστασης κάθε μήνα, από το Φλεβάρη στον Οκτώβρη. Σ' αυτό το τεύχος, ο Λεάνδρος Μπόθαρης γράφει για τα «Ιουλιανά» του 1917. Ο Λένιν και οι Μπολσεβίκοι, πιστοί στην προοπτική του «όλη η εξουσία στα Σοβιέτ», προφύλαξαν την επανάσταση από τις παγίδες μια πρόωρης εξεγερσης. Σοσιαλισμός σημαίνει ότι «κάθε μαγεύρισα μπορεί να κυβερνάει» όταν οι εργάτες παίρνουν συλλογικά την εξουσία. Να ένα διδάγμα που παραμένει φάρος για το νέο κίνημα που αναζητάει τον Σοσιαλισμό στον 21ο αιώνα.

Βενεζουέλα

Podar Popular

Ένα παλιό σύνθημα ξαναγεννιέται στην Λατινική Αμερική: «Λαϊκή εξουσία» -Podar Popular. Η επανεμφάνισή του έχει να κάνει με την αίσθηση πολλών σε αυτή την περιοχή ότι εκφράζει καλύτερα από τον κοινοβουλευτισμό τη βαθιά διαδικασία της κοινωνικής αλλαγής.

Το σύνθημα έκανε πέρσι πολύ δυναμικά την εμφάνισή του στην πόλη του Μεξικού Οαχάκα όταν μια απεργία δασκάλων μετατράπηκε σε μια μαζική καμπάνια για την εκδίωξη του κυβερνήτη της Πολιτείας. Τον περασμένο Ιούνιο, ενσωμάτωσε ο αγώνας κλιμακωνόταν –με την αστυνομία να επιτίθεται στους διαδηλωτές που έφταναν τις 100.000, 120.000 και μετά 400.000 (σε μια Πολιτεία με πληθυσμό 3,5 εκατομμύρια) το μαζικό κίνημα πήρε τον έλεγχο της πόλης. Ο Τζορτζ Σάλιζμα, κάτοικος της πόλης, περιγράφει πώς αντιπρόσωποι από 82 οργανώσεις συντονίστηκαν για να σχηματίσουν την Λαϊκή Συνέλευση του Λαού της Οαχάκα (Arro από τα αρχικά των ισπανικών λέξεων).

Το παρών έδωσαν «Όλοι οι αντιπρόσωποι του SNT, συνδικάτο δασκάλων, άλλοι συνδικαλιστές, κοινωνικές και πολιτικές οργανώσεις, μη-κυβερνητικές οργανώσεις, κολεκτίβες, οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώσεις γονέων και υπενοικιαστών αγροτών, δήμοι και πολίτες από όλη την Πολιτεία». Η Arro «υιοθέτησε ένα πραγματικά επαναστατικό πρόγραμμα ανακωλύσσοντας τον εαυτό της ως την ανώτατη εξουσία στην Οαχάκα και κηρύσσοντας ως παράνομη όλη την υπάρχουσα πολιτική δομή... Η ηθελημένα πλησιάζει αντιπροσώπηση στη δομή της Arro τελικά απέκλειε τη συμμετοχή καθαρά πολιτικών ομάδων, κάνοντάς την δηλαδή ένα 'μη-πολιτικό σχηματισμό' μια πραγματική κυβέρνηση του λαού». Η επιτροπή της Arro έλεγχε την πόλη μέχρι τα τέλη του Νοέμβρη, όταν οι δυνάμεις καταστολής την κατέλαβαν επιστρατεύοντας απίστευτη βία.

Το σύνθημα της «λαϊκής εξουσίας» αναδείχθηκε επίσης από τα μαζικά κινήματα που διαδέχθηκαν το ένα το άλλο στη Βολιβία τα προηγούμενα τριάντα χρόνια. Στην διάρκεια της εξέγερσης του Ιουνίου 2005, έγινε μια απόπειρα σύγκλησης μιας επαναστατικής λαϊκής συνέλευσης για να πάρει τον έλεγχο του Ελ Αίτο, της πόλης-δορυφόρου της πρωτεύουσας Λαπάζ.

Ο Κρις Χάρμαν εξετάζει τα όρια των μορφών "λαϊκής εξουσίας" που έχουν εμφανιστεί στη Βενεζουέλα. Το κείμενο δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στο περιοδικό International Socialism Journal No114.

Στην πόλη της Κοταμπάμπα μια συντονιστική επιτροπή κάλεσε για αγώνα «ούτως ώστε να δημιουργήσουμε βήμα βήμα τις μορφές της δικιάς μας αυτοκυβέρνησης».

Τώρα στη Βενεζουέλα η ίδια η κυβέρνηση μιλάει για μια έκρηξη της «λαϊκής εξουσίας». Πρόκειται για αντανάκλαση της διαδεδομένης και ογκούμενης απογοήτευσης για τα εμπόδια που βάζουν φρένο στην επαναστατική διαδικασία. Ο πρόεδρος Τσάβες χρησιμοποιεί όλο και πιο ριζοσπαστική γλώσσα, η οποία όμως δεν μεταφράζεται σε πραγματικές αλλαγές παρά το 62% των ψήφων που πήρε τον Δεκέμβρη –η συμμετοχή στις προεδρικές εκλογές έφτασε το 75%– ένα ποσοστό λαϊκής υποστήριξης που επικριτές του Τσάβες όπως ο Μπους και ο Μπλερ ούτε να ονειρευτούν δεν μπορούν.

Οι μεταρρυθμίσεις έχουν φέρει σημαντικά ωφέλη σε μερικά από τα πιο φτωχά στρώματα της κοινωνίας, ιδιαίτερα στην υγεία και στην εκπαίδευση. Ομως, στην πραγματικότητα μόνο στο ελάχιστο έχουν μειώσει τα τεράστια επίπεδα φτώχειας και ανασφάλειας. Ο μισός πληθυσμός της πρωτεύουσας Καράκας προσπαθεί ακόμα να τα βγάλει πέρα κάνοντας δουλειές του ποδαριού –μικροπωλητές στις λαϊκές αγορές ή με ευκαιριακά μεροκάματα. Σύμφωνα με τους επίσημους υπολογισμούς της κυβέρνησης ο βασικός μισθός εξακολουθεί να είναι το μισό από ό,τι χρειάζεται για την αγορά ενός «καθαίου» αναγκαίων αγαθών.

Κέρδη

Εντωμεταξύ, οι πολύ πλούσιοι και οι πιο ευκατάστατοι μεσοαστοί ευημερούν από το μπουμ στις τιμές του πετρελαίου. Η εφημερίδα Financial Times γράφει για το ράλι των μετοχών στο Χρηματιστήριο του Καράκας (μια μικρή πτώση τον Γενάρη δεν επηρέασε το γεγονός ότι οι τιμές τους ήταν μεγαλύτερες από ένα εξάμηνο πριν) και πωλήσεις ρεκόρ στα αυτοκίνητα πολυτελείας. Κανείς δεν εμπόδισε τους καπιτα-

λιστές να κάνουν τεράστια κέρδη, αλλά οι ίδιοι είναι αρκούντως τρομαγμένοι ώστε να τα μεταφέρουν στο εξωτερικό. Ο πρώην διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, που αντικαταστάθηκε τον Γενάρη, χρησιμοποίησε το ύψος των επιτοκίων για να κρατήσει την ανεργία σε επίπεδα που θεωρούσε αναγκαία για τον έλεγχο του πληθωρισμού –δηλαδή εφάρμοξε μια νεοφιλελεύθερη συνταγή. Παρά τις προσπάθειές του, ο πληθωρισμός επιταχύνεται και στην «μαύρη αγορά» η ισοτιμία του μπουλβάρ, του εθνικού νομίσματος, με το δολάριο είναι τώρα διπλάσια από την επίσημη.

Ένα πολύ μεγάλο τμήμα των υποστηρικτών του Τσάβες ρίχνουν το φταίξιμο για αυτή την κατάσταση στην «γραφειοκρατία» και τη «διαφθορά» αυτών που στελεχώνουν τον κρατικό μηχανισμό και τη τοπική αυτοδιοίκηση. Μετά τις εκλογές ο Τσάβες επανέρχεται συχνά σε αυτό το θέμα, ρωτώντας για παράδειγμα από την τηλεόραση στις 5 Μάρτη «Ποιο κόμμα υποστήριξε τον πρόεδρο στη μάχη του ενάντια στους λατιφουντίστες, ενάντια στη διαφθορά ή στην έκφραση της εργατικής τάξης και της αγροτιάς; Που είναι; Δεν υπάρχουν».

Η απάντηση του Τσάβες ήταν μια δέσμη μέτρων. Τα σημαντικότερα είναι:

α. Ένας νόμος που επιτρέπει στο Τσάβες να επιβάλλει μέτρα με προεδρικά διατάγματα –μια επίδειξη της πλήρους δυοποστίας του απέναντι στο κοινοβούλιο, παρά το γεγονός ότι σχεδόν όλοι οι βουλευτές ανήκουν σε κόμματα που τον στηρίζουν (η αντιπολίτευση απείχε από τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές).

β. Την εθνικοποίηση (με πλήρη αποζημίωση στους πρώην ιδιοκτήτες) των μεγαλύτερων εταιρειών στις τηλεπικοινωνίες και την ενέργεια.

γ. Μια οδηγία για την συγκρότηση συμβουλών «λαϊκής εξουσίας», τα οποία κυρίως θα στηρίζονται στα κατά τόπους «κοινωνικά συμβούλια» όπου το καθένα εκπροσωπεί το πολύ 400 νοικοκυριά.

Τουλάχιστον ο Τσάβες μισο-αναγνωρί-

Συνεδρίαση μιας οργανωτικής επιτροπής του κοινοτικού συμβουλίου του Πετάρε, του μεγαλύτερου μπάριο στην Λατινική Αμερική

ζει ότι προσπαθεί να προωθήσει μεταρρυθμίσεις σε μια χώρα που παραμένει καπιταλιστική, χρησιμοποιώντας ένα κράτος που το στελεχώνουν άνθρωποι κατά κανόνα εχθρικοί στους σκοπούς του. Δεν υπάρχει κάποιο «εργαλείο» που να μπορεί να υλοποιήσει τις πολιτικές που υποστηρίζει ο Τσάβες ή που έστω να μπορεί να ανταποκρίνεται, με έναν περισσότερο από αυτοσχέδιο τρόπο, στη καθημερινή διαχείριση της κοινωνικής ζωής. Η κατάσταση είναι, όπως το θέτει ο αριστερός ακτιβιστής Ρολάντ Ντενίς, «χαοτική».

Οι προτάσεις του Τσάβες δεν μπορούν να λύσουν αυτά τα προβλήματα. Η διακυβέρνηση μέσω διαταγμάτων, σημαίνει ότι οι εντολές μπορούν να δίνονται με ταχύτητα. Αλλά δεν εξασφαλίζει κανένα μηχανισμό εφαρμογής τους πέρα από τον υπάρχοντα κρατικό μηχανισμό. Ούτε εξασφαλίζει κάποιο τρόπο για τον έλεγχο από τα κάτω της αποτελεσματικότητας αυτών των εντολών.

Το κλίμα για ένα ενωμένο σοσιαλιστικό κόμμα βρίσκει μεγάλη απήχηση στους αγωνιστές που έχουν σιχαθεί τον καριερισμό, την έλλειψη αρχών και τον διαγκωνισμό για τα οφέλη των τριών βασικών κοινοβουλευτικών κομμάτων που στηρίζουν τον Τσάβες (το MVR το Podemos και το PPT.) Αλλά αυτό το κόμμα δεν μπορεί να προσφέρει εναλλακτική διέξοδο από το χάος γιατί θα αντανακλάει στο εσωτερικό του όλες τις αντιθέσεις του «τσαβιστικού» στρατοπέδου.

Ενα κόμμα, με την πραγματική έννοια του όρου, είναι ένα οργανωμένο ρεύμα ανθρώπων πεισμένων για ένα συγκεκριμένο πολιτικό προσανατολισμό.

Αυτή τη στιγμή ο «τσαβισμός» περιλαμβάνει τρία ρεύματα. Υπάρχουν εκείνοι που ζητάνε την «εδραίωση των κατακτήσεων» με το σταμάτημα κάθε περαιτέρω απειλών στα προνόμια του κεφαλαίου και των πλουσίων. Ενα άλλο ρεύμα καθοδηγείται ένα αυταρχικό καθεστώς κουβανικού στυλ (την ίδια στιγμή που ισχυρά ρεύματα στο κουβανικό καθεστώς προσανατολίζονται στο «κινέζικο μοντέλο», τον συνδυασμό της αγοράς με την πολιτική καταπίεση.) Και υπάρχει και το ρεύμα εκείνων που ζητούν ένα ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό, την συντριβή του καπιταλισμού και μια γνήσια επαναστατική δημοκρατία με μαζική συμμετοχή. Η προσπάθεια να συνδυαστούν σε μια οργάνωση ουσιαστικά τρία διαφορετικά κόμματα, δεν μπορεί να οδηγήσει σε ξεπέρασμα του χάους.

Η «ηθική εξουσία» αποτελεί μια μερική αναγνώριση ότι αυτό που χρειάζεται είναι μια γνήσια επανάσταση από τα κάτω. Όμως, αποτελεί μόνο μια μερική αναγνώριση. Η μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στα κοινοτικά συμβούλια, όμως η ικανότητα αυτών των συμβουλίων να ασκήσουν έλεγχο από τα κάτω είναι περιορισμένη.

Οι «κοινότητες», από μόνες τους, δεν είναι αυτοτελείς κοινωνικές δυνάμεις. Σε κάποιες περιπτώσεις αντιπροσωπεύουν το τοπικό «τμήμα» μιας συγκεκριμένης κοινω-

νικής τάξης –για παράδειγμα όταν όλοι οι εργάτες ενός εργοστασίου ζουν στην ίδια φτωχογειτονιά. Συνήθως όμως, περιλαμβάνουν ένα μείγμα ανθρώπων που κερδίζουν τα προς το ζην με διαφορετικούς τρόπους που μερικές φορές τους φέρνουν και σε αντίθεση. Αυτό μπορεί να ισχύει ακόμα και για ένα φτωχό «μπαριο»: κάποιον κάτοικοί του είναι εργάτες με μια συλλογική νοσοτροπία, κάποιον άλλο είναι αυτοαπασχολούμενοι μικροπωλητές κάτι που τους σπρώχνει στον ατομικισμό, άλλοι είναι άνεργοι ευάλωτοι στην απογοήτευση και κάποιον λίγοι έχουν σχετικά προνομιούχες θέσεις στο κράτος ή κερδίζουν πωλή από τις επιχειρήσεις τους στο μπαριο. Επιπροσθέτως, συχνά αναπτύσσονται εντάσεις στο εσωτερικό του μπάριο ή ανάμεσα σε μπάριος –γύρω από την πρόσβαση στην ύδρευση, τις προσπάθειες νεοφερμένων να χτίσουν σε άδεια κομμάτια γης, δυσσαρές ανήμερα στους περισσότερους και λιγότερο ευκατάστατους κλη.

Γ' αυτό το λόγο, κινήματα «κοινότητας» σπάνια διαθέτουν οργανικούς δεσμούς με την πλειοψηφία του πληθυσμού που ισχυρίζονται ότι αντιπροσωπεύουν. Τείνουν να είναι κινήματα μειοψηφιών ακόμα και όταν κάποιες φορές κερδίζουν την υποστήριξη της πλειοψηφίας. Οι μειοψηφίες μπορεί να είναι ιδιαίτερα ριζοσπαστικές –σε κάποια από τα φτωχότερα μπάριος του Καράκας αγωνιστές με μακρά δράση στο αντάρτικο πόλεων αποτελούν τον πυρήνα αυτών των κινήματων. Αλλά από μόνοι τους δεν

μπορούν να κινητοποιήσουν και να οργανώσουν τις απαιτούμενες δυνάμεις που θα πάρουν τον έλεγχο της κοινωνίας από τα κάτω σε κόντρα με το υπάρχον κράτος.

Η έμφαση που δίνεται στον «κοινοτικό» χαρακτήρα της «λαϊκής εξουσίας» βολεύει τις τάξεις μέσα στο στρατόπεδο του «ταξισμού» που δεν θέλουν οι αποφάσεις να είναι υπόθεση των μαζών. Αυτές οι τάξεις θα δουν τις κοινοτικές δομές ως εύκολα χειραγωγήσιμες από τα πάνω. Στο κάτω-κάτω, «λαϊκή εξουσία» είναι η ονομασία που χρησιμοποιείται στην Κούβα για να περιγράψει μια πυραμιδωτή αυταρχική δομή που δεν αφήνει σε κανένα το περιθώριο να αμφισβητήσει την κατεύθυνση της «επαναστατικής» ανάπτυξης που καθορίζεται από ένα μονολιθικό κόμμα στο οποίο κυριαρχούν αξιωματικοί του στρατού. Αυτοί που θέλουν το αποκορύφωμα της «διαδικασίας» στη Βενεζουέλα να είναι μια πραγματική επανάσταση, θα πρέπει μιν να παλέψουν μέσα στις κοινότητες αλλιά να δώσουν την έμφαση αλλιά –στα ταξικά κινήματα.

Τα ταξικά κινήματα που έχουν τη βάση τους στη παραγωγική διαδικασία, έχουν τη δύναμη, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τα κινήματα της «κοινότητας», να έλκουν στη δράση τη συντριπτική πλειοψηφία. Ακόμα και σε μια καθόλου επαναστατική απεργία η συμμετοχή μπορεί να είναι 100% παρά τις μεγάλες θυσίες που μπορεί να κάνουν οι απεργιοί. Τα ταξικά κινήματα, επίσης, έχουν τη δύναμη όχι μόνο να διαμαρτύρονται αλλιά να επιβάλλουν τον έλεγχό τους στα γεγονότα. Τα περί «λαϊκής εξουσίας» μπορεί να «μεταφραστούν» σε πραγματική εναλλακτική εξουσία μόνο αν υπάρχει ένας κεντρικός μοχλός οργάνωσης της εργατικής τάξης. Οργανώσεις των μικροπληθών του δρόμου, των ανέργων, των «μπάριος» κλπ είναι σημαντικές. Αλλιά χρειάζονται μια κεντρική εστίαση σε αυτούς που χειρίζονται τα μέσα παραγωγής και γι' αυτό το λόγο είναι ικανοί να πάρουν στα χέρια τους και να αλλιάξουν τον κεντρικό πυρήνα της καπιταλιστικής κοινωνίας. Ακόμα και όταν οι σταθερά απασχολούμενοι εργάτες είναι η μειοψηφία του πληθυσμού –όπως στη Βενεζουέλα- συνεχίζουν να αποτελούν τη μεγαλύτερη κοινωνικά ομοιογενή μειοψηφία και έχουν τη μεγαλύτερη δυναμική για αυτο-οργάνωση και για να δώσουν ηγεσία στους άλλους καταπιεσμένους τομείς της κοινωνίας.

Κράτος

Ακόμα περισσότερο, η «Λαϊκή εξουσία» δεν σημαίνει και πολλά πράγματα αν δεν μπορεί να διεισδύσει στα «σώματα ένοπλων ανθρώπων» τα οποία αποτελούν τον πυρήνα του κράτους, δηλαδή αν δεν υπάρχουν συμβούλια των φαντάρων τα οποία θα είναι συνδεδεμένα με τα συμβούλια στους χώρους δουλειάς και στις

Προεκλογική συγκέντρωση του Τσάβες

κοινότητες.

Μια τέτοια επαναστατική ερμηνεία της «λαϊκής εξουσίας» πάει πολύ βαθύτερα από το παρόν προεδρικό διάταγμα, έστω κι αν αυτό το τελευταίο δίνει τη δυνατότητα να προπαγανδίσει κανείς μια τέτοια εξουσία. Μια γνήσια επανάσταση, δηλαδή η «βάση» της κοινωνίας να παίρνει τον έλεγχο της «κορυφής», δεν μπορεί να έρθει με διατάγματα από ψηλά. Προϋποθέτει μια νέα «έκρηξη» του αγώνα από τα κάτω.

Οι προηγούμενες τέτοιες φάσεις, το 2002-3 και το 2004 ήρθαν ως απάντηση στις επιθέσεις που εξαπέλυσε η δεξιά. Ενα από τα παράδοξα της κατάστασης στη Βενεζουέλα είναι ότι η δυνατότητα του Τσάβες να προσφέρει μεταρρυθμίσεις, εξαιτίας των υψηλών τιμών του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές, λειτουργεί σαν ένας παράγοντας που λειτουργεί ανασταλτικά σε μια τέτοια «έκρηξη» από τα κάτω. Οι εργάτες, οι φτωχοί των πόλεων, οι αγρότες δεν έχουν βρεθεί αναγκασμένοι να αυτοοργανωθούν ενάντια στο κράτος

όπως έγινε με τους απεργούς δασκάλους και τον πληθυσμό που μπήκε στη μάχη στην πόλη της Οακάκα. Υπάρχει ακόμα η γενικευμένη αίσθηση ότι ο Τσάβες, ο «Κομαντάντε» θα τα κάνει όλα. Ο Ρολάντ Ντενίς υπολογίζει ότι μόνο το 20% του πληθυσμού συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία. Το υπόλοιπο 40% που ψήφισε Τσάβες παρακολουθεί παθητικά τις εξελίξεις. Ωστόσο ο πετρελαϊκός πλούτος δεν δίνει όλες τις απαντήσεις στα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα μιας καπιταλιστικής οικονομίας, ιδιαίτερα μιας σχετικά αδύνατης οικονομίας όπως της Βενεζουέλας. Ο πληθωρισμός, η αδυναμία του εθνικού νομίσματος και η τάση των καπιταλιστών να μετακινούν τα κέρδη-ρεκόρ που κάνουν στο εξωτερικό, είναι σημάδια αυτής της πραγματικότητας. Ενας νέος γύρος αντιπαράθεσης είναι αναπόφευκτος. Και τότε μια επαναστατική προσέγγιση της «λαϊκής εξουσίας» -μια προσέγγιση που θα βασίζεται στην εργατική εξουσία αλλιά δεν θα περιορίζεται εκεί- θα είναι απαραίτητη.

Είναι διαφορετική η Κούβα;

Το καθεστώς της Κούβας και οι προοπτικές του έχουν ξαναέρθει στην επικαιρότητα. Η άσχημη κατάσταση της υγείας του Φιντέλ Κάστρο, ο οποίος πλησιάζει στα 80α του γενέθλια, τον οδήγησε να βγει για ένα ολόκληρο διάστημα από το προσκήνιο και να αναθέσει την ηγεσία στον αδελφό του, Ραούλ. Ένα τέλος εποχής αντικειμενικά πλησιάζει. Ο σημαντικότερος λόγος που αξίζει όμως να ασχοληθεί κανείς με την Κούβα είναι ότι οι ριζοσπαστικές αλλαγές στη Βενεζουέλα και στη Βολιβία αλληλά και τα συνοδικότερα προχωρήματα του κινήματος έχουν επαναφέρει σε πρώτο πλάνο τη συζήτηση για τη στρατηγική. Πώς αλληλάζουμε τον κόσμο και τι κοινωνία θέλουμε να φτιάξουμε; Αυτή η συζήτηση στη Λατινική Αμερική περνάει αναγκαστικά "μέσω Αβάνας". Ένα μεγάλο κομμάτι της λατινοαμερικάνικης αλληλά και της παγκόσμιας αριστεράς καθορίστηκε από την κουβανέζικη επανάσταση και κάποιοι ακόμη την προτείνουν ως μοντέλο. Στο άρθρο αυτό προσπαθώ να εξηγήσω γιατί το παράδειγμα της Κούβας δεν είναι βοήθεια για τους επαναστάτες σήμερα αλληλά ίσα ίσα δημιουργεί προβλήματα στα πραγματικά διλήμματα που ανοίγει η συζήτηση για τον "Σοσιαλισμό του 21ου αιώνα".

Για να κρίνουμε και να δούμε τι μπορούμε να διδαχθούμε από την κουβανέζικη επανάσταση του 1959 χρειάζεται να απαντήσουμε σε τρία ερωτήματα. Πρώτον, ποια είναι η φύση της επανάστασης του 1959, δηλαδή πώς, τι και γιατί έγινε; Δεύτερον τι κατάφερε; Τρίτον, γιατί δεν κατάφερε αυτά που οραματιζόταν;

Στο πρώτο ερώτημα, χρειάζεται να ξεκινήσει κανείς όχι από το 1956 οπότε έκαναν την απόβασή τους στην Κούβα οι αντάρτες του Κάστρο, αλληλά από το 1933. Η πολιτική αστάθεια που άνοιξε στη δεκαετία του '30 δεν εκθίβεσε παρά με την σταθεροποίηση του καθεστώτος Κάστρο.

Αντίθετα με τη συνηθισμένη εντύπωση, η Κούβα δεν ήταν ποτέ μια υπανάπτυκτη χώρα της Καραϊβικής. Οι πρώτες δύο, τρεις δεκαετίες του 20ου αιώνα την είχαν οδηγήσει το 1925 να έχει τις περισσότερες αμερικάνικες επενδύσεις από κάθε άλλη λατινοαμερικάνικη χώρα. Η επέκταση των φυτειών του ζαχαροκάλαμου είχε οδηγήσει σε ανάπτυξη και η Κούβα δεχό-

Τμήματα της Αριστεράς συνεχίζουν να προτείνουν το μοντέλο της Κούβας σαν το μοντέλο για την προοπτική του κινήματος. Ο Νίκος Λούντος εξηγεί το χαρακτήρα του καθεστώτος του Κάστρο και προτείνει μια διαφορετική προοπτική.

ταν μετανάστες από την Ευρώπη με ρυθμό που ανταγωνιζόταν μόνο το νότιο άκρο της Λατινικής Αμερικής, Αργεντινή και Ουρουγουάη. Η Κούβα δεν ήταν "μπανανιά", διότι το ζαχαροκάλαμο δεν εξαγόταν απλά ως πρώτη ύλη. Τα εργοστάσια επεξεργασίας και παρασκευής ζάχαρης ήταν κι αυτά στην Κούβα και γύρω από αυτά υπήρχε το οδικό δίκτυο, ο σιδηρόδρομος και ό,τι άλλο συνεπάγεται αυτή η ανάπτυξη. Ήταν η πρώτη χώρα της Λατινικής Αμερικής που απέκτησε τηλεφωνικό δίκτυο και διεθνές αεροδρόμιο. Μια εφημερίδα του 1918 περιφανεύεται για το "ασύγκριτο κλίμα του νησιού, το επίπεδο υγείας (μόνο η Αυστραλία έχει καλύτερο επίπεδο θνησιμότητας από όλους τους λαούς του πλανήτη), εξαιρετικά σχολεία, χαμηλό αναλφαβητισμό και διεθνές εμπόριο σε έκρηξη"¹.

Προχωρημένη

Η οικονομική άνθηση έκανε την Κούβα πολύ προχωρημένη σε κοινωνικό επίπεδο. Δυνατή και οργανωμένη εργατική τάξη, δικαίωμα στο αυτόματο διαζύγιο το 1918, δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες το 1934². Το 1953, 76,4% του πληθυσμού ήξερε γραφή και ανάγνωση οδηγώντας την στην πρώτη θέση αναγνωστών εφημερίδας σε όλη τη Λατινική Αμερική (έναν στους οκτώ). Τη δεκαετία του '50 οι δύο στις τρεις κυριότερες αιτίες θανάτου ήταν τα καρδιαγγειακά νοσήματα και ο καρκίνος, όπως και στις ανεπτυγμένες χώρες και όχι οι ασθένειες των νεογνών, οι συνέπειες της κακής διατροφής και το αναπνευστικό όπως στις φτωχές χώρες της Κεντρικής Αμερικής³.

Παρά τις ευνοϊκές αυτές περιγραφές, η ανάπτυξη της Κούβας είχε στηριχθεί σε ένα μόνο προϊόν, τη ζάχαρη. Και η ανάπτυξη γύρω από τη ζάχαρη ήταν πλήρως υποταγμένη στις ανάγκες του αμερικάνικου καπιταλισμού. Οι εμπορικές συνθήκες

με τις ΗΠΑ είχαν αποικιακούς όρους. Η κουβανέζικη οικονομία ήταν εξαρτημένη από την αμερικάνικη ζήτηση ζάχαρης και οι εισαγωγές ήταν κατά 80% αμερικάνικες.

Έτσι, όταν οι συνέπειες του κραχ του 1929 χτύπησαν την οικονομία δεν υπήρχε εύκολος δρόμος για έξοδο από την κρίση. Ο στρατηγός Ματσάδο που κυβερνούσε έχοντας κερδίσει τις εκλογές του 1925, με ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και σχετικής ανεξάρτησης από τη ζάχαρη, έγινε δικτάτορας και άρχιζε ένα οργιο καταστολής και πολιτικών δολοφονιών εναντίον κάθε αντιπάλου, προσπαθώντας να ελέγξει την κατάσταση που προχωρούσε προς την εξέγερση.

Το κίνημα εναντίον του κορυφώθηκε το 1933. Οι οδηγοί ηεωφορείων της Αβάνας, έκαναν απεργία τον Ιούλη ενάντια στην αύξηση των φόρων και έφτασαν σε άγρια σύγκρουση με την αστυνομία. Στην απεργία μπήκαν αμέσως οδηγοί τραμ, φορτηγών, λιθογράφοι και λιμενεργάτες. Τον Αύγουστο η οικονομική απεργία είχε γίνει πολιτικό κίνημα ενάντια στον Ματσάδο⁴. Μια ομάδα ειδικών που έστειρε η αμερικάνικη Ένωση Εξωτερικής Πολιτικής περιέγραφε ως εξής: "Μέσα σε λιγότερο από ένα μήνα, ο αριθμός των εργοστασίων που βρίσκονται σε εργατικό έλεγχο υπολογίζονται σε 36. Σοβιέτ αναφέρεται ότι έχουν οργανωθεί στο Μαμπιά, στο Χαρονού, το Σενάντο, τη Σάντα Λουσία και άλλα κέντρα. Σε πολλά σημεία, οι διευθυντές κρατήθηκαν φυλακισμένοι από τους εργάτες. Σχηματίστηκαν εργατικές φρουρές, εξοπλισμένες με μηχανοκίνητα, στυλιάρια, μερικά περίστροφα και ένα κόκκινο περιβραχιόνιο να παίζει το ρόλο στολή. Οι εργάτες συναδεληφώθηκαν με τους στρατιώτες και τους αστυνομικούς⁵". Ο Ματσάδο εγκατέλειψε τη χώρα στις 12 Αυγούστου.

Σε σύντομο χρονικό διάστημα, από τις δυνάμεις που είχαν κερδίσει την εξουσία με την επανάσταση του 1933, το πάνω

χέρι παίρνει ο νέος αρχηγός του στρατεύματος, Φουλήγκενιο Μπατίστα. Κατάφερε να καταστείλει τους πολιτικούς του αντιπάλους, έχοντας και τη στήριξη των Αμερικάνων που τον θεωρούσαν τον πιο έμπιστο από ολόκληρη τη νέα γενιά των πολιτικών ηγετών που έριξαν τον Ματοάδο.

Πολιτικά η ανάδειξη του Μπατίστα έκφραζε τη διπλή αδυναμία των σημαντικότερων τάξεων της Κούβας. Η αστική τάξη δεν είχε δικιά της κόμματα και φοβόταν το ριζοσπαστισμό μερικών μεριδών του κινήματος του '33, ιδιαίτερα του εργατικού κινήματος. Τη διετία '34-'35 έγιναν περισσότερες από 100 απεργίες⁶. Ήταν φοβισμένη και απέναντι στους Αμερικάνους, παρότι θα ήθελε να γλιτώσει από την εξάρτηση των εμπορικών συνθηκών.

Η εργατική τάξη παρόλο που έπαιξε το σημαντικότερο ρόλο το '33 δεν άρπαξε την ευκαιρία. Το Κομμουνιστικό Κόμμα που χωρίς να είναι ιδιαίτερα μεγάλο, είχε τη μεγαλύτερη παρουσία του στους εργάτες, ήταν μπερδεμένο. Βρισκόμενο υπό την επιρροή της γραμμής της "τρίτης περιόδου" του Στάλιν, προσπαθούσε να πάρει όσο το δυνατόν μεγαλύτερες αποστάσεις από το κίνημα του '33, προτείνοντας ακόμη και το σταμάτημα της απεργίας όταν ο Ματοάδο φάνηκε πρόθυμος να κάνει οικονομικές υποχωρήσεις.

Ηγέτες του κινήματος του '33 κυβέρνησαν κάτω από τον έλεγχο του Μπατίστα τα επόμενα χρόνια, με την πολιτική τους συμπεριφορά να μοιάζει όλο και περισσότερο με του Ματοάδο. Η διαφθορά και η καταστολή επανέρχονταν ως κυρίαρχες πρακτικές. Η εργατική τάξη παρέμενε συνδικαλισμένη και δυνατή, με εντονότερο πρόβλημα την μεγάλη ανεργία καθώς ο πληθυσμός αύξανε ενώ η οικονομία ήταν στάσιμη. Ο Μπατίστα στηρίζεται όλο και περισσότερο σε γκανκστερικές μεθόδους, σε ένοπλες συμμορίες και σε "δικούς του" ανθρώπους στα συνδικάτα που καταφέρνουν να εξασφαλίζουν κατακτήσεις χωρίς να υπάρχει αναστάτωση. Οι καπιταλιστές είχαν ανάγκη τον Μπατίστα, μόνο όμως επειδή δεν μπορούσαν να είχαν κάτι καλύτερο, κάποιον για παράδειγμα που θα μπορούσε να τσακίσει το εργατικό κίνημα.

Το 1952 ο Μπατίστα ξαναπήρε δικτατορικές εξουσίες, σε μια φάση που η παγκόσμια τιμή της ζάχαρης έπεφτε κατά 15%. Απομακρυσμένος καθώς ήταν από κάθε κοινωνική βάση, εξαπέλυσε άγρια επίθεση εναντίον όλων, και του εργατικού κινήματος και των πολιτικών κομμάτων. Χάνει έτσι ακόμη πιο γρήγορα οποιαδήποτε στήριξη και από τους φτωχούς και τους πλούσιους.

Η κατάσταση οδηγεί τμήματα της γενιάς του '33 σε ριζοσπαστικοποίηση. Ο Κάστρο για παράδειγμα ήταν μέλος του κόμματος Ορτοντόβο που είχε διασπαστεί το 1947 από το κόμμα Αουτέντικο. Το

Φοιτητές και εργάτες μπροστά στο Προεδρικό Μέγαρο στην Αβάνα στην επανάσταση του 1933

1956 όταν μαζί με τον Τσε, τον Ραούλ, και άλλους 79 αντάρτες κάνουν απόβαση από το Μεξικό στην Κούβα για να ξεκινήσουν αντάρτικο, ο Μπατίστα βρίσκεται στην κορυφή της πολιτικής του απομόνωσης. Η μορφή που παίρνει το κίνημα είναι η ένοπλη δράση με βομβιστικές επιθέσεις και δολοφονίες στελεχών και χαφιέδων του Μπατίστα. Η δράση στις πόλεις είναι αυτή που έχει τον πρώτο ρόλο. Από το 1957 ως το 1958 πάνω από 2000 αντάρτες πόλης πέφτουν νεκροί από τις δυνάμεις ασφαλείας μέσα σε πόλεις, πολυπληθείς από τους νεκρούς στην ύπαιθρο.

Ο Κάστρο όμως, κατάφερε να αναδειχθεί σε ηγετική μορφή του κινήματος κατά του Μπατίστα μέσα από μια σειρά στροφές του κινήματος από το '56 ως το '58, τις οποίες αξιοποίησε με έξυπνο τρόπο. Από τη μια μεριά το όργιο βίας του Μπατίστα τσακίζει το κίνημα των πόλεων κι έτσι όλο και περισσότερος κόσμος που εξοργίζεται με τον Μπατίστα στρέφει τις ελπίδες του στους αντάρτες. Παράλληλα ο Κάστρο προβάλλει τον εαυτό του ως μετριοπαθή καταφέροντας να κερδίσει την εμπιστοσύνη των τμημάτων της αστικής τάξης που ήθελαν να πέσει ο Μπατίστα. Παίρνει όσο το δυνατόν περισσότερες αποστάσεις από το Κομμουνιστικό Κόμμα. Καταγγέλλει τον Μπατίστα για "Κομμουνιστή"⁷, αξιοποιώντας ότι στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο το ΚΚ είχε στηρίξει την υποψηφιότητα Μπατίστα και είχε συμμετάσχει με υπουργούς στην κυβέρνησή του.

Οι αντάρτες του Κάστρο μπορούν να προβάλλουν στρατιωτικές επιτυχίες, παρότι αποτελούν μια μικρή δύναμη, 300

στην αρχή που φτάνουν τις δύο - τρεις χιλιάδες, καθώς ο στρατός του Μπατίστα σταδιακά έχανε κάθε ενδιαφέρον και λόγο για να πολεμήσει. Όταν πλέον ο Μπατίστα έχει χάσει την οποιαδήποτε υποστήριξη από όλες τις κοινωνικές τάξεις, οι ΗΠΑ τον πείθουν να παρατηθεί και προσπαθούν να οργανώσουν ένα πραξικόπημα για να εκτονώσουν την κατάσταση. Η προσπάθεια όμως αυτή προκάλεσε ένα αναπάντεχο αποτέλεσμα: ο στρατός του Μπατίστα και ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός διαλύθηκε τελείως. Την Πρωτοχρονιά το 1959, όταν ο μικρός αντάρτικος στρατός μπήκε στην Αβάνα ήταν το μοναδικό ένοπλο σώμα στη χώρα και ο Κάστρο ήταν έτοιμος να επιβάλει την κυριαρχία του.

Η διάλυση του στρατού είναι ένα σημείο κλειδί που πρέπει να μας κάνει καχύποπτους απέναντι σε όποιον θεωρεί την Κούβα "μοντέλο". Αυτή η "ιδιαιτερότητα" δεν μπορεί να ξεπεραστεί. Το καθεστώς του Κάστρο δεν είχε να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο αντεπανάστασης τύπου "Πινোসέτ" στη Χιλή. Μπορούσε να ασκεί πολιτική με βάση τις ιδέες που είχαν στο μυαλό τους ο Κάστρο και η ηγετική ομάδα γύρω του.

Ο Τόνι Κλιφ σε μια πρωτοποριακή ανάλυση την Άνοιξη του 1963⁸ χρησιμοποίησε τον όρο "διεθλασμένη διαρκής επανάσταση" για να περιγράψει τη φύση επαναστάσεων όπως της Κούβας ή της Κίνας του 1949, αλλά και να εξηγήσει τις αλληλεγγύες σε χώρες όπως η Αίγυπτος, η Γκάνα, η Αλγερία. Η λογική είναι ότι σε χώρες όπου η αστική τάξη είναι πολύ αδύναμη και διστακτική για να τα βάλει με το πολιτικό

καθεστώς και τον ιμπεριαλισμό, αλλιώς και η εργατική τάξη δεν είναι αρκετά δυνατή ή δεν έχει την κατάλληλη ηγεσία, μπορούν άλλες τάξεις ή κοινωνικές δυνάμεις να παρέμβουν στο πολιτικό σκηνικό και να παίξουν ρόλο δυσανάλογο με το μέγεθός τους. Η περίπτωση της Κούβας είναι ίσως η καθαρότερη μορφή αυτού του φαινομένου. Ρόλο επαναστατικού υποκειμένου ανέλαβε να παίξει μια ομάδα ανταρτών, που δεν έκφραζαν καμιά συγκεκριμένη τάξη, παρά μόνο τις ιδέες τους για το πώς μπορεί να ανατραπεί το καθεστώς και τι κοινωνία έπρεπε να χτιστεί.

Οι επαναστάτες του Κάστρο δεν είχαν μόνο ένα αντιιμπεριαλιστικό προσανατολισμό αλλά εμπνέονταν και από οράματα μιας πιο δίκαιης κοινωνίας. Κάποιοι, όπως ο Τσε και ο Ραούλ Κάστρο δήλωναν μαρξιστές και κομμουνιστές. Όλοι τους έβαζαν στόχο να ανεξαρτηθούν την Κούβα από τη ζάχαρη και άρα και από τις ΗΠΑ. Μέσα από εκβιομηχάνιση η Κούβα θα μπορούσε να αποκτήσει το πλεόνασμα που θα της επέτρεπε να μειώσει την καλλιέργεια ζάχαρης και την ανάγκη της εισάγει τρόφιμα και βιομηχανικά αγαθά. Αυτό θα συνδυαζόταν με βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των Κουβανέζων ενώ βέβαια θα εξαφανιζόταν ο καταπιεστικός μηχανισμός της δικτατορίας.

Με βάση αυτά τα οράματα των ιδίων των ανταρτών, αν προσπαθήσουμε να απαντήσουμε το δεύτερο ερώτημα που θέσαμε στην αρχή, δηλαδή τι πέτυχε πραγματικά η επανάσταση, η απάντηση είναι απογοητευτική. Η Κούβα ποτέ δεν ανεξαρτήθηκε από τη ζάχαρη. Η οικονομία της όλη αυτή τα 48 χρόνια από την επανάσταση συνέχισε να εξαρτάται από τα πάνω και τα κάτω της διεθνούς τιμής ζάχαρης. Το ΑΕΠ σήμερα είναι ίσο με το ΑΕΠ του 1957. Η Κούβα έχει καλύτερο βιοτικό επίπεδο από άλλες χώρες της Κεντρικής Αμερικής, αλλά η σύγκριση δεν είναι έγκυρη, μιας και βρισκόταν ήδη σε πολύ καλύτερη θέση πριν από την Επανάσταση. Η συνολική πορεία της οικονομίας της, μέσα στα 50 χρόνια είναι η τρίτη χειρότερη σε όλη τη Λατινική Αμερική. Τα τελευταία χρόνια έχει επιστρέψει η πορεία, ο τζόγος και η διαφθορά σε μεγάλη κλίμακα. Επιστρέφει ο ρατσισμός με τους μαύρους να βρίσκονται σε δεύτερη μοίρα στην τουριστική βιομηχανία, έναν από τους λίγους τομείς που δίνει πρόσβαση σε δημόσια που είναι αναγκαία για αξιοπρεπή διαβίωση. Η δημοκρατία δεν προχώρησε. Σήμερα στην Κούβα δεν υπάρχουν ανεξάρτητες οργανώσεις και δεν μπορεί να ασκηθεί ελεύθερα κριτική στο καθεστώς. Όλα αυτά δεν αφήνουν περιθώρια σε κανέναν να ισχυριστεί ότι η Κούβα είναι "σοσιαλισμός".

Η απάντηση στο τρίτο ερώτημα, "γιατί δεν πέτυχαν οι στόχοι της επανάστασης"

είναι ότι οι πραγματικοί ενδιαφερόμενοι, οι εργάτες και οι άληθοι απλοί άνθρωποι της Κούβας δεν έκαναν την επανάσταση οι ίδιοι. Όλα εξελίχθηκαν από τα πάνω, από μια ομάδα ανταρτών ηγετών που πίστευε πως ήξερε τι είναι καλό για τον κόσμο και αποφάσιζε να το επιβάλει, χωρίς να ρωτήσει και χωρίς να εμπιστευτεί κανέναν.

Ενθουσιασμός

Η νέα εξουσία που εγκαθιδρύθηκε το 1959 έχει την υποστήριξη της τεράστιας πλειονότητας του πληθυσμού. Επικρατούσε ενθουσιασμός και ριζοσπαστικοποίηση παρότι ο περισσότερος κόσμος δεν είχε παίξει άμεσο ρόλο για την ανατροπή του Μπατίστα. Η πρώτη απεργία που οργανώθηκε για να πανηγυρίσει την αλληλεγγύη είχε μαζική συμμετοχή. Οι εκτελέσεις χαφιέδων και βασανιστών μετά από δημόσιες δίκες και οι υποσχέσεις για αγροτική μεταρρύθμιση έκαναν χαρούμενο κάθε καταπιεσμένο. Όμως η υποστήριξη ήταν παθητική. Και ο Κάστρο έκανε ό,τι ήταν δυνατόν ώστε αυτή η υποστήριξη να μείνει παθητική. Αρχικά αφοπλίσει και περιθωριοποίησε όλες τις άλλες αντάρτικες ομάδες ή και δικούς του συντρόφους που διεκδικούσαν πιο ριζοσπαστικές αλληλεγγύες.

Η εργατική τάξη αναθαρραυμένη από την πτώση του Μπατίστα βγήκε σε αγώνες ενάντια στα αφεντικά. Ο Κάστρο εξαπέλυσε επίθεση απέναντι σ' αυτές τις ανεξέλεγκτες κινήσεις. Όταν έγιναν εκλογές στα συνδικάτα για να απαλλαγούν από τους χαφιέδες, εκλέχθηκαν μαζικά στελέχη του Κινήματος 26ης Ιουλίου, του Κάστρο. Ο ίδιος ο Κάστρο όμως τους καθάρισε για να διορίσει όποιους ήθελε αυτός. Όλοι αναγνωρίζουν πως αν ο Κάστρο είχε δώσει το "χρίσμα" σε κάποιον, θα είχε εκλεγεί πανηγυρικά. Όμως ήθελε οι συνδικαλιστές να διορίζονται, ώστε από τη μια οι εργάτες να μην μπαίνουν σε κίνηση, αλλιώς ούτε να αποκτούν πολιτική δύναμη αλλά στελέχη πέρα από αυτόν. Τα στελέχη του Κινήματος που προέρχονταν από τα συνδικάτα σιγά σιγά θα περιθωριοποιούν ή θα εκδιωχθούν. Ανεξάρτητα συνδικάτα δεν

εμφανίστηκαν ποτέ στην Κούβα. Έγιναν παράρτημα του κρατικού μηχανισμού.

Στους αγρότες η κατάσταση ήταν αντίστοιχη. Αυθόρμητα το πρώτο διάστημα πολλοί άκληροι και φτωχοί αγρότες κατέλαβαν τη γη από τους γαιοκτήμονες. Ο Κάστρο διέταξε ότι όποιος πήρε γη χωρίς εντολή θα την έχανε ολόκληρη. Έγιναν συζητήσεις επί συζητήσεων για το πώς θα ήλυθε η αγροτική πρόβλημα. Η αγροτική μεταρρύθμιση που έγινε περιορίσει το μέγιστο εμβαδόν γης στα 400 εκτάρια, όμως δεν επέτρεψε στους αγρότες ούτε να πάρουν μέρος στις αντιπαραθέσεις, ούτε να προχωρήσουν σε αγροτικούς συνεταιρισμούς που θα προϋπόθεταν τη δημιουργία οργανώσεων.

Έβαζαν μπρος να ήλυσουν πραγματικά προβλήματα, αλλά μόνο από τα πάνω και προσπαθώντας να μην σπάσουν τη στήριξη των καπιταλιστών ούτε να προκαλέσουν την αντίδραση των Αμερικάνων. Ο Κάστρο περιοδεύει τις ΗΠΑ για να πείσει ότι "δεν είμαστε κομμουνιστές... Οι πόρτες είναι ανοικτές για τις ιδιωτικές επενδύσεις, που συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της βιομηχανίας της Κούβας... είναι απολύτως αδύνατο να κάνουμε προόδους αν δεν συνεργαστούμε με τις ΗΠΑ"¹⁰, λέγοντας επίσης "Η επανάστασή μας δεν είναι κόκκινη αλλά πράσινη σαν το χρώμα της στολής των ανταρτών"¹¹.

Έγιναν σημαντικές αλληλεγγύες. Τα πρώτα δύο χρόνια οργανώνεται ένα μεγάλο πρόγραμμα δημόσιας Υγείας και καταπολέμησης του αναλφαριθτισμού. Ακόμη και αυτές οι αλληλεγγύες, ιδίως η αγροτική μεταρρύθμιση τρομοκρατεί τους Αμερικάνους που φοβούνται ότι θα χάσουν τον έλεγχο της κουβανέζικης οικονομίας. Αποσύρουν την αναγνώρισή τους από το καθεστώς και η πόληση οδηγεί σιγά σιγά τα πιο συντηρητικά στελέχη του νέου καθεστώτος και τους καπιταλιστές να αποσυρύνουν και αυτοί. Πολλοί φεύγουν για το Μαϊάμι, ελπίζοντας σε μια γρήγορη κατάρρευση του Κάστρο. Όμως η φυγή τους, επέτρεψε στον Κάστρο να προχωρήσει σε πιο ριζοσπαστικές αλληλεγγύες, μη έχοντας την ανάγκη να συμβιβάζεται με τα δεξιά του. Κρατικοποιεί όλες τις επιχειρήσεις, κουβανέζικες και αμερικάνικες αλλιώς και σχεδόν όλη την καλλιιεργούμενη γη.

Η Ρωσία μπαίνει στο παιχνίδι, προτείνοντας να αγοράζει αυτή την κουβανέζικη ζάχαρη που αρνούνται πλέον οι Αμερικάνοι. Η εξάρτηση της Κούβας άλλαξε στρατόπεδο και πέρασε στο Ανατολικό Μπλοκ, όμως παρέμεινε στο ίδιο επίπεδο. Το 1966 το 80% του κουβανέζικου εμπορίου γινόταν με τη Ρωσία.

Το καθεστώς στρεφόμενο προς τη Ρωσία, ανατρέπει τους στόχους για τους οποίους έγινε η επανάσταση. Μπαίνουν ακόμη μεγαλύτεροι στόχοι για την παραγωγή ζάχαρης, με την ελπίδα ότι τα έσοδα

Όλα εξελίχθηκαν από μια ομάδα ανταρτών ηγετών που πίστευε πως ήξερε τι είναι καλό

Ο Κάστρο μιλάει σε συγκέντρωση μετά τη νίκη της Επανάστασης

θα επιτρέψουν την εκβιομηχάνιση. Αυτό σήμαινε πίεση για ακόμη μεγαλύτερη εκμετάλλευση και των εργατών αλλιά και των αγροτών που είχαν μετατραπεί σε εργάτες γης.

Για να λειτουργήσει όλη αυτή η εντατικοποίηση, ο Κάστρο στρέφεται στο σταλινικό οικονομικό μοντέλο των "πλάνων", ενώ ο Τσε Γκεβέρα προτείνει τη δημιουργία μιας νέας συνείδησης που θα περιλαμβάνει την αγάπη για την εργασία. Και οι δύο δρόμοι αποτυγχάνουν. Η κατάσταση της οικονομίας του 1965 ήταν χειρότερη από το 1962. Ο Τσε εγκαταλείπει την Κούβα, ξεκινώντας για την εξάπλωση της επανάστασης σε άλλες χώρες. Προσπάθησε να απαντήσει κατανοώντας το πραγματικό πρόβλημα της απομόνωσης της Κούβας, αλλιά η στρατηγική του αντάρτικου τον οδήγησε πολύ γρήγορα στο θάνατο στα βουνά της Βολιβίας το 1967¹². Ο Κάστρο διάλεξε τον άηλο δρόμο, της ανάπτυξης "σε μία μόνο χώρα" που κατέληξε σε αδιέξοδο.

Για να υλοποιηθεί αυτή η ταχεία ανάπτυξη, το καθεστώς σκλήρυνε την καταστολή του και τη γραφειοκρατία του. Όλα τα ανεξάρτητα έντυπα απαγορεύτηκαν. Κάθε κριτική στο καθεστώς καταγγελλόταν ως προδοσία. Στα εργοστάσια επιβλήθηκε στρατιωτικός έλεγχος. Η θανατική ποινή επεκτάθηκε για τα οικονομικά "εγκλήματα" που περιλάμβαναν απροσεξίες την ώρα της δουλειάς, ακόμη και για ανήλικους.

Μέσα στη δεκαετία του '60 το καθεστώς είχε γίνει παραπλήσιο με τα άλλα καθεστώτα κρατικού καπιταλισμού της

Ανατολικής Ευρώπης. Το Κίνημα του Κάστρο ενώθηκε με το ΚΚ σε ενιαίο κόμμα. Η πορεία της οικονομίας είχε τα πάνω και τα κάτω ανάλογα με την τιμή της ζάχαρης και τις προτεραιότητες της Ρωσίας. Από τη δεκαετία του '80 και μετά η κρίση του Ανατολικού Μπλοκ συμπαρασύρει την Κούβα προς τα κάτω και το 1989 σηματοδοτεί τη μεγαλύτερη κρίση που την πληρώνουν όλοι οι Κουβανέζοι. Το καθεστώς ονόμασε την περίοδο μετά το '89 "ειδική". Η ζάχαρη έπεσε από τα 602 δολάρια τον τόνο το 1990 στα 200 το 1992. Το ΑΕΠ κατέρρευσε κατά 10% το '92 και κατά 15% το '93. Για πρώτη φορά στην Κούβα εμφανίστηκε η απειλή της πείνας από έλλειψη τροφίμων.

Για την αντιμετώπιση της τεράστιας κρίσης, έγινε στροφή προς την αγορά. Δημιουργήθηκαν ζώνες ελεύθερης αγοράς, δημιουργήθηκαν τουριστικοί "παράδεισοι", ξεπουλήθηκε η τηλεφωνική εταιρία και η ύδρευση. Πολιεθνικές όρχισαν επιχειρήσεις όπου απασχολούν σήμερα περίπου 100 χιλιάδες εργάτες. Όλα στο βωμό της προσπάθειας να μπει σκληρό νόμισμα στη χώρα για να μπορέσει να επιβιώσει, έχοντας να αντιμετωπίσει και το συνεχιζόμενο αμερικανικό εμπάργκο. Η εξαγωγή κουβανέζων γιατρών, παρόλο που προβάλλεται ως "ανθρωπιστική" ή ως αλληλεγγύη στη Βενεζουέλα είναι ένας τρόπος να αξιοποιηθεί το σημαντικό ιατρικό κεφάλαιο της Κούβας για να εισορεύσει συνάλλαγμα.

Η Κούβα σήμερα βρίσκεται υπό την απειλή και τις πιέσεις του Μπους. Συνεχί-

ζει να υφίσταται ένα εμπάργκο που προκαλεί φτώχεια και ανασφάλεια. Ανέναντι σ' αυτή την πίεση, έχει τη συμπαράσταση όπως κάθε χώρα που μπαίνει στο στόχαστρο ιμπεριαλιστικών επιθέσεων. Ζητούμε την άρση του εμπάργκο κατά του Ιράκ. Δεν βάζουμε όρους και προϋποθέσεις γι' αυτήν τη συμπαράσταση. Αλλιά ούτε χρειάζεται να εξωραίσουμε το καθεστώς της Κούβας.

Το γεγονός ότι μισό αιώνα μετά την επανάσταση δεν επιτεύχθηκε ούτε ένας από τους στόχους της επανάστασης πρέπει να μας κάνει πολύ προσεκτικούς για τα διδάγματα της κουβανέζικης επανάστασης. Όσο καλές προθέσεις και να έχουν αυτοί που ηγούνται σε μια επανάσταση, τα προβλήματα και τα διλήμματα που καλείται να αντιμετωπίσει η επανάσταση είναι τόσο πολυπλόκαμα που μόνο η πλιτιά δημοκρατία των εργατικών συμβουλίων μπορεί να τα ξεπεράσει. Σήμερα η Κούβα κάνει ανοίγματα στην αγορά, συνεργάζεται με ευρωπαϊκές ακόμη και με ισραηλινές πολιεθνικές, το καθεστώς συζητάει τον "κινέζικο δρόμο", ενώ οι κουβανοί σύμβουλοι του Τσάβες προτείνουν για τη Βενεζουέλα περισσότερο κεντρικό έλεγχο στις εξελίξεις και γραφειοκρατικοποίηση της εξουσίας του Τσάβες. Ενώ παράλληλα προτείνουν οικονομικούς συμβιβασμούς με τις γειτονικές χώρες. Ακριβώς το αντίθετο από αυτό που έχουν ανάγκη οι εργάτες της Βενεζουέλας, να πάρουν στα χέρια τους όχι μόνο τα εργοστάσια αλλιά και τη συζήτηση για το πού είναι η προοπτική. Η φράση του Μαρξ "Η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας" δεν είναι σχήμα λόγου, είναι υποχρεωτικός οδηγός για να μην καταλήγουν οι επαναστάσεις σε δικτατορίες.

1. Mary Speck, "Prosperity, Progress and Wealth: Cuban Enterprise during the early Republic, 1902-1927", *Cuban Studies* 36 (2005), σελ. 51
2. Samuel Farber, *The origins of the Cuban Revolution reconsidered*, University of North Carolina Press, 2006, σελ. 19
3. Marifeli Perez-Stable, *The Cuban revolution: origins, course and legacy*, Oxford University Press, 1999, σελ. 29
4. Richard Gott, *Cuba: a new history*, Yale Nota Bene, 2005, σελ. 135
5. Στο ίδιο, σελ. 136
6. Julia Zweig, *Inside the Cuban Revolution, Fidel Castro and the Urban Underground*, Harvard University Press, 2002, σελ. 3
7. Peter Binns & Mike Gonzales, "Cuba, Castro and Socialism", *International Socialism Journal* 2:8 (Ανοιξη 1980)
8. Τόνι Κληφ, *Διαρκής Επανάσταση και Τρίτος Κόσμος*, εκδ. Εργατική Δημοκρατία
9. Samuel Farber (συνέντευξη), "Cuba Today", *New Politics*, vol. 9 no. 3 (new series), Καλοκαίρι 2003
10. Rene Dumont, *Cuba, est-il socialiste?*, Seuil, 1970, σελ. 19
11. Peter Binns & Mike Gonzales, o.n.
12. Mike Gonzalez, "Ο Τσε Γκεβέρα και η επανάσταση στην Κούβα", *Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο*, 2004, σελ. 145-154

Ρώσικη Επανάσταση

Οι μέρες του Ιούλη

Τον Απρίλη του 1917 ο Λένιν έδωσε μια ακήρη μάχη στο κόμμα των μπολσεβίκων για να αποκτήσει το κόμμα ένα ξεκάθαρο προσανατολισμό: δεν υπάρχουν τείχη που χωρίζουν τη δημοκρατική από τη σοσιαλιστική επανάσταση, την ανατροπή της τσαρικής απολυταρχίας από την εργατική εξουσία. Αυτό σήμαινε το σύνθημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ». Στις πρώτες μέρες του Ιούλη του 1917 ξέσπασε ένα κίνημα εκατοντάδων χιλιάδων εργατών και στρατιωτών στην Πετρούπολη οι οποίοι απαιτούσαν να περάσει «όλη η εξουσία στα σοβιέτ». Αυτό το κίνημα ηττήθηκε. Ήταν μια κρίσιμη στιγμή για την πορεία της επανάστασης, που προκάλεσε έντονες συζητήσεις στο εσωτερικό των μπολσεβίκων.

Στις επαναστατικές καταστάσεις οι εξελίξεις τρέχουν με ιλιγγιώδεις ρυθμούς και οι ιδέες εκατομμυρίων ανθρώπων αλληλίζουν το ίδιο γρήγορα. Οι ίδιες οι εμπειρίες δίνουν μέσα σε λίγες μέρες σε αυτούς που συμμετέχουν στα γεγονότα πολιτικά μαθήματα που σε άλλες συνθήκες θα χρειαζόταν χρόνια υπομονετικής πολιτικής παρέμβασης για να αφομοιωθούν. Ο Ιούλης του 1917 ήταν ένα τέτοιο σημείο καμπής στη ρώσικη επανάσταση.

Στις 18 Ιούνη ξεκίνησε η γενική επίθεση στο μέτωπο που είχε προαναγγείλει με τυμπανοκρουσίες ο υπουργός –ακόμα– Άμυνας, ο Κερένσκι. Στην αρχή η επίθεση συνάντησε κάποιες μικρές επιτυχίες αλλά σύντομα η ορμή της ανακόπηκε, τα στρατεύματα καθηλώθηκαν με τρομερές απώλειες. Ο στρατός, εκατομμύρια αγρότες με στολή, πολύ απλά δεν ήθελε να πολεμήσει. Ένα κύμα ανταρσίας απλωνόταν σαν «μικρόβιο» από μονάδα σε μονάδα, ολόκληρα τμήματα αρνούσαν απλά να εκτελέσουν τη διαταγή για να πάνε στη πρώτη γραμμή του μετώπου. Τι να τις κάνουμε τις υποσχέσεις για γη και δημοκρατία, σκέφτονται οι φαντάροι, αν είμαστε σκοτωμένοι; Όλο και περισσότερο στο μέτωπο άρχισαν να βρίσκουν απήχηση τα συνθήματα των μπολσεβίκων, παρόλο που οι οργανωμένοι μπολσεβίκοι ήταν σαν σταγόνα στον ωκεανό.

Το ίδιο συνέβαινε και στην Πετρούπολη. Στις 21 Ιούνη, το Πρώτο Σύνταγμα Πολυβοήθων, όπου η επιρροή των μπολσεβίκων ήταν ιδιαίτερα έντονη, έκανε γενική συνέλευση κι αποφάσισε «να μην στεί-

Τα Ιουλιανά ήταν κρίσιμος σταθμός της Ρώσικης Επανάστασης του 1917 ανάμεσα στον Φλεβάρη και τον Οκτώβρη. Ο Λέανδρος Μπόδηρης παρουσιάζει αυτό το κίνημα και την σχέση των μπολσεβίκων μαζί του.

λουν πια άλλες δυνάμεις στο μέτωπο παρά μόνο στην περίπτωση που ο πόλεμος θα έπαιρνε επαναστατικό χαρακτήρα». Και οι στρατιώτες δεν περιορίζονταν μόνο στα λόγια. Στις γραμμές τους άρχισε να κυριαρχεί όλο και περισσότερο η ιδέα ενός ένοπλου κινήματος. Η ιδέα ήταν μεταδοτική από σύνταγμα σε σύνταγμα και από εργοστάσιο σε εργοστάσιο.

Ένα μεγάλο τμήμα της Στρατιωτικής Οργάνωσης και της Επιτροπής Πετρούπολης των μπολσεβίκων έσπρωχναν προς αυτή την κατεύθυνση. Εχουμε ξεκαθαρίσει, λέγανε στις κομματικές διαδικασίες, από τον Απρίλη την προοπτική του κόμματος, η επανάσταση δεν τελείωσε η πραγματική νίκη της θα έρθει με το ξόλη η εξουσία στα σοβιέτ». Και τώρα, στα εργοστάσια, στις γειτονιές και τις μονάδες μας οι συνάδελφοί μας μας λένε, τι περιμένετε; Προχωράτε να τελειώνουμε.

Ο Μάρτιν Λάτσις, αντιπρόσωπος της πανίσχυρης οργάνωσης του Βύμποργκ, παραπονιόταν από τον Ιούνη κιόλας ότι «το κόμμα παίζει το ρόλο του πυροσβέστη». Είχε να στηρίξει αυτή την ανυπόμονη άποψη σε πραγματικά στοιχεία. Όταν ξέσπασε η επανάσταση τον Φλεβάρη, οι μπολσεβίκοι είχαν 2.000 μέλη στην Πετρούπολη. Τον Απρίλη είχαν φτάσει τις 16.000. Στα τέλη Ιούνη τις 32.000. Επίσης 2.000 στρατιώτες της φρουράς της πόλης ήταν πια μέλη της «Στρατιωτικής Οργάνωσης» των μπολσεβίκων. Αυτοί οι αριθμοί μπορεί να φαίνονται μικροί σε σχέση με τις 390.000 εργοστασιακών εργατών της Πετρούπολης και των περισσότερων από 300.000 φαντάρων και ναυτών της πόλης και του γειτονικού φρουρίου στο νησί της Κρονστάνδης. Όμως η επιρροή των μπολσεβίκων μεγάλωνε με άλματα.

Στα εργοστάσια η δυσανεξία για την πολιτική των «συμβιβαστών» στις ηγεσίες των σοβιέτ φούντωνε και μαζί η αγανάκτηση για τη χειροτέρευση των συνθηκών ζωής. Απεργίες ξεσπούσαν καθημερινά. Και σιγά-σιγά η σύνθεση των «εργατικού τμήματος» του Σοβιέτ της Πετρούπολης

άρχισε να αλληλίζει, στις αρχές του Ιούλη η πλειοψηφία των αντιπροσώπων ήταν μπολσεβίκοι ή κόσμος που επηρέαζαν.

Τον Μάρτη, η εξουσία είχε παραδοθεί ουσιαστικά από την Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ στην προσωρινή κυβέρνηση, με τον όρο ότι τα επαναστατικά στρατεύματα που είχαν παίξει αποφασιστικό ρόλο στην επανάσταση του Φλεβάρη δεν θα απομακρύνονταν από την πόλη. Μέσα σε λίγους μήνες τα πράγματα είχαν αλλιάξει. Οι δεκάδες χιλιάδες φαντάροι είχαν πάει προς τα' αριστερά, επηρεασμένοι από την επαφή με τους εργάτες στις συνοικίες. Η «Στρατιωτική Οργάνωση» των Μπολσεβίκων μπορούσε πια να μετράει την επιρροή της με όρους συνταγμάτων που μπορούσε να κινητοποιήσει. Και την ίδια στιγμή, οι ηγεσίες των σοβιέτ, των κομμάτων των εσέρων και των μενσεβίκων- πήγαιναν ακόμα πιο δεξιά. Όχι μόνο καμιά από τις «μεταρρυθμίσεις» που υπόσχονταν ότι θα φέρουν με την στήριξή τους στην προσωρινή κυβέρνηση δεν ερχόταν, αλλά πια ήταν έτοιμοι να τους στείλουν στο σφαγείο του μετώπου.

Ο Λένιν διαφώνουσε έντονα με τη λογική που έκφραζαν αυτά τα τμήματα του μπολσεβίκου κόμματος. Επέμενε ότι δεν ήρθε ακόμα η ώρα της ένοπλης εξέγερσης, γιατί η πλειοψηφία δεν θα ακολουθούσε, η Πετρούπολη θα έμενε απομονωμένη και θα σφαζόταν.

Χρησιμοποιώντας το όνομα του αρχισφαγέα της Παρισινής Κομμούνας το 1871, του στρατηγού Καβαινιάκ, ο Λένιν έγραφε στις 13 Ιούνη: «Το σοσιαλιστικό προληταριάτο και το κόμμα μας πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ψύχραιμο και συγκροτημένο, πρέπει να δείξει τη μεγαλύτερη επιμονή και επαγρύπνηση. Ας αφήσουμε τους μέληδες Καβαινιάκ να αρχίσουν πρώτοι. Οι εργάτες της Πετρούπολης θα περιμένουν τη δική τους ώρα, μαζεύοντας τις δυνάμεις τους και προετοιμάζοντας την αντίσταση όταν αυτοί οι κύριοι αποφασίσουν να περάσουν από τα λόγια στις πράξεις». Στις 21 Ιούνη επεσή-

Διαδηλωτές δέχονται καταγισμό πυροβολισμών στο κέντρο της Πετρούπολης

μαινε πάλη: «Αυτό που καθορίζει τη στάση και τη συμπεριφορά του κόμματός μας είναι το βασικό και γενικό γεγονός ότι η πλειοψηφία δείχνει ακόμα εμπιστοσύνη στη μικροαστική πολιτική των μενσεβίκων και των εσέρων που εξαρτώνται από τους καπιταλιστές».

Ο Λένιν συνιστούσε υπομονή και ψυχραιμία. Αλλά οι εξελίξεις έτρεχαν. Στις 2 Ιούλη, τέσσερις υπουργοί από το κόμμα των Καντέ (Συνταγματικοί Δημοκράτες, το κύριο αστικό κόμμα) αποχώρησαν από την κυβέρνηση. Τυπικά για λόγους που είχαν να κάνουν με τους χειρισμούς για την Ουκρανία, ουσιαστικά για να εκβιάσουν τους μενσεβίκους και τους εσέρους για περισσότερες υποχωρήσεις: να αποδεχτούν ότι τα σοβιέτ είχαν απλά ένα διακοσμητικό ρόλο, ότι θα τερματιζόταν το καθεστώς της «δυσάδικης εξουσίας» που είχε προκύψει από την επανάσταση του Φλεβάρη.

Η κυβερνητική κρίση ήταν για τον κόσμο στα στρατόπεδα και τις εργατογειτονιές η σταγόνα που ξεχείλιζε το ποτήρι. Στις 3 Ιούλη το Πρώτο Σύνταγμα των Πολυβοηθών παίρνει απόφαση να πραγματοποιήσει ένοπλη διαδήλωση με αίτημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ» και άμεση ειρήνη. Αντιπρόσωποι στέλνονται στα άγρια συντάγματα, στα γειτονικά εργοστάσια. Πυρετώδεις προετοιμασίες αρχίζουν να

γίνονται για το κατέβασμα στο κέντρο της Πετρούπολης, στις έδρες της προσωρινής κυβέρνησης και της Εκτελεστικής Επιτροπής των Σοβιέτ στο μέγαρο της Ταυρίδας. Το βράδυ ένα τεράστιο πλήθος εργατών και στρατιωτών, ολόκληρα συντάγματα και εργοστάσια είχαν βρεθεί έξω από το μέγαρο της Ταυρίδας. Στη διαδρομή ήξεροδρομούσαν για να περάσουν από το «Παλάτι της Κεσίνοκαγια» την έδρα της Κεντρικής Επιτροπής του μπολσεβίκου κόμματος. Η ένοπλη κάθοδος στο κέντρο δεν ήταν αναίμακτη, στη διαδρομή δεξιοί αξιωματικοί και Κοζάκοι συγκρούστηκαν με τους διαδηλωτές και υπήρξα τα πρώτα θύματα.

Το βράδυ της 3 Ιούλη στη σύσκεψη που έκαναν οι μπολσεβίκοι ανακοινώθηκε η απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής τους που ζητούσε το σταμάτημα της κινητοποίησης. Όμως, μετά από πολύωρες συζητήσεις η απόφαση αυτή ανατρέπεται. Κανείς δεν θα μπορούσε να συγκρατήσει τους εργάτες και τους στρατιώτες να βαδίσουν και την επόμενη μέρα, και υπήρχε περίπτωση αυτή τη φορά η διαδήλωση να καταλήξει σε μια αιματοβαμμένη, хаοτική αναμέτρηση.

Θα μπορούμε επικεφαλής του κινήματος είχαν οι μπολσεβίκοι, για να του δώσουμε οργανωμένο χαρακτήρα. Ο Κάμενεφ ένα από τα πιο γνωστά στελέχη των μπολσε-

βίκων δήλωσε στην συνεδρίαση των εκτελεστικών επιτροπών των Σοβιέτ: «Δεν καλέσαμε σε διαδήλωση, μα οι λαϊκές μάζες κατέβηκαν από μόνες τους στο δρόμο...Και από την στιγμή που βγήκαν έξω οι μάζες, η θέση μας είναι ανάμεσα σε αυτές. Το καθήκον μας είναι τώρα να δώσουμε στο κίνημα χαρακτήρα οργανωμένο». Οι μπολσεβίκοι ποτέ δεν είπαν ψέματα στους εαυτούς τους και στην εργατική τάξη. Και ποτέ δεν άφησαν το κίνημα στη μοίρα του «νίπτοντας τας χείρας» σαν Πόντιοι Πιλάτοι.

Πράγματι η διαδήλωση της 4 Ιούλη ήταν επιβλητική. Ο Τρότσκι στην «Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης» υπολογίζει σε πεντακόσιες χιλιάδες τον αριθμό των διαδηλωτών. Στη διάρκεια της έγιναν κάποιες σκληρές συγκρούσεις με δεκάδες θύματα. Αλλά φτάνοντας έξω από το ανάκτορο της Ταυρίδας, οι διαδηλωτές βρέθηκαν μπροστά σε ένα αδιέξοδο. Είχαν κατέβει απαιτώντας να περάσει όλη η εξουσία στα σοβιέτ «να φύγουν οι δέκα καπιταλιστές υπουργοί.» Όμως, η ηγεσία των σοβιέτ αρνιόταν να κάνει αυτό το βήμα. Παρά τα όπλα και τα αυτοκίνητα φορτωμένα με πολυβόλα και κόκκινες σημαίες με μπολσεβίκικα συνθήματα, η πλειοψηφία αυτών που διαδήλωναν, στην πραγματικότητα ζητούσε από τα κόμματα των εσέρων και των μενσεβίκων –τα κόμματα του συμβιβασ-

Ο Λένιν μιλάει σε συγκέντρωση το καλοκαίρι του 1917

ομού- να ακολουθήσουν μια επαναστατική πολιτική. Υπάρχει ένα χαρακτηριστικό επεισόδιο που διηγείται ένας άλλος ιστορικός της επανάστασης, ο αριστερός μενσεβίκος Σουχάνοβ. Ένας εργάτης που άκουγε τον Τσερετέλι, τον μενσεβίκο πρόεδρο της ΕΕ των Σοβιέτ, να τους μιλάει έξω από το Ανάκτορο της Ταυρίδας, πετάχτηκε μπροστά του κουνώντας οργισμένος τη γροθιά και λέγοντας: «Ε, τότε σκύλας γιε, πάρε την εξουσία όταν σου τη δίνουνε!»

Όπως εξηγεί ο Τρότσκι: «Οι εργάτες και οι στρατιώτες ένοιωθαν ζωηρά την αντίθεση ανάμεσα στην ψυχική τους κατάσταση και την πολιτική του Σοβιέτ, δηλαδή ανάμεσα σε αυτό που υπήρξαν χτες και σ' αυτό που ήταν σήμερα. Όταν ξεσηκώνονταν για την εξουσία των σοβιέτ δεν δίνανε καθόλου την εμπιστοσύνη τους στη συμφιλιωτική πλειοψηφία. Μα δεν ήξεραν πώς να απαλλαγούν από αυτή. Να την ανατρέψουν με τη βία θα ήταν σαν να διαλύουνε τα σοβιέτ αντί να τους μεταβιβάσουνε την εξουσία. Προτού βρουν το δρόμο για την ανανέωση των σοβιέτ, οι εργάτες και οι στρατιώτες δοκίμασαν να τα υποτάξουν στη θέλησή τους με τη μέθοδο της άμεσης δράσης... Υπήρχαν ακόμα όχι λίγες αυταπάτες ότι με το λόγο και τη διαδήλωση μπορούσε κανείς να καταφέρει τα πάντα ότι φοβερίζοντας τους μενσεβίκους και τους σοσιαλεπαναστάτες θα μπορούσε κανείς να τους παρακινήσει ν' ακολουθήσουν μια πολιτική κοινή μαζί με τους μπολσεβίκους».

Το βράδυ πια της 4 Ιούλη η διαδήλωση άρχισε να φυλλορροεί. Οι φάλαγγες των εργατών και των στρατιωτών άρχισαν να επιστρέφουν κουρασμένες στις εργατικές

συνοικίες και τους στρατώνες χωρίς να έχουν φέρει το αποτέλεσμα που θέλανε με τη παρέμβασή τους. Την ίδια στιγμή σε διάφορα σημεία της πόλης ξεσπούσαν αιφνιδιακές ανάμεσα στους υποχωρούντες διαδηλωτές και τους υποστηρικτές της προσωρινής κυβέρνησης που ένοιωθαν πια ότι τους παίρνει να περάσουν στην αντεπίθεση. Την επόμενη μέρα, οι Εκτελεστικές Επιτροπές των Σοβιέτ κατάφεραν να συγκεντρώσουν πιστά στρατιωτικά τμήματα για να «υπερασπίσουν την επαναστατική δημοκρατία από τους τυχοδιώκτες». Ήταν κάποια τμήματα από το μέτωπο, αλλά στην πλειοψηφία τους ήταν μονάδες που είχαν κρατήσει ουδέτερη στάση στις προηγούμενες μέρες των κινητοποιήσεων. Τελικά αποδείχτηκε ότι δεν ήταν όλη φρουρά τόσο αποφασιστικά με τη μεριά των μπολσεβίκων. Η Κεντρική Επιτροπή του μπολσεβίκικου κόμματος μπροστά σε αυτή την κατάσταση αποφάσισε να καλέσει επίσημα στο σταμάτημα των διαδηλώσεων.

Τις επόμενες μέρες θα ξεκίναγε ένα κύμα αντίδρασης. Το τυπογραφείο της «Πράβδα» της εφημερίδας των μπολσεβίκων καταστράφηκε, εκατοντάδες ναύτες στρατιώτες και εργάτες ρίχτηκαν στη φυλακή. Το αρχηγείο του κόμματος στο παλάτι της Κεσίνοκαγια καταλήφτηκε από στρατό. (Το ίδιο τμήμα λίγους μήνες μετά, τον Οκτώβρη θα περνούσε με τη μεριά των μπολσεβίκων). Ο ίδιος ο Λένιν αναγκάστηκε να κρυφτεί γιατί τον καταζητούσαν επίσημα για να δικαστεί ως «Γερμανός κατάσκοπος.» Το κόμμα των μπολσεβίκων για κάμποσες βδομάδες αναγκάστηκε να λειτουργήσει σε συνθήκες ημι-παρανομίας. Για ένα χρονικό διάστημα φαινόταν ότι

η αντίδραση είχε πάρει το πάνω χέρι και ότι η επανάσταση έπαιρνε καθοδική τροχιά. Δεν ήταν έτσι τα πράγματα.

Αυτό που καταφέρανε οι μπολσεβίκοι, παρά τις ταλαντεύσεις τους, ήταν να σώσουν το κίνημα και να προετοιμάσουν το έδαφος για τις επόμενες μεγάλες μάχες. Θα μπορούσαν να πάρουν την εξουσία στις 3-4 Ιούλη, η προσωρινή κυβέρνηση ήταν παντελής αδύναμη. Αλλά ακόμα κι έτσι ούτε η πλειοψηφία των εργατών στην υπόλοιπη Ρωσία, ούτε η πλειοψηφία των στρατιωτών θα ακολουθούσε. Η Πετρούπολη θα έμενε πολιορκημένη και, όπως επισημαίνει ο Τρότσκι «με αυτούς τους όρους η εξέγερση θα κατέληγε στην τραγωδία μιας Κομμούνιας της Πετρούπολης».

Τα «Ιουλιανά» ήταν ένα μεγάλο σοχείδιο. Και για τους μπολσεβίκους και για τους εργάτες. Οι εργάτες άρχισαν να βγάζουν πιο βαθιά πολιτικά συμπεράσματα, να μην συμπαθούν απλά τους μπολσεβίκους –που ήταν κάθε μέρα δίπλα τους και έδιναν φωνή στις ελπίδες τους– αλλά και να τους εμπιστεύονται –να γίνονται οι ίδιοι μπολσεβίκοι. Όπως επισημαίνει ο Τρότσκι: «Η σπουδαιότητα μιας πρωτοπορίας με σφιχτές γραμμές παρουσιάζεται για πρώτη φορά σε όλη της τη δύναμη στα Ιουλιανά, όταν το κόμμα –πληρώνοντάς το ακριβώς– σώζει το προλεταριάτο από τη συντριβή και εξασφαλίζει το μέλλον της επανάστασης και το δικό του».

Όσο για τους μπολσεβίκους και τα Ιουλιανά, μιλάει σωστά ένας εχθρός τους, ο καθηγητής Μιλιούκοβ, ο ηγέτης του κόμματος των Καντέ: «Σαν τεχνική δοκιμή το πείραμα υπήρξε γι' αυτούς το δίχως άλλο εξαιρετικά χρήσιμο. Τους έδειξε με ποια στοιχεία είχαν να κάνουν. Πώς έπρεπε να οργανώσουν αυτά τα στοιχεία τέλος ποια αντίσταση μπορεί να προβάλλει η κυβέρνηση, ο στρατός, το Σοβιέτ... Ήταν φανερό πως όταν έφτανε η στιγμή να επαναληφθεί το πείραμα θα το πραγματοποιούσαν πιο συστηματικά και πιο συνειδητά».

Η επανάληψη του «πειράματος» ήρθε τον Οκτώβρη. Στους επόμενους μήνες οι μπολσεβίκοι θα χρειαζόταν με μια επίπονη διαδικασία να κατακτήσουν την πλειοψηφία, να αποφύγουν τις προκλήσεις για μια πρόωρη σύγκρουση.

Ο Τρότσκι γράφει: «Η σύνεση είναι τροχοπέδη όχι κίνητρο. Κανένας ακόμα δεν ταξίδεψε πάνω σε τροχοπέδη, όπως κανένας δεν έχτισε ποτέ τίποτα μεγάλο πάνω στη φρόνηση. ΣΥΓΚΑΙΡΑ όμως οι μπολσεβίκοι ήξεραν πολύ καλά πως η πάλη απαιτεί υπολογισμό των δυνάμεων πως πρέπει να σαι συνετός για να έχεις το δικαίωμα να είσαι ριψοκίνδυνος». Ο Λένιν, ο Τρότσκι και οι –περισσότεροι– μπολσεβίκοι ήταν συνετοί τον Ιούλη και ριψοκίνδυνοι τον Οκτώβρη.

Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα

Φέτος κλείνουν σαράντα χρόνια από την Κομμούνια της Σαγκάης, την κορυφαία στιγμή της Πολιτιστικής Επανάστασης στην Κίνα. Για τη νέα αριστερά που γεννήθηκε στην έκρηξη του Μάο του '68, η Πολιτιστική Επανάσταση ήταν αναπόσπαστο κομμάτι των συγκρούσεων που σάρωσαν όλο τον κόσμο στα τέλη της δεκαετίας '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70. Οι φοιτητές στη Σαγκάη και στο Πεκίνο διαδήλωναν όπως οι συνάδελφοί τους στο Παρίσι, τη Ρώμη, το Βερολίνο, τη Νέα Υόρκη ενάντια στο συντηρητισμό και τη γραφειοκρατία. Και ταυτόχρονα έμοιαζε ότι με την Πολιτιστική Επανάσταση είχε βρεθεί ο τρόπος για να αποφευχθεί ο εκφυλισμός της επανάστασης. Η Κίνα – που η συντριπτική πλειοψηφία των αριστερών αγωνιστών στη Δύση και τον Τρίτο Κόσμο τη θεωρούσε ότι ήταν σοσιαλιστική κοινωνία - θα μπορούσε να αποφύγει να καταντήσει σαν τη Ρωσία.

Όμως η αλήθεια ήταν εντελώς διαφορετική. Ούτε στην Κίνα επικρατούσε κανενός είδους σοσιαλισμός, ούτε η Πολιτιστική Επανάσταση είχε να κάνει σε τίποτα με την εικόνα που είχαν στο μυαλό τους οι αγωνιστές της γενιάς του '68. Αυτό που συνέβαινε στην πολυπληθέστερη χώρα της γης ήταν μια βίαιη και αιματηρή σύγκρουση για τον έλεγχο και τον καταμερισμό της εξουσίας μέσα στην ίδια την κινέζικη άρχουσα τάξη. Είναι αλήθεια ότι μέσα στο χάος και το χαλάρωμα του ασφυκτικού ελέγχου από τα πάνω που δημιούργησε αυτή η σύγκρουση, βρήκαν περιθώριο να δράσουν από τα κάτω σημαντικά κομμάτια της νεολαίας και της εργατικής τάξης, αμφισβητώντας συνοδικά την κυριαρχία του καθεστώτος. Αλλά ο χαρακτήρας της ίδιας της «Μεγάλης Προλεταριακής Πολιτιστικής Επανάστασης» (όπως ήταν η επίσημη ονομασία της) δεν ήταν ούτε προλεταριακός, ούτε επαναστατικός..

Η μόνη πραγματική εργατική επανάσταση που έγινε στην Κίνα ήταν τη διετία 1925-27. Στο αποκορύφωμα ενός μακρόχρονου αντιιμπεριαλιστικού αγώνα ενάντια στην κυριαρχία των Μεγάλων Δυτικών Δυνάμεων και της Ιαπωνίας, εκατομμύρια εργάτες κι εργάτριες ξεσηκώθηκαν με γενική απεργία στην Σαγκάη και την Καντόνα, έφτιαξαν ένοπλες πολιτοφυλακές και κατέλαβαν τις δυο μεγαλύτερες πόλεις

Η Κίνα του Μάο στα τέλη της δεκαετίας του '60, για πολλούς αγωνιστές της επαναστατικής αριστεράς, έδειχνε το δρόμο για το χτίσιμο μιας πραγματικής σοσιαλιστικής κοινωνίας. Ο Κώστας Πίτσας παρουσιάζει τον πραγματικό χαρακτήρα της "Πολιτιστικής Επανάστασης" στην Κίνα.

της χώρας - στις περισσότερες περιπτώσεις έχοντας σαν ηγεσία μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος. Όμως, με εντολές του Στάλιν η ηγεσία του ΚΚ Κίνας κάλεσε τους εξεγερμένους εργάτες να παραδώσουν την εξουσία στο αστικό εθνικιστικό κόμμα – το Κουομιντάνγκ. Το αποτέλεσμα ήταν μια από τις μεγαλύτερες σφαγές. Όχι μόνο χάθηκε μια τεράστια επαναστατική ευκαιρία, αλλά χιλιάδες εργάτες, κομμουνιστές και μη, δολοφονήθηκαν. Παρόλα αυτά, η σταθιμική ηγεσία της Τρίτης Διεθνούς θεώρησε ότι δεν υπήρξε καμιά ήττα και έδωσε εντολή στο Κομμουνιστικό Κόμμα να οργανώσει αλληλεπλήρητες εξεγέρσεις καταδικασμένες σε αποτυχία. Το αποτέλεσμα ήταν η διάλυση του Κόμματος.

Η άνοδος του Μάο Τσε Τουνγκ στηρίχθηκε στην ήττα αυτής της επανάστασης. Μέχρι το 1927 ο Μάο ήταν ένα δευτεροκλάσσο στελέχος του Κομμουνιστικού Κόμματος που ανήκε «μάλιθον στην δεξιά του πτέρυγα», σύμφωνα με τον Μ Ν Ρόι που ήταν ο υπεύθυνος της Τρίτης Διεθνούς για την Κίνα. Μετά το 1930, με τα υπολείμματα του ΚΚΚ και χιλιάδες αγρότες ξεκίνησε μια επική πορεία από τη μια στην άλλη άκρη της Κίνας για να αποφύγει τις επιθέσεις του Κουομιντάνγκ. Το πέτυχε, αλλά με απίστευτες απώλειες. Μετά το 1934 κατέφυγε στις ορεινές αγροτικές περιοχές της βορειοδυτικής Κίνας όπου δημιούργησε «κόκκινες βάσεις» και ανασυντάχθηκε.

Η γενική πολιτική του Μάο διαμορφώθηκε σε αυτή την περίοδο. Το πρώτο χαρακτηριστικό της ήταν ότι κάθε στρατηγική υποτάχθηκε στην αποκλειστική ανάγκη να διατηρηθεί και να ισχυροποιηθεί τις στρατιωτικές του βάσεις. Εγκαταλείφθηκε κάθε αναφορά σε αγροτική μεταρρύθμιση για να μη συγκρουστεί με τους γαιοκτήμονες των περιοχών που έλεγχε ο αντάρτικος στρατός του. Σε ένα γράμμα του το 1936 έγραφε: «*Εχουμε ήδη αποδεχθεί ότι δεν πρόκειται να απαληθωρίσουμε τη γη*

των πλούσιων αγροτών. Ούτε την περιουσία και τα εργοστάσια των μικρών και μεγάλων εμπόρων και καπιταλιστών». Οι εργάτες «δεν θα πρέπει να έχουν υπερβολικά αιτήματα για μισθούς και συνθήκες δουλειάς, ούτε κι εμείς θα πρέπει να προβάλουμε τέτοια αιτήματα εκ μέρους τους» (Μάο, Διαλεχτά Έργα, τ. 2, σελ. 406). Η προοπτική για τον Μάο ήταν να σχηματιστεί «ένα μπλοκ των τεσσάρων τάξεων» Ιαγρότες, εργάτες, μικροαστοί και πατριώτες αστοί που θα διεκδικούσε την εξουσία μετά την ήττα των ιαπωνών ιμπεριαλιστών. Η τακτική θα ήταν η περικύκλωση των πόλεων από έναν αγροτικό στρατό που στην ηγεσία του θα ήταν το Κομμουνιστικό Κόμμα. Για την εργατική τάξη δεν υπήρχε κανένας ανεξάρτητος ρόλος σε αυτό το σενάριο, πέρα από το να χειροκροτήσει την επέλαση του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού.

Κρατικός Καπιταλισμός

Μπροστά στην ανικανότητα της Κουομιντάνγκ να δώσει αποτελεσματικά τη σύγκρουση με τους ιάπωνες κατακτητές, το ΚΚΚ έγινε η κυρίαρχη πολιτική και στρατιωτική δύναμη. Το 1949 ο αγροτικός στρατός κατέλαβε τις μεγάλες πόλεις και ο ίδιος ο Μάο κήρυξε την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.

Το 1949 ήταν μια γνήσια επανάσταση. Ο στρατός των χιλιάδων αγροτών τσάκισε τον ιμπεριαλισμό και ανέτρεψε μια παλιά άρχουσα τάξη. Όμως δεν ήταν με τίποτα μια σοσιαλιστική επανάσταση. Η εργατική τάξη δεν έπαιξε κανένα απολύτως ρόλο, παρά μόνο σαν παθητικός θεατής. Για τον Μάο και την ηγεσία του ΚΚΚ η επανάσταση ήταν «εθνική» και ο στόχος που έβαλε ήταν να κτίσει μια δυνατή και ανεξάρτητη εθνική οικονομία ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αρχικά ο Μάο επιδίωξε να χτίσει έναν κρατικό καπιταλισμό, ακολουθώντας κατά

Η εργατική ποδηλοφυλακή στην Σαγκάη το 1927

γράμμα τα Πεντάχρονα Πλάνα με τα οποία ο Στάλιν πέτυχε την γρήγορη εκβιομηχάνιση της Ρωσίας τη δεκαετία του '30. Όμως, η Κίνα ήταν πολύ περισσότερο καθυστερημένη από τη Ρωσία. Η κινέζικη γραφειοκρατία αποφάσισε να αυξήσει απότομα και εντατικά το ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης. Ο Μάο επέβαλε το «Μεγάλο Άλημα Προς Τα Μπρος». Η εκμετάλλευση των εργατών και των εργατριών στα εργοστάσια κλιμακώθηκε σε σημεία τραγικά ενώ τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά. Αν στις πόλεις το Μεγάλο Άλημα ήταν φιάσκο, στην επαρχία ήταν τραγωδία. Οι αναγκαστικές κολεκτιβοποιήσεις και η επιβολή στις αγροτικές «κομμούνες» να παράγουν μόνες τους ακόμα και το χάλυβα που θα χρησιμοποιούσαν, το μόνο που πέτυχαν ήταν ακόμα μεγαλύτερη φτώχεια. Το 1961 ξέσπασε λιμός που οδήγησε ακόμα και σε αγροτικές εξεγέρσεις. Την ίδια χρονιά ξεκίνησε και η ρήξη ανάμεσα σε Ρωσία και Κίνα που – παρά τη φιλολογία που αναπτύχθηκε εκ των υστέρων – είχε τις ρίζες της στις διαφορετικές φιλοδοξίες των γραφειοκρατικών αρχουσών τάξεων των δυο κρατικών καπιταλισμών.

Η Ποδηλοιστική Επανάσταση

Ο Μάο θεωρήθηκε υπεύθυνος μέσα στην γραφειοκρατία για τις αποτυχίες. Παραιτήθηκε από Πρόεδρος της Λαϊκής Δημοκρατίας, αλλά διατήρησε τις κομματικές του θέσεις. Οι αντίπαλοί του (κύρια ο επίσημος «διάδοχός» του, Λιου Σιαο Σι και ο γραμματέας του Κόμματος, Ντενγκ Χιάο

Πινγκ) άρχισαν να εφαρμόζουν κάποια μέτρα φιλελευθεροποίησης της οικονομίας. Τα αποτελέσματα ήταν ασήμαντα και δεν κατόρθωσαν να κάνουν την Κίνα να πλησιάσει έστω και λίγο τους παγκόσμιους ανταγωνιστές της. Αντίθετα, το χάσμα διευρύνθηκε, ενώ η απειλή μια εισβολής από τη Ρωσία μεγάλωνε. Ο Μάο αποφάσισε να αντεπιτεθεί και να ξαναπάρει τον έλεγχο μέσα στην άρχουσα τάξη. Έγραψε ένα άρθρο και ανακάλυψε ότι ούτε μια εφημερίδα του Πεκίνου δεν ήθελε να το δημοσιεύσει. Τελικά, το άρθρο εμφανίστηκε σε ένα λογοτεχνικό περιοδικό της Σαγκάης. Χωρίς να προτείνει κάποια διέξοδο από την κρίση, ζητούσε το ξεκίνημα μιας εκστρατείας με στόχο «το βάθεμα του κομμουνισμού στην Κίνα». Τον Μάη του 1966, ο Μάο κατάγγειλε τους εχθρούς του στην ηγεσία ότι «ακολουθούν τον καπιταλιστικό δρόμο» και κάλεσε τα μέλη του Κόμματος να τους αποκηρύξουν.

Στο Πεκίνο ο Μάο πέτυχε σχεδόν αμέσως να απομακρύνει τους βασικούς αντιπάλους του από τις ηγετικές τους θέσεις. Για να το επαναλάβει όμως αυτό στο σύνολο της χώρας χρειαζόταν κάτι περισσότερο από τον στενό ανώτερο κομματικό μηχανισμό. Ήταν αναγκασμένος να κινητοποιήσει πιο μαζικές δυνάμεις. Να μεταφέρει τη σύγκρουση από τα κεντρικά κομματικά γραφεία στους δρόμους.

Το πιο πρόσφορο ακροατήριο ήταν η νεολαία – και ειδικότερα οι φοιτητές και οι μαθητές. Ένα τέτοιο ακροατήριο ήταν σίγουρο ότι δεν θα μπορούσε να κινητο-

ποιηθεί με στόχο την επιστροφή στις πραγματικές μέρες του «Μεγάλου Άληματος». Κάθε αναφορά στις πραγματικές οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Κίνα ήταν υποχρεωμένη να απαντήσει στο ερώτημα των οικονομικών αποτυχιών, της φτώχειας, της εκμετάλλευσης, της ταξικής φύσης της Κίνας. Γι' αυτό, ο Μάο διακήρυξε ότι τέτοιες αντιλήψεις είναι «οικονομισμός» και ότι αυτό που έχει σημασία είναι να αλληλέξουν οι νοοτροπίες και οι συνειδήσεις. Μόνο έτσι «μπορούν να ξεπεραστούν τα οικονομικά προβλήματα, αλλά και οι διακρίσεις πόλης και χωριού, πνευματικής και χειρονακτικής εργασίας, διευθυντών και εργατών». Τα ζητήματα της συνείδησης, του ηθικού, της επαναστατικής θέλησης και της κομμουνιστικής αυτοθυσίας, αυτά ήταν που αποτελούσαν σύμφωνα με τον Μάο τον αποφασιστικό ιστορικό παράγοντα, και όχι η αντίθεση ανάμεσα στις παραγωγικές δυνάμεις και τις κοινωνικές σχέσεις της παραγωγής. Με απλά λόγια, για τις προηγούμενες αποτυχίες έφταιγε το γεγονός ότι ο κινέζικος λαός δεν ήταν αρκετά «κόκκινος» και επέτρεψε στους αντίπαλους του Μάο να πάρουν τον καπιταλιστικό δρόμο.

Μια τέτοια ιδεαλιστική αντίληψη μπορεί να μην είχε καμιά σχέση με μαρξιστική ανάλυση και να ήταν μόνο άληθοι για την κινέζικη γραφειοκρατική άρχουσα τάξη, αλλά για τη νεολαία που ένοιωθε ασφυκτικά σε ένα υποβαθμισμένο και αποπνικτικό σύστημα εκπαίδευσης το κάλεσμα του Μάο για μια Ποδηλοιστική Επανάσταση άγγι-

Ξε μια ευαίσθητη χορδή της.

Από τον Αύγουστο του 1966 άρχισαν να φτιάχνονται ομάδες «ερυθροφρουρών» από φοιτητές και μαθητές. Αρχικά στο στόχαστρο των επιθέσεών τους βρέθηκαν οι καθηγητές και οι εκπαιδευτικές αρχές. Αλλά γρήγορα άρχισαν να συγκρούονται με τις τοπικές γραφειοκρατίες. Οι αντιπαθείς στο λαό αξιωματούχοι σύρθηκαν έξω από τα γραφεία τους και στήθηκαν μπροστά σε δίκες παρωδίες όπου αναγκάζονταν να παραδεχθούν δημοσίως τα «εγκλήματά» τους.

Ό,τι μπορούσε να θεωρηθεί «αστική» ή «φεουδαρχική» κουλτούρα καταστρεφόταν. Απαγορεύθηκαν ο Σέξπηρ, ο Μολιέρος και ο Ιπσεν. Κάνκαν βιβλιοθήκες και λεηλατήθηκαν μουσεία που περιείχαν ανεκτίμητα έργα.

Όλα αυτά βέβαια συνοδεύονταν από μια κατευθυνόμενη προσωπολατρεία στο Μάο. Παντού εγκαταστάθηκαν γιγάντια πορτραίτα του «Μεγάλου Τιμονιέρη». Το να μην μπορείς να απαγγείλεις απέξω κομμάτια από το «Κόκκινο Βιβλιάρικι» - ένα ανθολόγιο από φράσεις του Μάο που θεωρείτο το Α και το Ω της διαλεκτικής σκέψης - ήταν απόδειξη απειθαρχίας. Σε μια μοναδική επίδειξη "επαναστατικής θέλησης", ο Μάο κολλύπησε στον ποταμό Γιανγκτσέ, υποτίθεται τέσσερις φορές πιο γρήγορα απ' όσο το παγκόσμιο ρεκόρ για τη συγκεκριμένη απόσταση.

Εργάτες

Αν σύμφωνα με τον Μαρξ το στοιχείο που καθορίζει περισσότερο από κάθε άλλο τον χαρακτήρα μιας προλεταριακής επανάστασης είναι η ανεξάρτητη πρωτοβουλία των εργατών («η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας»), τότε σίγουρα όσον αφορά τις επιδιώξεις του Μάο, η Πολιτιστική Επανάσταση μόνο «Προλεταριακή» δεν ήταν. Από την αρχή ο Μάο έκανε σαφές ότι η Πολιτιστική Επανάσταση απαγορευόταν να περάσει τις πύλες των εργοστασίων.

«Η επανάστασή μας αφορά τη νεολαία και δεν πρέπει με κανένα τρόπο να επηρεάσει την παραγωγική διαδικασία με τρόπο που θα επιβραδύνει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας», επανέλαβε πολλές φορές. *«Οι εργάτες θα πρέπει να παραμένουν σταθερά στο πόστο της δουλειάς τους, να τηρούν σταθερά το οκτάωρο τους και να κάνουν επανάσταση μόνο στον ελεύθερο χρόνο τους εκτός ωραρίου εργασίας»,* έλεγε η ανακοίνωση του Πρακτορείου Νέα Κίνα στις 10 Φεβράρη 1968. Το Συνέδριο του ΚΚΚ αποφάσισε ότι στους χώρους δουλειάς θα έμπαινε σε εφαρμογή *«ένα πρόγραμμα Σοσιαλιστικής Εκπαίδευσης, ενώ η Πολιτιστική Επανάσταση θα περιοριζόταν στους χώρους της εκπαίδευσης και του πολιτισμού καθώς και στα ηγετικά κλιμάκια του κόμματος και*

Το κίνημα των ερυθροφρουρών σύντομα ξέφυγε από τον έλεγχο του Μάο

της κυβέρνησης». Με μια πιο συγκεκριμένη απόφαση απαγορεύθηκε στους ερυθροφρουρούς να πηγαίνουν στα εργοστάσια και να ενοχλούν τους διευθυντές και άλλους αξιωματούχους της παραγωγής.

Όμως από τα τέλη του 1966 το χάος σε ολόκληρη τη χώρα και το σύστημα είχε φτάσει σε τέτοιο βαθμό, που ο Μάο αναγκάστηκε να επέμβει για να κόψει τα φτερά του κινήματος που ο ίδιος είχε προκαλέσει. Αποδείχθηκε αδύνατο. Η κατάσταση είχε ξεφύγει εντελώς από τα χέρια της γραφειοκρατίας.

Ένα πρώτο ζήτημα είναι ότι αρκετοί τοπικοί αξιωματούχοι δεν ήταν καθόλου διατεθειμένοι να υπακούσουν στους ερυθροφρουρούς. Οι περισσότεροι βέβαια διακήρυξαν την αιώνια πίστη τους στον πρόεδρο Μάο. Αλλά άρχισαν να οργανώνουν τις δικές τους ελεγχόμενες ομάδες ερυθροφρουρών κατηγορώντας για «αντεπαναστάτες» όσους γραφειοκράτες στρέφονταν εναντίον τους. Ετσι άρχισαν να εμφανίζονται και να πολλαπλασιάζονται αηματοδώς ένοπλες συμμορίες με δεκάδες χιλιάδες μέλη η κάθε μια. Αυτές οι συμμορίες συγκρούονταν μεταξύ τους κάνοντας χρήση ακόμα και οπλοβόλων και αντιαεροπορικών ρουκετών. Το καλοκαίρι του 1967 στην Κίνα επικρατούσε μια κατά-

σταση που λίγο απείχε από εμφύλιο πόλεμο, όπως παραδέχονταν ηγετικά μέλη του στρατού και του κόμματος. Η άρχουσα τάξη βρέθηκε σε αδιέξοδο.

Η Κομμούνια της Σαγκάης

Όμως, για την άρχουσα τάξη είχε προκύψει και μια απειλή πολύ βαθύτερη: η επανεμφάνιση της εργατικής τάξης σαν μια ανεξάρτητη δύναμη. Παρά τις απαγορεύσεις, πολλή από τις ομάδες ερυθροφρουρών είχαν πηλασιωθεί από εργοστασιακούς εργάτες. Από τα τέλη του 1966 αυτοί οι εργάτες άρχισαν να οργανώνουν απεργίες και διαδηλώσεις για να προβάλλουν τα δικά τους αιτήματα. Η μεγάλη έκρηξη ήλθε στη Σαγκάη τον Γενάρη του 1967. Ξεκινώντας από τους σιδηροδρομικούς οι απεργίες απλώθηκαν στα περισσότερα εργοστάσια της μεγαλύτερης βιομηχανικής πόλης της Κίνας. Στους δρόμους οι διαδηλώσεις ήταν καθημερινές. Τα αιτήματα που έβαζαν οι εργάτες δεν ήταν καθόλου «πολιτιστικά»: ζητούσαν αυξήσεις, καλύτερες συνθήκες δουλειάς και το δικαίωμα για ανεξάρτητα συνδικάτα - έβαζαν δηλαδή όλα τα ζητήματα που αποκέρυσε ο Μάο σαν «οικονομίστικα». Στα τέλη του Γενάρη κατέλαβαν το Δημαρχείο

της πόλης και κήρυξαν «τη νέα εξουσία στην Σαγκάη που βασίζεται στα πρότυπα της Παρισινής Κομμούνας, γι' αυτό την ονομάζουμε Λαϊκή Κομμούνα της Σαγκάης». Οι αντιπρόσωποι των εργατών έστειλαν μήνυμα στο Πεκίνο όπου ζητούσαν από τον Πρόεδρο Μάο την αναγνώριση της Κομμούνας και ανέβαλαν την επίσημη κήρυξη της νέας μορφής εξουσίας μέχρι τις 4 Φλεβάρη περιμένοντας την απάντηση. Η Σαγκάη ήταν το καμπανάκι για τον Μάο. Αυτό που είχε μπροστά του ήταν το ενδεχόμενο μιας πραγματικής εργατικής επανάστασης. Πολύ περισσότερο αφού το νέο της Σαγκάης το άπλωσαν οι σιδηροδρομικοί γρήγορα σε όλη την Κίνα, έτσι ώστε στις αρχές Φλεβάρη γινόντουσαν απεργίες σε όλη τη χώρα. Δεν συντονίζονταν, ήταν μικρής διάρκειας, συνθήως αφορούσαν μόνο ένα χώρο δουλειάς ή μια πόλη, αλλιά παρόδια αυτά σήμαναν συναγερμό για την άρχουσα τάξη.

Έχοντας το κόμμα και την κρατική μηχανή σε κατάσταση παράλυσης ο Μάο μπορούσε να στηριχθεί μόνο στο στρατό. Οι επιθέσεις του ενάντια στους «οπαδούς του καπιταλιστικού δρόμου» σταμάτησαν, ο στρατός άρχισε να παίρνει στα χέρια του τις τοπικές κυβερνήσεις, τα πανεπιστήμια, τα εργοστάσια ξεκινώντας βέβαια από τη Σαγκάη. Με διαταγή του Μάο, μόλις ο στρατός έπαιρνε τον έλεγχο σε κάθε επαρχία εγκαθιστούσε μια «Επαναστατική Επιτροπή» που αναλάμβανε την εξουσία. Στις Επιτροπές κυριαρχούσαν οι στρατιωτικοί και κομματικά στελέχη, αλλιά στη σύνθεσή τους βρισκόνταν και πολλοί αξιωματούχοι που μόλις πριν ένα χρόνο σέρνονταν στους δρόμους σαν «αντεπαναστάτες». Η ανάγκη για να αποκατασταθεί η τάξη ήταν πολύ μεγαλύτερη από την ανάγκη να ξεκαθαρίσει ο Μάο τους αντιπάλους του μέσα στην άρχουσα τάξη.

Όμως, η τάξη άργησε πολύ να αποκατασταθεί. Για μια μειοψηφία φοιτητών και εργατών η απογοήτευση από τον Μάο σήμανε στροφή τους προς τα αριστερά. Τουλάχιστον μια από αυτές τις ομάδες, η Σενγκ Βου Λιεν, ανέπτυξε μια επαναστατική μαρξιστική ανάλυση για την Κίνα. Το πρόβλημα δεν ήταν θέμα προσώπων αλλιά η ύπαρξη μιας «κόκκινης καπιταλιστικής τάξης». Το Μανιφέστο της «Πού βαδίζει η Κίνα;» κυκλοφόρησε στις 12 Γενάρη του 1968. Ανάμεσα σε άλλα έγραφε:

«Στον αγώνα για την κατάληψη της εξουσίας πρέπει να εφαρμοστεί η μαρξιστική αρχή του τσακίσματος της παλιάς κρατικής μηχανής. Το σύστημα της εκμετάλλευσης και της γραφειοκρατίας πρέπει να διαλυθεί ολοκληρωτικά... Η πραγματική επανάσταση δεν έχει αρχίσει ακόμα... Το προλεταριάτο μπορεί να χάσει σε αυτή την επανάσταση μόνο τις αλυσίδες του, αλλιά μπορεί να κερδίσει τον κόσμο ολόκληρο. Η Κίνα του αύριο να είναι ο κόσμος

***“Πρέπει να ξεπεράσουμε κάθε χώρα σε ατομικές βόμβες και υδρογονοβόμβες όποιο και αν είναι το κόστος”. Δήλωση του Μάο , Γενάρης 1965.
Φωτομοντάζ από προπαγανδιστική αφίσα του καθεστώτος***

της Κομμούνας».

Η τελική απάντηση του Μάο ήταν η κλιμάκωση της καταστολής. Από το τέλος του 1968 οι ερυθροφρουροί στέλνονταν μαζικά εξορία. Η τυπική δικαιολογία ήταν ότι στέλνονται εκεί για διαπαιδαγώγηση μαζί με τους αγρότες. Η Πολιτιστική Επανάσταση έληξε (αν και επίσημα κηρύχθηκε το τέλος της το 1977).

Τα χρόνια που ακολούθησαν η άρχουσα τάξη στην Κίνα βρέθηκε αντιμέτωπη με δυο προβλήματα. Το ένα ήταν να ξαναχτίσει το κόμμα και την κρατική μηχανή. Το δεύτερο, η οικονομία. Το πρώτο το έλυσε,

το δεύτερο όχι. Ο θάνατος του Μάο τον Σεπτέμβρη του 1976 άνοιξε μια περίοδο συγκρούσεων στην ηγεσία του ΚΚΚ που κατέληξε στη νίκη της μερίδας που υποστήριζε την στροφή στην αγορά και το άνοιγμα στον δυτικό και τον γιαπωνέζικο καπιταλισμό. Όμως, η στροφή από τον κρατικό καπιταλισμό στον καπιταλισμό της αγοράς, όχι μόνο δεν έλυσε τα προβλήματα για τους εργάτες, τους αγρότες και τη νεολαία, αλλιά τα βάθυνε. Η νέα έκρηξη ήλθε με την εξέγερση της πηλατείας Τιεν Ανμεν το 1989. Η επόμενη είναι μπροστά μας.

ΜΜΕ και Επαναστατικός Τύπος

Σίγουρα στην περίοδο που διανύουμε θα μπορούσε να πει πολλή κανείς, για τον ρόλο των ΜΜΕ στις κοινωνικές εξελίξεις και να κάνει δικαίως σκληρή κριτική. Μόνο ο ρόλος και ο λόγος τους στην περίοδο των φοιτητικών καταλήψεων θα ήταν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Πριν όμως το επιχειρήσουμε, ας αναρωτηθούμε αν αυτά τα ανεπαρκή ΜΜΕ για την κάλυψη των αναγκών της κοινωνίας (σε ενημέρωση και ψυχαγωγία) μας έχουν τροφοδοτήσει με αξιοποιήσιμες εικόνες και στοιχεία. Από πού είδαμε στο ξεκίνημα της σαιζόν τον μπάτσο με την σιδερογροθιά να χτυπάει τους εκπαιδευτικούς; Από πού είδαμε την υπόθεση της Ζαρντινιέρας στη Θεσσαλονίκη, την ωμή βία σε βάρους των φοιτητών, τα βίντεο μα τα "κατορθώματα" στο αστυνομικό τμήμα της Ομόνοιας, τα γεγονότα στο Ιράκ, γιατί ξεσηκώθηκε η παγκόσμια κοινή γνώμη όταν δημοσιεύθηκαν φωτογραφίες με Γερμανούς στρατιώτες στο Αφγανιστάν να παίζουν μπάλα με κρανιά;

Γιατί άραγε οι συνάδελφοι που κάλυπταν τις φοιτητικές κινητοποιήσεις έπεσαν θύματα της αστυνομικής βίας, οι αντίστοιχοι του δικαστικού ρεπορτάζ το ίδιο, οι πολεμικοί ανταποκριτές συχνά εκφοβίζονται, αλλιά και δολοφονούνται από τον στρατό κατοχής στο Ιράκ, ή αλλήλου; Η χρησιμότητα των ΜΜΕ πάει μαζί με την δυνατότητα του πωλητή να ερμηνεύει, να εξηγεί, να δέχεται ή να απορρίπτει αυτό που βλέπει. Ποιός πιστεύει για παράδειγμα τις διακηρύξεις του Αθλογοσκόφου ότι η οικονομία πάει καλά, όταν έχει γυρίσει "γδαρμένος" από το ταμείο του σουπερ μάρκετ;

Τηλεθέση, αναγκρισιμότητα, ακροαματικότητα, δεν σημαίνουν κατ' ανάγκη και αποδοχή του μηνύματος χωρίς επεξεργασία. Άλλωστε να μην ξεχνάμε πως ολοκληρωτικά καθεστώτα με στεγνό έλεγχο στα ΜΜΕ, δεν μπόρεσαν να αποφύγουν το αναπόφευκτο και έπεσαν κάτω από επαναστάσεις και εξεγέρσεις (δικτατορίες, καθεστώδες απαρτχάιντ στη Ν.Αφρική, κατάρρευση του κρατικού καπιταλισμού στο πάλη ποτέ ανατολικό μπλόκ). Άρα η λογοκρισία και η προπαγάνδα δεν σταματάνε τις κοινωνικές διεργασίες.

Ας ανατρέξουμε στη μαρξιστική παράδοση. Θα δούμε τον Λένιν να ιδρύει την

Ο Νάσος Μπράτσος υποστηρίζει ότι το κίνημα χρειάζεται τα δικά του ΜΜΕ

εφημερίδα Ίσκρα (σπίθα) και από το Μόναχο, όπου εμφανίστηκε το πρώτο της φύλλο το 1900, να επιχειρεί μέσα από την εφημερίδα και την αρθρογραφία, τις ιδέες, τα σχόλια, να συνενώσει, να ομογενοποιήσει τις διάσπαρτες ομάδες του νεαρού τότε σοσιαλδημοκρατικού κινήματος της Ρωσίας. Μία εφημερίδα που έδινε μάχη ενάντια στον "οικονομισμό", που πέρναγε λαθραία στη Ρωσία και σύντομα με πρόταση του Λένιν, αρθρογράφος της έγινε και ο Τρότσκι. Μέσα σε μια τριετία από την έκδοσή της, η Ίσκρα είχε καταφέρει να γίνει η πλειοψηφούσα τάση στη ρωσική σοσιαλδημοκρατία.

Αντίστοιχο ρόλο είχε και η προσπάθεια του Αντόνιο Γκράμσι στην Ιταλία, σε μια περίοδο που το σοσιαλιστικό κόμμα της Ιταλίας, ήταν διαιρεμένο σε δύο τάσεις, την δεξιά με αυτούς που υποστήριζαν τις μεταρρυθμίσεις μέσα από το κοινοβούλιο σε συνεργασία με φιλελεύθερους αστούς πολιτικούς και την αριστερή πτέρυγα που έβαζε το ζήτημα της επανάστασης και της ανατροπής του καπιταλισμού. Η εφημερίδα ονομάστηκε "L Ordine Nuovo" (η νέα τάξη) και συσπειρώσε τα πιο προχωρημένα τμήματα εργατών που πρωταγωνίστησαν στη ηγεγόμενη κόκκινη διετία 1919-1920 στην Ιταλία, με εκατομμύρια εργάτες να κάνουν απεργίες καταλήψεως, διαδηλώσεις και να ιδρύουν εργοστασιακές επιτροπές.

Οι ορντινοβίσιτι υποστήριζαν ότι τα εργοστασιακά συμβούλια έπρεπε να παίξουν τον ρόλο των σοβιέτ. Το ενδιαφέρον είναι η αντίληψη του Γκράμσι, ότι η άρχουσα τάξη δεν κυβερνά μόνο με την βία, αλλιά και μέσα από το σύστημα αναπαραγωγής της ιδεολογίας της και αυτή η ηγεμονία της, είναι που εξασφαλίζει την διαιώνιση της κυριαρχίας της. Δίπλα όμως στη ηγεγόμενη "κοινή λογική" (την κυρίαρχη αντίληψη) υπάρχει και η εμπειρία της ζωής που έρχεται σε αντίθεση με αυτήν. Η εμπειρία της εκμετάλλευσης, της αδικίας, της καθημερινής αντίστασης δημιουργεί

την "αντιφατική συνείδηση" της εργατικής τάξης, στην οποία επιδρούν αυτές οι δύο επιρροές.

Για να δοθεί αυτή η μάχη με επιτυχία, πρέπει να δοθεί οργανωμένα και σε αυτό το επίπεδο. Να δώσουμε ένα σύγχρονο κορυφαίο παράδειγμα σε αυτό το επίπεδο, της διαφοράς ανάμεσα στην κυρίαρχη ιδεολογία και τις εμπειρίες ενός κόσμου. Όταν εκατομμύρια αντιπολεμικοί διαδηλωτές στις 15 Φλεβάρη διαδήλωσαν σε όλο τον κόσμο (και στην Αθήνα) το ίδιο βράδυ ο Χατζηνικολάου στο Μέγαρα, είχε πρώτο θέμα τις ...βόλτες του τέως, ξεσηκώνοντας θύελλα διαμαρτυριών, που τον υποχρέωσαν να ζητήσει (υποκριτικά όπως έδειξε και η μετέπειτα πορεία του) συγγνώμη.

Τα "εναλλακτικά ΜΜΕ"

Άλλη μια σημαντική αναφορά είναι η Πορτογαλέζικη Επανάσταση του 1974, που από εξέγερση αξιωματικών του στρατού, ενάντια στη δικατορία, πήρε διαστάσεις και οι εργάτες πήραν στα χέρια τους ΜΜΕ που ήδη υπήρχαν και λειτούργησαν, αλλιάζοντας την "γραμμή" τους. Καταλήφθηκε ο σταθμός της καθολικής εκκλησίας "Αναγέννηση", γεγονός που θορήβησε τόσο την άρχουσα τάξη που βομβάρδιζε τις κεραίες. Στην εφημερίδα "Ρεπούμπλικα" οι εργάτες πέταξαν έξω τον διευθυντή και ανέλαβαν αυτοί, κάνοντας ένα "τρόστ", "όμιλο" θα το έλεγαν οι καπιταλιστές της "Ρεπούμπλικα" με την "Αναγέννηση", που μετέδιδε τις ειδήσεις με την ματιά του εξεγερμένου κόσμου.

Στην Ελλάδα είχαμε αρκετές περιπτώσεις τέτοιων ΜΜΕ, όπως ο "εργάτης του Βόλου", εφημερίδα που αρχικά ήταν ιδιοκτησία του Παρθεναγωγείου Βόλου και ακολούθως πέρασε στην ιδιοκτησία του Εργατικού Κέντρου Βόλου. Έμεινε στην ιστορία για τους μεγάλους αγώνες που έδωσε για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας, της "μαλιαρής", όπως την αποκαλούσαν υποτιμητικά οι τότε ισχυροί αντίπαλοί της. Υπήρχε και ο "Ανεξάρτητος" του Πουρνάρα, καθημερινή εφημερίδα με προωθημένη κριτική ματιά, την περίοδο του μεσοπολέμου, που έκλεισε από το καθεστώς του Μεταξά.

Και στη σύγχρονη περίοδο συναντάμε "εναλλακτικά" ΜΜΕ, που επιχειρούν να

Από την απεργία της ΕΣΗΕΑ στις 7 Μάρ

καλήψουν ανάγκες και αναζητήσεις που δεν καλύπτονται από τον αστικό Τύπο, χωρίς όμως να έχουν συνειδητή και διακηρυγμένη θέση σε επαναστατική κατεύθυνση, ή πού δημιουργούνται στη διάρκεια μιας κινητοποίησης με στόχο να βοηθήσουν στην προβολή της και με διάρκεια ζωής, όσο και αυτή. Τέτοιου τύπου κινηματικά ΜΜΕ, συναντήσαμε σε επαναστατικές εξάρσεις και εξεγέρσεις (πχ Πολυτεχνείο 1973, η χρήση του ραδιοφωνικού σταθμού), σε δράσεις κοινωνικών ομάδων (ραδιόφωνα απεργιών και καταλήψεων στην Ελλάδα, την δεκαετία του 90, όπως στα ΤΕΙ, στους αγώνες της ΕΒΟ, της Πειραιϊκής-Πατριϊκής, κλπ).

Είδαμε σωματεία να υπερασπίζονται δημοτικά ραδιόφωνα, όπως η απεργία των εργατών της επιχείρησης Τσαούσογλου για να μην κλείσει η αστυνομία το ραδιόφωνο στην Χαλκίδα το 1989. Είδαμε Εργατικά Κέντρα (Εύβοια) να ανοίγουν δικά τους ΜΜΕ (ραδιόφωνα). Το ίδιο φαινόμενο το συναντάμε και αλλού. Για παράδειγμα στις ΗΠΑ, το Pacifica Radio, που ιδρύθηκε το 1949 και ήταν αντίθετο σε όλες τις επιλογές των κυβερνήσεων των ΗΠΑ (πόλεμος στην Κορέα, στο Βιετνάμ, στην Παλαιστίνη, στη Σερβία, στο Κόσσοβο, στο θέμα του ρατσισμού-δέχθηκε μάλιστα και βομβιστική επίθεση από την Κού Κλάουζ Κλάν). Λειτουργούσε με συλλογικό μοντέλο διοίκησης, αλλά άρχισε να δέχεται πιέσεις από το σκόπιμο σταμάτημα επιχορηγήσεων και διαφημίσεων.

Κατά την περίοδο της δικτατορίας στην Ελλάδα, οι δημοσιογράφοι του αστικού Τύπου, όσοι δεν βρέθηκαν σε φυλακές και

εξορίες, τροφοδοτούσαν τις αντιστασιακές οργανώσεις με την λογοκριμένη από το καθεστώς ειδησεογραφία, η οποία διοχετεύονταν σε εφημερίδες που τυπώνονταν στο εξωτερικό και πέρναγαν παράνομα στην Ελλάδα (όπως η "Ελεύθερη Ελλάδα"). Βοηθούσαν τους ανταποκριτές των ξένων ΜΜΕ, να βγάσουν την εικόνα της χώρας και της αντίστασης στα διεθνή ΜΜΕ και χρησιμοποιούσαν διάφορα τρικ διαμαρτυρίας στην λογοκρισία, όπως δημοσίευση λευκών κομματιών εκεί που η λογοκρισία έκοβε ένα άρθρο, παιχνίδια με τους τίτλους των θεμάτων και την σεληνοποίηση, που πέρναγαν αντιδικτατορικά μηνύματα.

Σήμερα η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών ΜΜΕ αύξησε τον αριθμό των εργαζόμενων και των ειδικοτήτων που εργάζονται σε αυτά και ιδρύθηκαν μια σειρά από νέα κληδικά σωματεία (ΕΤΕΡ, ΕΠΙΤΑ, ΕΠΙΤ-ΒΕ, κλπ). Παράλληλα άρχισαν οι ανατροπές στην επικρατούσα συνείδηση των εργαζόμενων στα ΜΜΕ, αφού τα κάποτε καλά και σίγουρα ΜΜΕ, άρχισαν να περνάνε κρίσεις και να μη νοιώθει κανείς πλέον σίγουρος (εξεήλιξες σε Φιάς, Ελεύθερο Τύπο, Ελευθεροτυπία, κλπ) Δεν πρόκειται για ελληνικό φαινόμενο, αλλά για παγκόσμιο. Για παράδειγμα το BBC, αποφάσισε να κλείσει μια σειρά ξενόγλωσσων προγραμμάτων, ανάμεσά τους και το ελληνικό, ώστε να εξοικονομήσει χρήματα και να ανοίξει ένα μεγάλο αραβόφωνο πρόγραμμα, για να ανταγωνιστεί το Αλ Τζαζίρα στην Μέση Ανατολή.

Αναμφίβοτα το βασικό ζήτημα για ένα επαναστατικό ΜΜΕ, είναι η οικονομική βιωσιμότητα. Μπορεί να περιμένει σε σταθερή βάση έσοδα από διαφήμιση από

εταιρίες κινητής τηλεφωνίας, όταν πρωτοστατεί στην ανάδειξη των αγώνων των κατοίκων ενάντια στην ακτινοβολία τους; Ή μήπως από ναυτιλιακές εταιρίες, όταν στέκεται στο πλευρό των ναυτεργατών, των νησιωτών που μένουν αποκλεισμένοι τον χειμώνα, αλλά και όταν παλεύει να μην υπάρχουν άλλα "Εξηρές Σαμίνα" και "Δύστος". Μπορεί να περιμένει διαφημίσεις από τραπεζικά προϊόντα και την ίδια ώρα να στηρίζει τις κινητοποιήσεις των τραπεζοϋπαλλήλων, αλλά και να κάνει κριτική στις τράπεζες για τα ηλποτικά δάνεια και τις κάρτες;

Όσοι εργαζόμαστε μέσα στα μέσα, έχουμε υπάρξει πολλές φορές μάρτυρες τέτοιων εκβιασμών. Να θυμίσω ότι όταν απεργούσαν οι τραπεζοϋπαλλήλοι της Τράπεζας Εργασίας, για να μην τους απορροφήσει η Γιούρομπανκ του Λάτση, το διαφημιστικό σποτ της απεργίας τους δεν δέχονταν να το παίξουν τηλεοπτικοί σταθμοί, ούτε επ'αμοιβή, μήπως και θυμώσει ο Λάτσης και τους κόψει τις διαφημίσεις σε άλλους τομείς. Για αυτό λοιπόν το άνοιγμα στην κοινωνία με διακίνηση χέρι - χέρι σε χώρους εργασίας, σε δίκτυα από τα κάτω, με οργάνωση της οικονομικής ενίσχυσης, είναι οι πραγματικοί, σταθεροί και αναγκαίοι πόροι για την επιβίωση τέτοιων εγχειρημάτων. Επίσης η στήριξη των αντιστάσεων μέσα στον αστικό Τύπο (και είναι πολλές, άσχετα αν δεν είναι ορατές) από τους εργαζόμενους όλων των ειδικοτήτων (δημοσιογράφοι, τεχνικοί, διοικητικοί, στην προοπτική ίδρυσης ενός ενιαίου και δυνατού συνδικάτου Τύπου) είναι ο άληθος βασικός όρος, που ποτέ δεν πρέπει να ξεχνάμε.

Βιβλιοκριτική

Επανάσταση και απελευθέρωση

Λέον Τρότσκι Προβλήματα της καθημερινής ζωής

Τιμή: 15 ευρώ
187 σελίδες
Εκδόσεις: ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Ένα παλιό αναρχικό σύνθημα έλεγε ότι, αν ο καπιταλισμός είναι η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, τότε ο κομμουνισμός είναι το ακριβώς αντίθετο.

Το σύνθημα ειρωνευόταν την υπεράσπιση των καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» από τη σταλινική Αριστερά, από εκεί και η επιτυχία του. Απηχούσε όμως, ταυτόχρονα, και τη γενικότερη αμφισβήτηση για το κατά πόσο μια εργατική επανάσταση είναι αρκετή για να δημιουργήσει μια ουσιωδώς διαφορετική κοινωνία από την καπιταλιστική. Η νέα έκδοση των «Προβλημάτων Της Καθημερινής Ζωής» του Λέον Τρότσκι από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο έχει σαν στόχο να υπερασπιστεί αυτή ακριβώς τη στρατηγική της εργατικής επανάστασης.

Γιατί όταν μιλάμε για εργατική επανάσταση, δεν εννοούμε απλώς την απαλλοτρίωση των καπιταλιστών, την εκδίωξη τους από τα εργοστάσια και τους χώρους δουλειάς, τη διάλυση του αστικού κράτους (της αστυνομίας, του στρατού, των φυλακών, κλπ). Εδώ το «απλώς» είναι βέβαια μια υπερβολή: αν σήμερα παίρναμε τον πλούτο και τα όπλα από τα χέρια των καπιταλιστών, «απλώς» θα εξαλείφαμε την φτώχεια, θα σταματούσαμε τον πόλεμο, θα σώζαμε τον πλανήτη από την περιβαλλοντική καταστροφή. Κι όμως, αυτά δεν είναι παρά μόνο η αρχή του προγράμματος της εργατικής επανάστασης, όπως δείχνει η εμπειρία της Ρωσίας εννήντα χρόνια πριν. Τα «Προβλήματα Της Καθημερινής Ζωής» είναι απ' αυτή την άποψη ένα αδιαμφισβήτητο ντοκουμέντο.

Έτσι, το 1923, σε μια Ρωσία κατεστραμμένη από τα χρόνια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, των εξωτερικών επεμβάσεων και του εμφυλίου, με την οικονομία μόλις να ανασυγκροτείται και την αγραματοσύνη να κυριαρχεί, οι εργάτες συγκεντρώνονται και συζητάνε για το πώς θα πολεμήσουν τις ιδέες και τις πρακτικές της καταπίεσης στις οικογενειακές και τις προσωπικές τους σχέσεις. Οι τίτλοι των άρθρων του Τρότσκι, που προέκυψαν από αυτές τις συζητήσεις, μοιάζουν τόσο παράταιροι με τις υλικές συνθήκες στη μετεπαναστατική Ρωσία, είναι όμως τόσο χαρακτηριστικοί: «Οι φίλοφρονήσεις και η ευγένεια σαν αναγκαίες συνθήκες για αρμονικές σχέσεις», «Πρέπει να παθήσουμε για ένα καθαρό ηξεϊλόγιο», «Η προσοχή πρέπει να στρέφεται στις ηλεπομέρειες», «Για να αναδιοργανώσουμε τον τρόπο ζωής πρέπει να τον γνωρίζουμε».

Δεν θα προσπαθήσουμε εδώ να αναπαράγουμε το περιεχόμενο των άρθρων του Τρότσκι ή των στενογραφημένων πρακτικών από τις συζητήσεις με τους εργάτες, που περιέχονται στο βιβλίο. Σε όλα αυτά, πάντως, υπάρχει μια κοινή συνισταμένη: οι πρωταγωνιστές της επανάστασης (τόσο οι ηγέτες της, όσο – το σημαντικότερο – οι ακτιβιστές της) δεν την αντιλαμβάνονταν απλώς ως μια οικονομική μεταβολή στο πεδίο της παραγωγής ή στις σχέσεις ιδιοκτησίας. Γι' αυτούς, η εργατική επανάσταση ήταν κομμάτι μιας μεγάλης ιστορικής πρωτοβουλίας για ολόκληρη την ανθρωπότητα, ενός καινούργιου Διαφωτισμού,

τον οποίο η αστική τάξη είχε επιχειρήσει, αλλιά, λόγω της οικονομικής της θέσης, δεν κατάφερε να ολοκληρώσει. Για να πετύχει σ' αυτή της την αποστολή, η εργατική τάξη έπρεπε να πάρει τον έλεγχο της οικονομίας μέσω της πολιτικής εξουσίας. Αυτό όμως δεν ήταν παρά ο μοχλός για το ευρύτερο έργο της μεταμόρφωσης όλων των πλευρών της κοινωνικής ζωής και της απελευθέρωσης όλων των καταπιεσμένων.

Μ' αυτόν τον τρόπο πρέπει να διαβαστούν, για παράδειγμα, οι παραινέσεις του Τρότσκι ενάντια στο βάνουσο ηξεϊλόγιο, τη βωμολοχία ή το βρώμιμο των δημοσίων χώρων: όχι ως μια αστική ηθικολογία, αλλιά ως η συνειδητή προσπάθεια της ανερχόμενης εργατικής τάξης να κατακτήσει μια νέα κουλτούρα. «*Η επανάσταση*», γράφει ο Τρότσκι, «είναι πρώτα απ' όλα το ζήτημα της ανθρώπινης προσωπικότητας μέσα στα στρώματα εκείνα που κάποτε δεν διέθεταν καμιά προσωπικότητα... είναι πριν απ' όλα - και προπάντων - ένα ζήτημα του ανθρώπινου αισθήματος μας επιτρέπει να προοδεύσουμε, να δώσουμε μεγαλύτερη προσοχή στην ίδια της την αξιοπρέπεια και την αξιοπρέπεια των άλλων, να βοηθήσουμε τους αδύναμους και τους ανυπεράσπιστους ανθρώπους. Η επανάσταση δεν είναι επανάσταση αν, με τις δυνάμεις και τα μέσα που διαθέτει, δεν επιτρέψει στη διπλή και τριπλή αλληλοτιμωμένη γυναίκα να αναπτυχθεί προσωπικά και πολιτικά. Η επανάσταση δεν είναι επανάσταση αν δεν στρέψει το πιο μεγάλο ενδιαφέρον της στα παιδιά...». Αν στη «Διαρκή» ο Τρότσκι επιχειρηματολόγησε για τη μετατροπή της επανάστασης από δημοκρατική σε σοσιαλιστική και κατόπιν σε παγκόσμια, στα «Προβλήματα» επανέρχεται στη βασική του θεωρητική ούληψη και υποστηρίζει το ξεχείλιμα της επανάστασης από την ταξική πάλη στην καθημερινή ζωή. Είναι μια θέση που επιβεβαιώνεται από τις κοινωνικές εμπειρίες και τα βιώματα των επαναστατημένων εργατικών μαζών της Ρωσίας.

Όμως, τα «Προβλήματα Της Καθημερινής Ζωής» δεν είναι μόνο ένα ντοκουμέντο για το πόσο πρωτοποριακό κοινωνικό εργαστήριο ήταν η επαναστατική Ρωσία, όσο υπήρχε το εργατικό κράτος. Είναι ακόμα η υπενθύμιση ότι κάποτε υπήρξε μια Αριστερά διαφορετική από τους σταθί-

νικούς επιγόνους του Οκτώβρη, μια Αριστερά στρατηγικά ξεκάθαρη και, την ίδια στιγμή, μαζική και ευέλικτη στην τακτική της. Ο Τρότσκι δεν διστάζει να ειρωνευτεί εκείνους τους επαναστάτες που χρησιμοποιούν βάνουσο ή ξηλιόγιο, δίδον «για να συνδεθούν με τις μάζες». Τέτοιου είδους υπόκληση σε καθυστερημένες ιδέες ήταν λάθος για την Αριστερά των μπολσεβίκων, που δεν φοβόταν να ανοίξει τη συζήτηση και για τα πιο «δύσκολα» ζητήματα: για την καταπίεση των γυναικών, για τον αντισημιτισμό, τον αλκοολισμό ή τη θρησκευτική πίστη. Όμως, σ' αυτή τη συζήτηση, δεν υπήρχε ίχνος οσχαρισμού ή υποτίμησης για τις μάζες. «Ένα εργατικό κράτος δεν είναι ούτε πνευματική τάξη, ούτε μοναστήρι», επαναλάμβανε ο Τρότσκι. «Παίρνουμε τους ανθρώπους όπως τους δημιουργήσε η φύση και όπως εν μέρει τους διέπλησε και εν μέρει τους σασκάτσε η παλιά κοινωνία». Η επανάσταση δεν είναι έργο ανθρώπων μυημένων και ξεκάθαρων, αλλά μπερδεμένων και αντιφατικών, ανθρώπων που μπορεί να πίνουν, να βρίζουν, να κάνουν τον σταυρό τους. Είναι μέσα στο καμίνι της ταξικής πάλης που οι άνθρωποι αλληλάζουν και η βοήθεια της επαναστατικής Αριστεράς είναι κρίσιμη προς αυτή την κατεύθυνση.

Γράφοντας τα άρθρα που περιέχονται στο βιβλίο, ο Τρότσκι υπεράσπιζε αυτή την Αριστερά και αυτή την επαναστατική διαδικασία από τη σταλινική γραφειοκρατία που είχε ήδη αρχίσει να κάνει την εμφάνισή της. Η επανέκδοση των «Προβλημάτων Της Κομμουνιστικής Ζωής» στοχεύει στην ανακάλιψη αυτής της επαναστατικής παράδοσης από μια νέα γενιά ακτιβιστών. Γι' αυτό και συστήνουμε ανεπιφύλακτα το διάβασμα και τη διάδοσή τους.

Η έφοδος στον ουρανό

Προσπερ-Ολιβιέ Λισαγκαρέ Η ιστορία της Παρισινής Κομμούνας του 1871

ΤΟΜΟΣ Α'

Τιμή: 19 ευρώ
307 σελίδες

ΤΟΜΟΣ Β'

Τιμή: 27 ευρώ
430 σελίδες

Εκδόσεις: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στις 18 Μάρτη του 1871 οι εργάτες του Παρισιού ανέτρεψαν την συντηρητική κυβέρνηση της Γ' Γαλλικής Δημοκρατίας με πρωθυπουργό τον Αδόλφο Θιέρσο,

πήραν την εξουσία της πόλης στα χέρια τους και λίγες μέρες μετά ανακήρυξαν την Κομμούνα, την πρώτη εργατική κυβέρνηση στην ιστορία. «Εκαναν», σύμφωνα με τα λόγια του Μαρξ, «έφοδο στον ουρανό» και για τις επόμενες 72 ημέρες ξεκίνησαν να κάνουν το στόχο όλων όσων παλεύουμε τον καπιταλισμό: πραγματικότητα, να χτίζουν μια νέα κοινωνία χωρίς αφεντικά, καταπίεση και φτώχεια. Στην άνοδο, τη ζωή, τα διδάγματα και την ηρωική πτώση της πρώτης νικηφόρας εργατικής επανάστασης είναι αφιερωμένο το δίτομο βιβλίο του Προσπερ-Ολιβιέ Λισαγκαρέ «Η ιστορία της Παρισινής Κομμούνας του 1871».

Ο Λισαγκαρέ δεν ήταν «ούτε μέλος, ούτε αξιωματούχος, ούτε υπάλληλος της Κομμούνας», όπως γράφει για τον εαυτό του στον πρόλογο της πρώτης έκδοσης το 1876. Ήταν ένας απλός αγωνιστής, ένας στρατιώτης της Κομμούνας που πολέμησε μέχρι τέλους για την υπεράσισή της. Με την εμπειρία που είχε ως δημοσιογράφος, αφιέρωσε τα 5 πρώτα χρόνια της αυτοεξορίας του μετά την πτώση της Κομμούνας για να γράψει την ιστορία της γιατί «Η σταθερή, ακαταμάχητη άνοδος της εργατικής τάξης είναι το κορυφαίο γεγονός του 19ου αιώνα. Το 1830, το 1848, το 1870, ο λαός κυριεύσει το Δημαρχείο, για να το παραχωρήσει πολύ γρήγορα σ' εκείνους που έκλεβαν τις νίκες του. Το 1871 θα μείνει εκεί, θα αρνηθεί να το παραδώσει και, για περισσότερο από 2 μήνες, θα διοικήσει, θα κυβερνήσει, θα οδηγήσει την πόλη στη μάχη».

Η επανάσταση της 18ης Μαρτίου ήταν το αποτέλεσμα αλληλεπλήθων προδοσιών της γαλλικής αστικής τάξης. Ως σκληρή μοναρχία με αρχηγό για 18 χρόνια τον Λουδοβίκο Βοναπάρτη είχε την προηγούμενη χρονιά οδηγήσει τη χώρα στον γαλλοπρωσικό πόλεμο με χιλιάδες θύματα

και αιχμαλώτους, φέρνοντας τους Πρώτους έξω από το Παρίσι. Αλλά και ως «δημοκρατία» -μετά την κατάρρευση της μοναρχίας το Σεπτέμβριο του 1870- αποφάσισε να παραδώσει την πρωτεύουσα στον εχθρό για να αποφύγει τους εργάτες που την υπερασπιζόνταν. Οι εργάτες αρνήθηκαν να παραδώσουν τα όπλα. Η επανάσταση έσπειρε τον θιέρσο, τον «πάντα διαθέσιμο όταν χρειαζόταν ένας φιλελεύθερος για να πυροβολήσει το λαό» και «τον πιο αριστοτέχνη στις κοινοβουλευτικές δολοπλοκίες», να τρέξει μαζί με την κυβέρνηση και τους αστούς φίλους του να κρυφτούν στις Βερσαλλίες.

Στις 19 Μαρτίου «Η κόκκινη σημαία κυματίζει στο Δημαρχείο. Μαζί με την πρωινή ομίχλη θα εξαφανιστούν ο στρατός, η Κυβέρνηση και η διοίκηση». Για πρώτη φορά στην ιστορία, οι εργάτες καταλαμβάνουν την πολιτική εξουσία με κέντρο το Δημαρχείο και ξεκινούν πάνω στα συντρίμια του παλιού καταπιεστικού κράτους να οικοδομήσουν ένα νέο, το εργατικό.

Σα να απαντά σήμερα στο ερώτημά μας, μα πώς γίνεται οι εργάτες να κυβερνήσουν, ο Λισαγκαρέ μας λέει: «Ναι, ήταν άσημοι, όλοι τους σχεδόν έλληποις μορφώσεως, ενώ κάποιοι απ' αυτούς υπερενθουσιώδεις. Ο λαός όμως ήταν μαζί τους και τους έστελνε αυτήν την πνοή έμπνευσης από την Κομμούνα του 1792-93. Το Παρίσι ήταν το κάρβουνο, το Δημαρχείο η φλόγα. Μέσα σ' αυτό το Δημαρχείο, όπου μεγαλώνυμοι αστοί είχαν συσσωρεύσει ήττες επί προδοσιών, οι νεόφερτοι συνάντησαν την νίκη επειδή αφουγκράστηκαν το Παρίσι».

Ολόκληρη η ιστορία του Λισαγκαρέ είναι ένα μάθημα για το πώς οι «άσημοι» γίνονται οι πιο ικανοί όταν αναλαμβάνουν το καθήκον να αλληλάξουν τη ζωή τους. Περιγράφει για την οργάνωση της Κομμούνας «Η συνέλευση διαιρείται σε επιτροπές επιφορτισμένες με διαφορετικά καθήκοντα: στρατιωτική, οικονομικών, δικαιοσύνης, δημόσιας ασφάλειας, εργασίας και εμπορίου, προμηθειών, εξωτερικών σχέσεων, δημοσίων υπηρεσιών και παιδείας. Εκλέγεται μια τακτική Εκτελεστική Επιτροπή... η οποία θα ανανεώνεται κάθε μήνα».

Όλοι όσοι αναλαμβάνουν θέσεις στην διαχείριση και άμυνα της πόλης είναι άμεσα ανακλητοί. Εκλέγονται μόνο για να κάνουν πράξη τις αποφάσεις αυτών που τους ψήφισαν και αν δεν το κάνουν ανακαλούνται την ίδια στιγμή. Όλοι αμείβονται με μισθό εργάτη για να μην έχουν κανένα προσωπικό όφελος από την επανάσταση. Οι υπηρεσίες «θα βρεθούν υπό την επίδεξια και φειδωλή διαχείριση -το ανώτατο όριο αποδοχών, 6.000 φρ., δεν θα το φτάσει ποτέ κανείς- ανθρώπων που δεν είχαν σχέση με αυτό το επάγγελμα Ιεργάτες,

κατώτεροι υπάλληλοι, κι αυτό στα μάτια της μπουζουαρχιάς των Βερσαλλιών ήταν ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματά τους".

Για τον Λισαγκαρέ κάθε μέτρο της Κομμούνας είναι ανάγκη να αντιπαρατεθεί με τους νόμους και τα μέτρα που έπαιρνε η άρχουσα τάξη. Μόνο έτσι μπορεί ο καθένας να συνειδητοποιήσει το βαθμό της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης που άγγιξαν σε ελάχιστες μέρες οι εργάτες. Με συζήτηση που δεν ξεπερνά τη μία ή μιάμιση ώρα, με το πρώτο της διάταγμα η Κομμούνα "διαγράφει τα χρέη από ενοίκια για το διάστημα Οκτωβρίου 1870-Ιουλίου 1871, όπως και τα οφειλόμενα ποσά για τα ενοίκια των επιπλωμένων κατοικιών. Οι Βερσαλλίτες δεν προσφέρουν παρά μόνο αναβολές -είναι άδικο. Η Κομμούνα παρέχει εξοφλητήριο, λέγοντας, και με το δίκιο της, ότι η ιδιοκτησία οφείλει να πληρώσει το μερίδιό της στις θυσίες".

Ο Λισαγκαρέ αφιερώνει ειδικό κεφάλαιο για να προβάλει το έργο των Επιτροπών που παλεύουν να αναπληρώσουν τους εργάτες από τα δεσμά της οικονομικής, κοινωνικής και πνευματικής καταπίεσης. Μαθαίνουμε για την Επιτροπή Εργασίας και Εμπορίου: "Στο αίτημα πολλών εργατών αρτοποιίας, η Επιτροπή απάντησε με την κατάργηση της νυχτερινής εργασίας, μέτρο τόσο ηθικής τάξεως όσο και υγιεινής. Ετοιμάστε επίσης ένα σχέδιο κατάργησης των ενεχυροδανειστηρίων και ένα διάταγμα που αφορούσε τα εγκαταλελειμμένα από τους ιδιοκτήτες τους εργαστήρια. Το σχέδιο προέβλεπε δωρεάν επιστροφή του ενέχυρου στα θύματα του πολέμου και τους απόρους.

...Το διάταγμα που καταργούσε τις κρατήσεις από τις αποδοχές και τους μισθούς, έθεσε τέλος σε μια από τις πιο κραυγαλέες αδικίες του καπιταλιστικού καθεστώτος, εφόσον τα πρόστιμα αυτά επέβαλε, συχνά με το πιο γελοίο πρόσχημα, ο ίδιος ο εργοδότης, ο οποίος ήταν ταυτόχρονα και κριτής και κρινόμενος. Το διάταγμα που αφορούσε τα εγκαταλελειμμένα εργαστήρια, απέδιδε στην μάζα των απόκληρων την κυριότητα της εργασίας τους. Μια επιτροπή έρευνας, εκλεγμένη από τα συνδικάτα, έπρεπε να εκπονήσει την στατιστική μελέτη και απογραφή των εγκαταλελειμμένων εργαστηρίων, τα οποία θα ξαναπερνούσαν στα χέρια των εργατών".

Ο διαχωρισμός εκκλησίας κράτους με την διακήρυξη ότι η θρησκεία είναι πλέον προσωπικό ζήτημα, τα δημόσια και δωρεάν σχολεία με εκπαιδευτικό στόχο "την αγάπη για τη δικαιοσύνη", οι συντάξεις στις χήρες και τα ορφανά των σκοτωμένων στον πόλεμο αλλιά και αυτών που πέθαιναν για την υπεράσπιση της Κομμούνας, ο διεθνισμός με τον οποίο αγκαλιάζονται όλοι οι εργάτες του κόσμου, το γκρέμισμα όλων των συμβόλων του πολέμου

και του εθνικισμού στην πόλη, είναι μόνο μερικά από τα μέτρα που κάνουν την Κομμούνα κυβέρνηση των εργατών όθλου του κόσμου. Όλα ήταν πρωτόγνωρα τότε και έτσι παραμένουν σήμερα.

Η Παρισινή Κομμούνα πρόσφερε πολύτιμα διδάγματα στο σοσιαλιστικό κίνημα. Πάνω στην εμπειρία της στηρίχτηκε ο Μαρξ για να μιλήσει στο βιβλίο του "Ο Εμφύλιος Πόλεμος στη Γαλλία" για τη δικτατορία του προλεταριάτου. Το ίδιο και ο Λένιν το 1917 με το "Κράτος και Επανάσταση", για να συμβουλέψει τους εργάτες της Ρωσίας να μην αφήσουν "πέτρα πάνω στην πέτρα" από την παλιά αστική μηχανή στην προσπάθεια να χτίσουν το σοσιαλισμό. Η ιστορία του Λισαγκαρέ κάνει τα πολιτικά τους συμπεράσματα πιο κατανοητά. Δεν έχει αφήσει ούτε μία ημέρα από τις 72 της Κομμούνας που να μην την έχει περιγράψει, ούτε μία από τις μεγάλες επιλοχές της Επανάστασης που να μην την έχει αναδείξει, αναλύσει και σχολιάσει. Ωρα την ώρα, λεπτό προς λεπτό, το Παρίσι το πρώτο, το Παρίσι το βράδυ, ο αντίκτυπος στην επαρχία και σε όλο τον κόσμο, οι συνεδριάσεις και οι αποφάσεις στο Δημαρχείο, τα καθημερινά γεγονότα έξω από αυτό, τα βήματα μπρος, τα απομόνωση από την επαρχία και οι διαταγές μπροστά στην αντεπανάσταση που οργανώνουν οι Βερσαλλίτες.

Ούτε ένα από τα ήθη της Κομμούνας δεν κρύβεται. Οι ζωντανές και λεπτομερείς περιγραφές συμπληρώνονται από την αγωνία ενός ανθρώπου που εκτός από το μεγάλο της επανάστασης γνώρισε και το ανώτερο, μέχρι τότε, σημείο αγριότητας που μπορεί να φτάσει η αστική τάξη για να μη χάσει τα προνόμιά της. Ζώντας το σφαγείο της Αιματηρής Εβδομάδας με τους 30 χιλιάδες νεκρούς και τους πολύ περισσότερους φυλακισμένους, εξόριστους και καταδικασμένους σε καταναγκαστικά έργα και κάτεργα. "Αλλήλιμονο σε όποιον φέρει όπλο, ή φορά στολή ή εκείνα τα άρβυλα που τόσο Παριζιάνοι φορούν μετά την έναρξη της πολιορκίας. Αλλήλιμονο σ'όποιον δείχνει φοβισμένος. Αλλήλιμονο σ'όποιον καταγγέλλεται από κάποιον πολιτικό ή προσωπικό εχθρό. Τον γραπώνουν αμέσως. Κάθε σώμα έχει τον επί κεφαλής δήμιό του..."

Το μήνυμα, όμως, της ιστορικής πρωτοβουλίας των εργατών της Κομμούνας, έφτασε παντού. "Σε όλη την Ευρώπη, η εργατική τάξη ρουφούσε αίμαργα τα νέα από το Παρίσι, βρισκόταν οδύψυχα στο πλευρό της μεγάλης πόλης που είχε γίνει πρωτεύουσά της, και πολλαπλασίαζε τις πολιτικές συγκεντρώσεις, τις πορείες και τις εκκλήσεις". Η ιστορία του Λισαγκαρέ ξυπνά την ίδια λαίμαργη διάθεση να ζωντανεύουμε το μήνυμα της Παρισινής Κομμούνας.

§ · B

Μια χρήσιμη εισαγωγή

Erik Y. Zürcher
Σύγχρονη ιστορία
της Τουρκίας

Τιμή: 28-70 ευρώ
508 σελίδες

Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια

Ανάμεσα στα πράγματα που φάνηκαν με τις πρόσφατες εξελίξεις στην Τουρκία (ηλεκτρονικό πραξικόπημα και πρόσφαρες εκλογές) είναι το πόσο άγνωστη είναι στην Ελλάδα η πολιτική σκηνή της διπλής χώρας. Το βιβλίο του Erik Zürcher μπορεί να βοηθήσει όποιον θέλει να ξεμπερδέψει τη γενεαλογία των πολιτικών δυνάμεων στην Τουρκία, το ρόλο του στρατού και τι είναι οι "ισλαμιστές".

Υπάρχει ένα κλασικό πρόβλημα στην "τουρκολογία", η ερμηνεία του περάσματος από την Οθωμανική Αυτοκρατορία σε ένα κοσμικό καθεστώς προανατολισμένο στη Δύση. Η μέχρι πρόσφατα κυρίαρχη άποψη έπαιρνε ως τομή τα χρόνια 1918-1923, που οδήγησαν στην εγκαθίδρυση του κεμαλικού καθεστώτος. Ο χαρακτηριστικότερος εκπρόσωπός της είναι ο αραβολόγος και τουρκολόγος Μπερνάρντ Λιούις με το σημαντικό έργο "Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας". Η ερμηνεία αυτή βλῆπει τους Κεμαλιστές να είναι η "νέα Τουρκία", που αναδύεται μέσα από την παρακμή της παλιάς. Ο κεμαλισμός ερμηνεύεται ως νίκη των ιδεών της Δύσης πάνω στην Ανατολή. Δεν είναι τυχαίο που ο Λιούις, στα 91 του χρόνια σήμερα, έχει το ελεύτερο να μπαίνοβγαίνει στον Λευκό Οίκο, όντας από τους αγαπημένους διανοούμενους του Τζορτζ Μπους και θεωρείται "πατέρας" των νεοσυντηρητικών. Η άποψη της "ανάδυσης της σύγχρονης Τουρκίας" ήταν προϊόν της δεκαετίας του '50 και του '60. Η οικονομία της Τουρκίας αναπτυσσόταν ραγδαία ενώ η στρατηγική της σύνδεση με τη Δύση και ιδιαίτερα με τις ΗΠΑ ήταν αναμφισβήτητη.

Τις τελευταίες δεκαετίες μια σειρά ιστορικοί έχουν ανατρέψει αυτή την ερμηνεία. Έχουν αναδείξει πως οι τάσεις "εκσυγχρονισμού" υπήρχαν ήδη μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, ακόμη και στα πολύ υψηλά κλίμακα.

Ο Zürcher όντας εκπρόσωπος αυτής της σχολής των ιστορικών, ξεκινάει την σύγχρονη ιστορία της Τουρκίας από τις πρώτες απόπειρες εκσυγχρονισμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η επιρροή της Δύσης έπαιξε ρόλο, όχι ως "μαγικό

ραβδί", αλλήλ λόγω της ένταξης της Αυτοκρατορίας στον παγκόσμιο καπιταλισμό, πιο έντονα από τα τέλη του 18ου αιώνα. Έτσι από τη μια μέσα στην Αυτοκρατορία διαμορφώνονται νέες τάξεις που έχουν συμφέρον να αμφισβητούν το παραδοσιακό πολιτικό σύστημα και άρα είναι πρόφοροι για τις "νέες ιδέες" του φιλελευθερισμού και του εθνικισμού. Από την άλλη και το ίδιο το κράτος νιώθει την ανάγκη να αμυνθεί και εσωτερικά και εξωτερικά και άρα ψάχνει διόδους εκσυγχρονισμού.

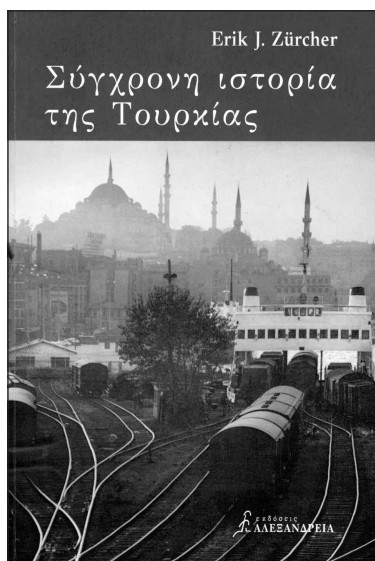
Ο Zürcher παρακολουθεί αυτήν την πορεία από τον Σελίμ Γ' που προσπαθεί να εξορθολογικοποιήσει το στρατό το 1792, στον Μαχμούτ Β' που κινητοποιημένος και από τη στρατιωτική του ήττα στην Πελοπόννησο καταργεί τους Γενίταρους το 1826, στην περίοδο των μεταρρυθμίσεων (Τανζιμάτ) από το 1839 ως το 1871. Με τον Αμπτούλ Χαμίτ Β' (1876-1909) οι αντιφάσεις κορυφώνονται, μιας και οι μεταρρυθμίσεις έχουν φέρει πραγματικά αποτελέσματα (τηλέγραφος, σιδηρόδρομος, μαζικός Τύπος), αλλήλ υπάρχει όλο και μεγαλύτερος φόβος για το καθεστώς ότι κάθε παραπάνω άνοιγμα θα οδηγήσει σε κατάρρευση.

Οι απλοί άνθρωποι θα αναλάβουν να λύσουν τις αντιφάσεις με το κύμα αγώνων που οδήγησε στην "Επανάσταση των Νεότουρκων" το 1908. *"Άνθρωποι από κάθε κοινωνικό επίπεδο και κάθε κοινότητα, τη μουσουλμανική, την εβραϊκή και τη χριστιανική κυριεύθηκαν από χαρά και ανακούφιση, συμφιλιώνονταν και πανηγύριζαν στους δρόμους. [...] ο κόσμος πήρε εκδίκηση από τους εκπρωσώπους του παλαιού καθεστώτος, πιέζοντας για την απόλυση αξιωματικών και προπηλακίζοντας στελέχη του δικτύου κατασκοπείας. Κύμα απεργιών σάρωσε την Αυτοκρατορία: σημειώθηκαν πάνω από εκατό σε έξι μήνες"*

Το 1908 είχε δύο πτέρυγες, τους πάνω και τους κάτω και δεν άργησε να φανεί η σύγκρουση. *"Η ηγεσία απαγόρευσε τον συνδικαλισμό στο δημόσιο τομέα. [...], συντάχθηκε ξεκάθαρα με τους καπιταλιστές στην καταστολή των ελευθεριών"*.

Ο Κεμαλισμός ανέλαβε να ξαναστήσει την αστική τάξη μέσα από τα συντρίμια της Αυτοκρατορίας μετά από 10 χρόνια πολέμου, σε μια χώρα ακρωτηριασμένη από τα Βαλκάνια και την αραβική Μεσόγειο.

Το νέο τουρκικό κράτος προσπαθεί να σταθεί στα πόδια του εφαρμόζοντας πολιτικές οικονομικής αυτόαρκειας, ιδιαίτερα μετά την κρίση του '29. Τα πενήτα χρόνια πλάνα του Στάλιν θεωρούνται πρότυπο για ανάπτυξη τουρκικής βιομηχανίας που θα υποκαθιστούσε τις εισαγωγές. Η ανάπτυξη ήρθε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το Δόγμα Τρούμαν

που αναγνωρίζει το στρατηγικό ρόλο της Τουρκίας και της Ελλάδας επιτρέπει στην τουρκική οικονομία (όπως και στην ελληνική) να κερδίσουν από τη ροή δολαρίων προς την Ευρώπη. Το 1950 το Δημοκρατικό Κόμμα του Ντεμιρέλ έρχεται στην εξουσία με εκλογές, οπάζοντας το δεδομένο του "Κόμματος-κράτους" που είχε προκύψει από την εποχή του Κεμάλ. Το Δημοκρατικό Κόμμα εκφράζει το κομμάτι της αστικής τάξης που προσανατολίζεται σε μεγαλύτερη ένταξη στην παγκόσμια αγορά, παρά σε εκβιομηχάνιση με κέντρο το κράτος.

Το Δημοκρατικό Κόμμα όμως θα ξεσπάσει με αυταρχισμό στις πρώτες αντιδράσεις ενάντια στην πολιτική του, οδηγώντας στην επέμβαση χαμηλόβαθμων αξιωματικών το '60, με ένα πραξικόπημα που οδήγησε στη βελτίωση του Συντάγματος προς το δημοκρατικότερο. Αυτή η σταθεροποίηση δια κρατικής ήλιγο. Μέσα στη δεκαετία του '60, η μαζικοποίηση των πόλεων, της εργατικής τάξης και των φοιτητών, σε συνθήκες που η οικονομική ανάπτυξη έχει φρενάρει, γεννάνε μια νέα Αριστερά και έντονη ριζοσπαστικοποίηση. Στον αντίποδα ενισχύονται οι φασιστικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν να "τσακίσουν την Αριστερά στους δρόμους". Οι άγριες συγκρούσεις με τους φασίστες, οι ιδεολογικές επιρροές της εποχής και η πολύ γρήγορη ταχύτητα με την οποία μεγάλωσε η Αριστερά, στηριγμένη κυρίως σε μαθητές και φοιτητές οδήγησε μεγάλο μέρος της σε λογικές αντάρτικου πόλεων. Το '71 ο στρατός κάνει πραξικόπημα για να ελέγξει την έκρηξη του κινήματος. Ομως θα αποδειχθεί ήλιγο. *"Ο αριθμός των θυμάτων της πολιτικής βίας αυξήθηκε γρήγορα: από 230 περίπου το 1977 σε 1200 ως 1500" στα τέλη της δεκαετίας.*

Η σταθεροποίηση δεν μπόρεσε να προχωρήσει καθώς η οικονομία δεν μπόρεσε ποτέ να βγει από το τέλημα. Πλέον η μετανάστευση δεν ήταν από τα χωριά προς τις πόλεις, αλλήλ προς την Ευρώπη. Το πραξικόπημα του 1980 ήρθε με πιο σκληρό τρόπο να καταστείλει τις αντιστάσεις.

Ο Τουργκούτ Οζάλ αναδεικνύεται από υπουργός της Χούντας σε νέο πολιτικό πρόσωπο τη δεκαετία του '80, εκφράζοντας το πιο "αισιόδοξο" τμήμα της άρχουσας τάξης που ελπίζει σε μεγαλύτερο άνοιγμα της οικονομίας, σε γρήγορες ιδιωτικοποιήσεις, με πρότυπα τη Θάτσερ και τον Ρήγκαν. Το πολιτικό Ισλάμ κάνει δυναμική εμφάνιση τη δεκαετία του '80, με πολλά πρόσωπα και με σύνθετες αιτίες. Η Αριστερά είχε υποστεί άγρια καταστολή, το Κόμμα του Ορθού Δρόμου, του Ντεμιρέλ, αλλήλ και το Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας του Οζάλ, ακόμη και οι φασίστες χρησιμοποιούν το Ισλάμ ως πολιτικό εργαλείο, ενώ έχει μεσολλαβήσει και η ιρανική επανάσταση.

Από το 1994 ως το 2002 η οικονομία της Τουρκίας πέρασε διαδοχικές κρίσεις φτάνοντας μέχρι την τεράστια κατάρρευση της λίρας. Δόθηκε έτσι τη δυνατότητα στο Κόμμα της Ευημερίας και ιδιαίτερα στο "μετριοπαθές" τμήμα του Κόμματος που συσπειρώθηκε γύρω από τον Ερντογάν να αναδυθούν ως εναλλακτική λύση. Ο Zürcher εξηγεί ότι η νίκη του Ερντογάν δεν έχει καμία σχέση με τον φονταμενταλισμό. *"Πρόκειται για ιδεολογικές κινήσεις που εγγράφονται στο πλαίσιο της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας και προσπαθούν να διαμορφώσουν μια πρόταση για τα προβλήματα που συνδέονται μ' αυτή" ενώ "ο πραγματικός φονταμενταλισμός αποτελεί περιθωριακό φαινόμενο στην τουρκική πολιτική"*.

Το βιβλίο του Zürcher είναι πολύ χρήσιμο για εισαγωγή στην τουρκική ιστορία, βάζοντας ιδιαίτερα γερά θεμέλια σε σχέση με το οθωμανικό πλαίσιο. Το μειονέκτημα είναι ότι είναι κατά κύριο λόγο πολιτική ιστορία, με παραθέσεις των οικονομικών εξελίξεων σε ειδικά κεφάλαια. Οι εξελίξεις στη βάση της κοινωνίας δεν περιγράφονται αναλυτικά και οι απλοί άνθρωποι κάνουν την εμφάνισή τους κυρίως ως ψηφοφόροι. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι ο Zürcher θέλησε να μελετήσει μια πολύ μεγάλη περίοδο (1792-2004) μέσα σε 400 σελίδες. Ενα άλλο κενό είναι ο ανταγωνισμός με την Ελλάδα, ο οποίος εμφανίζεται στη μεταπολεμική περίοδο κυρίως μέσω της Κύπρου και όχι ως ευρύτερη διαμάχη για το ποιος έχει το πάνω χέρι στην περιοχή.

N S